

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA GOSPODARSKEGA RAZVOJA NEMČIJE
TER IZZIVI ZA PRIHODNOST**

Ljubljana, junij 2014

ROMANA MARINKO

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana **Romana Marinko**, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom **Analiza gospodarskega razvoja Nemčije ter izzivi za prihodnost**, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko **prof. dr. Tjašo Redek**.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
  - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
  - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____ Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KRATKA PREDSTAVITEV NEMČIJE	3
1.1 Geografska lega	4
1.2 Politični sistem.....	6
1.3 Demografske značilnosti.....	9
2 GOSPODARSKI RAZVOJ	13
2.1 Nemčija po drugi svetovni vojni do leta 1955	14
2.2 Gospodarski razvoj Nemčije po posameznih obdobjih od leta 1955 dalje.....	16
2.2.1 Obdobje od leta 1955 do 1961.....	16
2.2.2 Obdobje od leta 1962 do 1969.....	18
2.2.3 Obdobje od leta 1970 do 1982.....	19
2.2.4 Obdobje od leta 1983 do 1989.....	20
2.2.5 Obdobje od leta 1990 do 1998.....	21
2.2.6 Obdobje od leta 1999 do 2009.....	24
2.2.7 Obdobje od leta 2010 do 2013.....	25
2.3 Vloga Nemčije v svetovni trgovini	28
3 ANALIZA KONKURENČNOSTI	32
3.1 The World Economic Forum	32
3.2 International Institute for Management Development.....	42
3.3 International Finance Corporation (The World Bank Group)	46
4 IZZIVI ZA PRIHODNOST	53
4.1 Evropa 2020	53
4.2 Pregled stanja	56
4.3 Predlogi za izboljšanje poslovnega okolja.....	57
SKLEP	61
LITERATURA IN VIRI	64

KAZALO SLIK

Slika 1: Zvezna republika Nemčija; zvezne dežele in njihova glavna mesta	5
Slika 2: Politični sistem v Nemčiji.....	7
Slika 3: Razvoj prebivalstva v Nemčiji od leta 1950 do 2012 (do leta 1990: ZRN + NDR) 9	
Slika 4: Priselitve, odselitve in preselitveni saldo med Nemčijo in tujino, 1950–2011.....	10
Slika 5: Nemško prebivalstvo v absolutnih številkah in deleži starostnih skupin v odstotkih od leta 1960 do 2060	12
Slika 6: Lega notranje meje in glavnih mest Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike	15
Slika 7: Gibanje stopnje rasti BDP-ja v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1951 do 2011	17
Slika 8: Gibanje stopnje inflacije (CPI) v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1951 do 2011	20
Slika 9: Gibanje stopnje brezposelnosti v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1950 do 2010	23
Slika 10: Gibanje realnega BDP-ja na prebivalca v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem, merjen s pariteto kupne moči v USD iz leta 2010, v obdobju od 1960 do 2010	25
Slika 11: Razvoj nemške zunanje trgovine, uvoz in izvoz v absolutnih številkah od 1991 do 2012	29
Slika 12: Izvoz desetih najpomembnejših blagovnih skupin v milijardah evrov ter njihov delež od celotnega izvoza blaga iz Nemčije v letu 2012	30
Slika 13: Uvoz desetih najpomembnejših blagovnih skupin v milijardah evrov ter njihov delež od celotnega uvoza blaga v Nemčijo v letu 2012	30
Slika 14: Izvoz in uvoz v letu 2012 po skupinah blaga, v %	31
Slika 15: Stopnje razvoja in 12 stebrov konkurenčnosti po metodi WEF-a	33
Slika 16: Prikaz rezultatov nemških ekonomskih stebrov iz poročila 2012/2013 v primerjavi s skupnimi rezultati ostalih učinkovitostno in inovacijsko vodenih gospodarstev v letu 2013	40
Slika 17: Prikaz temeljnih skupin in podskupin za ocenjevanje konkurenčnosti po metodologiji IMD-ja.....	42
Slika 18: Lastnosti pametno zastavljenih regulacij za poslovni svet	48
Slika 19: Prikaz rangov posameznih faz življenjskega cikla podjetij v pajkovi mreži za Nemčijo v letu 2013	49

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razvrstitev trgovskih partnerjev Nemčije v letu 2012	29
Tabela 2: Razvrstitev Nemčije glede na indeks globalne konkurenčnosti po ocenah WEF-a, v celoti in po posameznih področjih od leta 2001 do 2006, s prikazom GCI-točk Nemčije, števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu.....	34
Tabela 3: Razvrstitev Nemčije glede na indeks globalne konkurenčnosti po ocenah WEF-a, v celoti in po posameznih področjih od leta 2006 do 2013, s prikazom GCI-točk Nemčije, števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu.....	38
Tabela 4: Najbolj problematični dejavniki v nemškem podjetništvu za obdobje 2012-2013, prikazani v %	41
Tabela 5: Razvrstitev Nemčije glede na WCY rang po ocenah IMD-ja, v celoti in po posameznih področjih od leta 2007 do 2012, s prikazom števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu	44
Tabela 6: Ključni atraktivni dejavniki nemškega gospodarstva v letu 2012, prikazani v %	46
Tabela 7: Glavni cilji in indikatorji strategije Evropa 2020, njihov razvoj v Nemčiji in EU 27 od 2005 do 2012 ter njihove ciljne vrednosti	55

UVOD

Močna gospodarska rast je osnovni pogoj za blaginjo in zmanjševanje revščine. Tega se zaveda tudi Nemčija, ki je danes največje gospodarstvo v Evropski uniji in četrto največje gospodarstvo na svetu. Z najvišjim BDP-jem in največjim številom prebivalcev v Evropski uniji velja za najpomembnejši trg v Evropi. Gospodarstvo je precej izvozno usmerjeno, saj podatki kažejo, da je država že od leta 1952 do danes več izvažala kot pa uvažala. Industrija je pomemben steber nemškega gospodarstva. Najbolj konkurenčne so panoge na področju avtomobilizma, strojništva, kemije in elektrotehnike. Nemška podjetja uživajo mednarodni ugled, ki ga predstavlja znamka »Made in Germany«. Ta hkrati poseblja inovativnost, kakovost in tehnično naprednost. Te lastnosti Nemčiji zagotavljajo dolgoročni vir konkurenčnih prednosti.

Ker se Nemčija poleg Japonske in ZDA šteje med najbolj inovativne države na svetu, jo pogosto imenujejo tudi »država idej«. V raziskave in razvoj investira bistveno več kot povprečje Evropske unije. V svetu je Nemčija na tretjem mestu po številu prijavljenih patentov, leta 2009 so investitorji in podjetja iz Nemčije namreč prijavili okoli 11 % vseh svetovnih patentov. Kar 30 % vseh raziskav in razvoja izvajajo v podjetjih iz avtomobilске panoge. Poleg teh obstajajo tudi številne nemške raziskovalne organizacije, ki zagotavljajo optimalne pogoje za delo znanstvenikov in so mednarodno priznani (Abels Decker Kuhfuss & Partner, 2012).

Cenjena je nemška centralna geografska lega in pravna varnost. Poleg tega investitorji hvalijo tudi infrastrukturo, kakovost univerz in raziskovalnih ustanov ter kvalificirano delovno silo. Visoko vrednotijo tudi življenjsko kakovost v Nemčiji (Deutschland im Überblick, 2013).

Nemčija je bila že pred drugo svetovno vojno industrijsko zelo razvita. Vojna in razdelitev Nemčije na štiri okupacijske cone ter na Vzhodno in Zahodno Nemčijo sta gospodarstvo precej prizadeli. Marshallov načrt je omogočil gospodarsko okrevanje. Hitra rast je v Zahodni Nemčiji celo podvojila življenjski standard v enem desetletju. Proizvodnja in izvoz sta začela hitro naraščati, brezposelnost pa upadati. Stopnja gospodarske rasti je takrat znašala približno 8 %. V začetku 60. letih je Zahodna Nemčija že veljala za eno najvplivnejših ter gospodarsko močnih držav v Evropi (Eichengreen & Ritschl, 2008). Konec 60. in začetek 70. let je Nemčijo prizadela naftna kriza. Produktivnost je začela padati, stopnja rasti je v obdobju 1970-1982 padla na 2,4 %. Šele sredi 80. let se je država zopet gospodarsko razvijala v pozitivno smer. Tudi združitev z nekdanjo Vzhodno Nemčijo rasti ni ustavila, saj je država kljub slabemu ekonomskemu stanju bivše vzhodne socialistične države rasla s stopnjo 5 %, dokler v obdobju 1992/93 ni nastopila recesija. Od leta 1999 dalje je nemško gospodarstvo le še skromno raslo za povprečno 1,8 % (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013). Od leta 2001 naprej je imela Nemčija najnižjo gospodarsko rast med državami Evropske unije. Vzrok je bilo šibko povpraševanje

znotraj države. Leta 2009 je vnovična svetovna gospodarska kriza za nemško gospodarstvo pomenila prvo najmočnejšo recesijo v zgodovini Zvezne republike (Giebel-Felten, 2002). Vendar se je Nemčija po krizi leta 2009 presenetljivo hitro okrepila. Po vzponu s stopnjo rasti 4,2 % v letu 2010 je leta 2011 nemški BDP ponovno zrasel za 3 %. Zagon za visoko rast je prišel predvsem iz domačega trga zaradi velike potrošnje in investicij (DeStatis, 2012a). Na splošno gledano je Nemčija danes v precej ugodnem položaju: ker je kriza ni tako močno prizadela, se ji gospodarska moč in blaginja relativno zvišujeta.

Glede prihodnjih izzivov je Evropska unija razvila t. i. strategijo Evropa 2020, ki naj bi kljub gospodarski krizi ohranila in okrepila konkurenčnost držav članic Evropske unije. Pri uresničevanju te strategije Nemčija aktivno sodeluje. Sicer pa je dosegla že tak razvoj na teh področjih, da je od ciljev ločena le še majhen korak in je vedno nekoliko na boljšem kot povprečje 27 članic Evropske unije. Vendar pa obstajajo še številni drugi problemi v državi, ki so potrebnejši rešitve. Nemčija ima namreč težave z vedno večjim staranjem prebivalstva, pretirano birokracijo, delovnim pravom, integracijsko politiko, šolskim sistemom itd. Tudi preureditev energetike na obnovljive vire ji dandanes dela preglavice.

Nemčijo danes opravičeno štejem med svetovne velesile, njena konkurenčnost pa je lahko izziv drugim državam. Na osnovi teh ugotovitev je cilj naloge podrobno analizirati, na kakšen način in s katerimi politikami je Nemčija uspela zagotoviti uspešen gospodarski razvoj po letu 1950, da je danes med prvimi na lestvici svetovne konkurenčnosti.

Namen naloge je preučiti različne faze razvoja Nemčije v preteklosti in gospodarsko stanje danes ter oceniti, ali je na podlagi doseženih rezultatov in gospodarskih zmogljivosti zmožna obvladovati nove izzive ter izkoristiti priložnosti v vse bolj globaliziranem in tehnološko dinamičnem svetu.

Na podlagi tega sem postavila naslednje hipoteze, katerih resničnost bom preverila v raziskavi magistrskega dela:

Prva hipoteza: Zagon gospodarstva Nemčije po drugi svetovni vojni ob pomoči iz tujine je postavil trdne temelje za bodoči razvoj.

Druga hipoteza: Zaradi posledic slabo izvedenega socialistično centralno-planskega gospodarstva je bila nekdanja Vzhodna Nemčija po državni združitvi v zelo slabem gospodarskem stanju, kar je upočasnilo proces gospodarskega razvoja celotne Nemčije.

Tretja hipoteza: Pred zadnjo gospodarsko krizo, ki se je začela leta 2007, je Nemčiji uspelo doseči visoko raven BDP-ja in se je uvrščala med najbolj inovativna gospodarstva, zato jo je kriza prizadela manj kot ostale države. Bistveni razlog bi lahko bil visok industrijski delež v gospodarstvu, saj je industrija zelo pomemben steber nemškega gospodarstva in nima nikjer drugje v svetu tako močne vloge kot v Nemčiji.

Četrta hipoteza: Zaradi inovativnega in uspešnega gospodarstva ter ustreznega poslovnega okolja je Nemčija med najkonkurenčnejšimi državami v Evropski uniji in v svetu.

Peta hipoteza: Za obvladovanje prihodnjih izzivov bodo Nemčijo omejevali različni dejavniki, ki jih je treba obvladovati tako na državni kot tudi na globalni ravni. Na državni ravni so to predvsem določene zakonske ureditve na področjih migracije, davkov, zaposlitve, šolstva itd. Na globalni ravni pa bodo Nemčijo, tako kot ostala gospodarstva, vedno bolj obremenjevali dejavniki, kot so globalno segrevanje, globalno neravnovesje, pomanjkanje redkih virov itd.

Z metodološkega vidika je raziskava deskriptivne narave, na podlagi katere nato izvajam analize in sinteze. Metodologija temelji na pregledu in analizi daljše serije statističnih podatkov, s katerimi natančneje predstavljam makroekonomski razvoj Nemčije od 60. let dalje. Za primerjalno analizo v obliki grafičnih prikazov dodajam historično gibanje ostalih svetovnih velesil. Iz njih je možno lažje razbrati spremembe v posameznih obdobjih ter skladnosti in nasprotja med državami. Vendar pa je treba omeniti, da gre v tem primeru le za relativno primerjavo in ne za podroben prikaz razvoja ter identifikacijo prednosti in slabosti drugih velesil. V nadaljevanju preučujem in predstavljam rezultate različnih analiz konkurenčnosti, ki kažejo konkurenčni položaj Nemčije zadnjih nekaj let in danes. Na podlagi teh poskušam ugotoviti najboljše in najslabše ocenjene indikatorje in navajam možne vzroke za spremembe med leti. Na koncu pa metodologija temelji na pregledu ciljnih vrednosti za naslednje desetletje, ki jih za vse članice okvirno določa Evropska unija. Na podlagi vseh analiziranih podatkov ter grafičnih in tabelarnih prikazov potrjujem ali ovržem postavljene hipoteze.

Magistrsko delo ima poleg uvoda in sklepa štiri poglavja. V prvem poglavju predstavim osnovne značilnosti, ki so temelj nemškega gospodarstva. Navajam geografske značilnosti, ki ponazarjajo geostrateško lego države. V nadaljevanju opisujem sestavo nemškega političnega sistema, na koncu pa predstavljam še demografski razvoj države skozi zadnjih šest desetletij. Drugo poglavje je namenjeno analizi razvoja nemškega gospodarstva od druge svetovne vojne do danes. V tretjem poglavju podajam rezultate treh analiz konkurenčnosti za Nemčijo skozi nekajletno časovno obdobje. V četrtem poglavju navajam izzive za prihodnost, ki jih bom izpeljala iz strategije »Evropa 2020«. Nazadnje povzemam glavne ugotovitve ter navajam svoje komentarje in predloge za izboljšavo poslovnega okolja.

1 KRATKA PREDSTAVITEV NEMČIJE

Preden se poglobimo v strokovne vsebine, je pomembno, da spoznamo tudi osnovne značilnosti države. Sicer so geografska lega, politični sistem in demografija le nekatere izmed značilnosti, vendar so za to raziskovalno delo tudi omembe vredne, saj posredno vplivajo k splošnemu razvoju države.

1.1 Geografska lega

Zvezna republika Nemčija je srednjeevropska država, ki na severu meji na Dansko, na severovzhodu na Poljsko, na vzhodu na Češko republiko, na jugovzhodu na Avstrijo, na jugu na Švico, na jugozahodu na Francijo, na zahodu na Luksemburg in Belgijo ter na severozahodu na Nizozemsko. Tako je Nemčija država z največjim številom sosednjih držav v Evropi. Severno in Baltsko morje sta naravna meja na severu, Alpe pa na jugu. Najdaljšo mejo ima Nemčija z Avstrijo (817 km) in s Češko republiko (812 km). K Nemčiji spadajo med drugim tudi vzhodno- in severnofrizijski otoki, Helgoland ter sipine v Severnem morju, prav tako tudi Rügen, Usedom, Fehmarn, Poel in Hiddensee v Baltskem morju. S 357.127 km² površine velja za največjo srednjeevropsko državo (Deutschland, 2013).

Država je upravno razdeljena na 16 zveznih dežel: Baden-Württemberg, Bayern, Brandenburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein, Thüringen, med katerimi so tudi tri mestne dežele: Berlin, Bremen in Hamburg.

V skladu z deželnim pravom vsaka dežela deluje samostojno, z njim pa tudi določa svoje ožje upravne enote. Dežele (razen mestnih) se delijo na podeželske in mestne okraje, podeželski okraji pa se naprej delijo na mesta in občine. Največje dežele delujejo tudi na upravni ravni, ki je višja od okrajev, to so t. i. vladna okrožja. Načeloma so zvezne dežele podobne samostojnim državam, vendar pa so omejene v mednarodnem pravu (Verwaltungsaufbau der Länder (Bundesländer), 2013).

Glavno mesto Nemčije je Berlin, ki je v istoimenski deželi. Z 892 km² površine velja za največje mesto v Nemčiji in peto največje mesto v Evropski uniji. Skoraj nobena druga metropola ni tako pogosto doživela temeljne spremembe in spreminjala svoje podobe kot Berlin. Od leta 1961 je bilo namreč mestno področje s postavitvijo zidu razdeljeno na Vzhodni in Zahodni Berlin zaradi različnih političnih sistemov. Šele leta 1990 je bil zid porušen, mesto in celotna država sta bila ponovno združena, Berlin pa je ponovno postal glavno mesto Nemčije. Mestu je torej uspelo iz razdeljenega jedra postati danes eno največjih vodečih svetovnih gospodarskih in kulturnih središč Evrope. Je eno pomembnejših evropskih prometnih vozlišč ter z vidika turizma najbolj zelenih in zanimivih turističnih ciljev v Evropi. Športne prireditve, univerze, raziskovalne institucije in muzeji, ki so v Berlinu, uživajo mednarodni ugled. Po številu prebivalcev, ki obsega okoli 3,4 milijone ljudi, Berlinu sledijo mesta, kot so Hamburg, München, Köln, Frankfurt, Stuttgart, Düsseldorf itd., ki se prav tako lahko štejejo kot pomembna nemška velemesta, saj imajo več kot 100.000 prebivalcev. Trenutno obstaja v Nemčiji 82 velemest (Berlin im Überblick, 2013).

Slika 1: Zvezna republika Nemčija; zvezne dežele in njihova glavna mesta

Vir: Bundesländer, 2013.

Po združitvi v letu 1990 je Nemčija zaradi svoje geografske lege postala tipična tranzitna država. Vsak, ki želi prečkati Evropo z zahoda proti vzhodu in s severa proti jugu ali obratno, je danes skorajda primoran preiti skozi državo srednje Evrope. Zato ima Nemčija tudi z gospodarskega, prometnega in informacijsko političnega vidika precejšnjo geografsko prednost. Vsa trgovanja med zahodnimi industrijskimi državami in srednjo ter vzhodnoevropskimi državami potekajo skozi celotno območje Zvezne republike Nemčije. Zato Nemčija danes opravlja tudi funkcijo »posrednika« oziroma tranzitne države. Pogoj za opravljanje te funkcije pa je vsekakor brezhibno delujoča infrastruktura.

1.2 Politični sistem

Glavni vzroki, ki so zaznamovali pot Nemčije do svobodne demokracije in delujočega parlamentarnega sistema, so bili dogodki, ki danes veljajo za zgodovinske prelomnice. K temu spadajo propad marčne revolucije (1848) in Weimarska republika (1919-1933), predvsem pa nacionalni socializem, holokavst in druga svetovna vojna (1933-1945). Sledila je delitev Nemčije na Zvezno republiko Nemčijo (nem. *Bundesrepublik Deutschland* - BRD) in Nemško demokratično republiko (nem. *Deutsche Demokratische Republik* - DDR). Šele mirna revolucija v DDR-u je leta 1989 pripeljala do padca berlinskega zidu. Pogodba 2-plus-4, ki so jo leta 1990 podpisale obe nemški republiko ter Francija, Sovjetska zveza, Velika Britanija in ZDA, je dokončno združila Nemčijo.

Nemčija je tako od leta 1949 demokratična parlamentarna zvezna republika in federacija, ki jo sestavlja 16 zveznih dežel. Vsaka dežela ima svojo ustavo, parlament in vlado. Najvišja državna organa sta zvezna vlada (nem. *Bundesregierung*) in zvezni parlament (nem. *Bundestag*). Z zveznim svetom (nem. *Bundesrat*) pa so dežele zastopane na zvezni ravni in sodelujejo pri pripravi zvezne zakonodaje. Zvezni parlament ima 631 neposredno voljenih članov, zvezni svet pa 69 članov, ki so predstavniki deželnih vlad (Nemčija, 2013; Angaben zur Konfession, 2013).

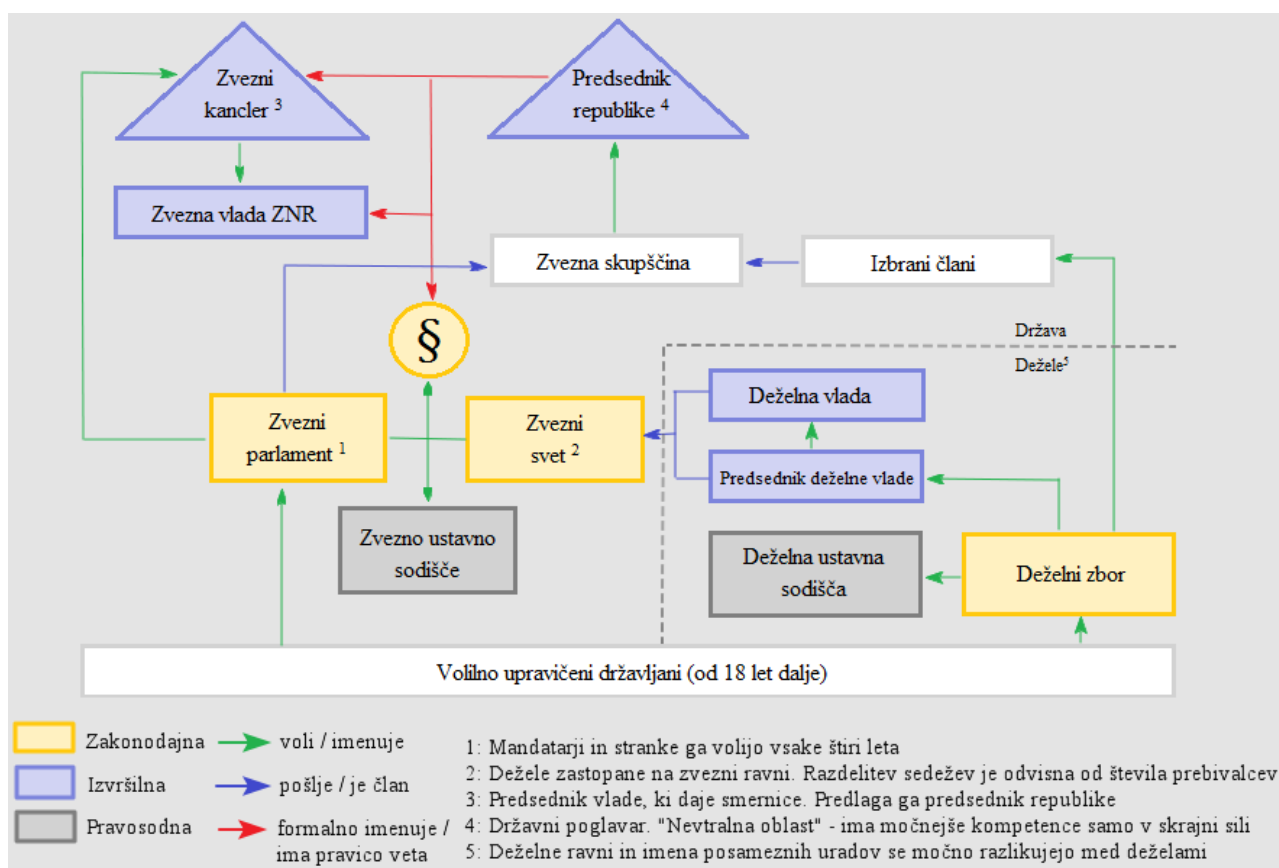
Zvezna ustava opredeljuje Nemčijo kot socialno pravno državo. Ustava je začela veljati 23. maja 1949 in je takrat delovala le začasno kot provizorični dokument za zahodne dežele, dokler ne bi prišlo do združitve države. Ker pa se je to zgodilo šele 40 let pozneje, in ker je v tistem času začasna zvezna ustava dobro služila, jo po združitvi niso veliko spreminjali. V zvezni ustavi so glavne državljanske in človeške pravice namerno navedli na začetku. Temu sledi federalni red, nato pa sestava političnega sistema ter navedba pristojnosti in vezi organov zvezne države. Za to, da se ustavo spoštuje, skrbi zvezno ustavno sodišče (nem. *Bundesverfassungsgericht*) (Politična ureditev Nemčije, 2013).

V Nemčiji obstaja večstrankarski sistem. Vloga političnih strank v Nemčiji je zelo močna. Stranke ne zagotavljajo le kandidatov za politične funkcije v vladi, ampak imajo tudi vpliv na sestavo vodilnih položajev državnih uprav, sodišč in tožilstva, saj se nobena odločitev ne sprejema brez njih. Stranke, ki so trenutno uveljavljene v parlamentu, so krščansko-demokratska unija (v nadaljevanju CDU) in krščanska socialna unija (v nadaljevanju CSU) za Bavarsko, social-demokratska stranka (v nadaljevanju SPD), skrajno leva stranka ter stranka Zelenih (stanje: oktober 2013).

Vladajoča stranka CDU je liberalno konservativna ljudska stranka, ki se zavzema za krščanske vrednote in meščanstvo. Izjemoma na Bavarskem stranka ni aktivna, saj tam prevladuje stranka CSU, ki v parlamentu sodeluje z vladajočo stranko in zastopa podoben program. Naslednja ljudska stranka je SPD, ki velja za najstarejšo v Nemčiji, saj je bila leta 1875 ustanovljena kot delavska stranka. Danes se zavzema za idealno svobodo,

pravičnost in solidarnost. Veliko manj volivcev, članov in poslancev v parlamentu kot ljudske stranke imata stranka Zelenih in skrajno leva stranka. Skrajno leva stranka zastopa cilj demokratskega socializma, stranka Zelenih pa se poteguje za varstvo okolja in enakopravnost med ženskami in moškimi (Gievert, 2009). To pa niso edine stranke, saj ima Nemčija še veliko majhnih strank, katerim pa kljub majhnosti velikokrat uspeva z uspešnimi volilnimi rezultati pritegniti pozornost in priti v deželne zборе. Ta trajna dominanca majhnih strank ni nikjer po svetu tako močna, kot je v Nemčiji. Ker pa majhne stranke nimajo toliko virov, da bi nastopale kot večje stranke, se te mnogokrat osredotočijo le na določene ciljne skupine in teme, ki jih druge stranke zanemarjajo, ali pa nastajajo iz nestrinjanja z drugimi strankami.

Slika 2: Politični sistem v Nemčiji

Vir: Politisches System Deutschlands, 2013.

Na Sliki 2 je razvidna povezava omenjenih državnih institucij ter njihova pripadnost v delitvi oblasti na zakonodajno, izvršilno in pravosodno oblast. V zakonodajno oblast sodijo zvezni parlament, zvezni svet ter deželni zbori (nem. *Landtag*). Zaradi delitve zakonodajne oblasti na zvezno in deželno raven gre za dvodomni sistem. Zvezna skupščina (nem. *Bundesversammlung*) je sestavljena iz vseh članov zveznega parlamenta in izbranih članov deželnih zborov. Celotna skupščina je pristojna za izvolitev predsednika republike (nem. *Bundespräsident*), ki sodi v izvršilno oblast. Prav tako k tej oblasti sodi zvezni kancler

(nem. *Bundeskanzler*) in njegovi izbrani ministri. Zakonodajna oblast je dodeljena sodnikom in se izvaja na zveznem ustavnem sodišču (nem. *Bundesverfassungsgericht*), na vrhovnih sodiščih ter na sodiščih posameznih dežel. Vrhovna in deželna sodišča so razdeljena na različne sodne veje, katerim so dodeljene določene pristojnosti (glede pravnih področji) in naloge. Tako obstajajo na primer upravna sodišča, delovna sodišča, socialna sodišča in finančna sodišča. Na področju sodstva vse dežele delujejo samostojno. V večini primerov deželna sodišča odločajo dokončno. Poleg tega ima vsaka dežela svoje ustavno sodišče (nem. *Landesverfassungsgericht*).

Od novembra 2005 dalje funkcijo zveznega kanclerja opravlja predsednica stranke krščanskih demokratov (CDU) Angela Merkel, ki je bila ponovno izvoljena na septembrskih parlamentarnih volitvah leta 2013. Predsednik države je od marca 2012 Joachim Gauck, član socialnih demokratov (SPD), ki je bil izvoljen s strani zvezne volilne skupščine po odstopu Christiana Wulffa. Ta je namreč odstopil februarja 2012 zaradi suma vpletenosti korupcije v času ministrskega predsedovanja zvezni deželi Niedersachsen med letoma 2003 in 2010. Zveznega kanclerja se voli na štiri leta, število izvolitev ni omejeno, predsednika države pa se voli vsakih pet let in lahko predseduje le dvakrat zaporedoma. Naslednje parlamentarne volitve bodo septembra 2017. Prav tako bodo isto leto tudi predsedniške volitve (Politična ureditev Nemčije, 2013).

Neposredne demokracije v Nemčiji na zvezni ravni skorajda ni. Državljeni lahko sodelujejo in izražajo kritike prek referendumov in volitev na deželni ravni, vendar tudi to je omejeno, saj ni nujno, da se zahteve volilnih upravičencev sprejme. V zvezni ustavi (nem. *Grundgesetz* - GG) je namreč navedeno, da so poslanci zastopniki celotnega naroda, niso pa vezani na zahteve svojih volivcev in svojih strank, ampak so podrejeni svoji vesti (Grundgesetz – GG, prvi odstavek 38. člena: Volilni zakon).

Po državni obliki so vse dežele kot parlamentarne republike. Tako kot zvezni ministri odločajo o vprašanjih na državni ravni, tako deželni ministri poskušajo reševati težave na deželni ravni. Praviloma nobeden drugemu ne ugovarja, če to ni potrebno. Deželni ministri imajo relativno svobodo na svojem delovnem področju. Delajo samostojno in pod svojo lastno odgovornostjo. Prebivalci posameznih dežel volijo poslance za deželni zbor (nem. *Landtag*). Nato deželni zbor določi svojega ministrskega predsednika, ki potem imenuje posamezne deželne ministre. Mandat deželnih vlad (nem. *Landeskabinett*) traja štiri oziroma pet let, odvisno od določbe posamezne dežele. Ne samo mandat, tudi postavitve deželne ustave, funkcije vladanja in volitve se lahko razlikujejo med posameznimi deželami. V mestnih deželah (Berlin, Bremen in Hamburg) se izvoli župana, ki ima enako vlogo kot ministrski predsedniki v ostalih deželah (Verwaltungsaufbau der Länder (Bundesländer), 2013).

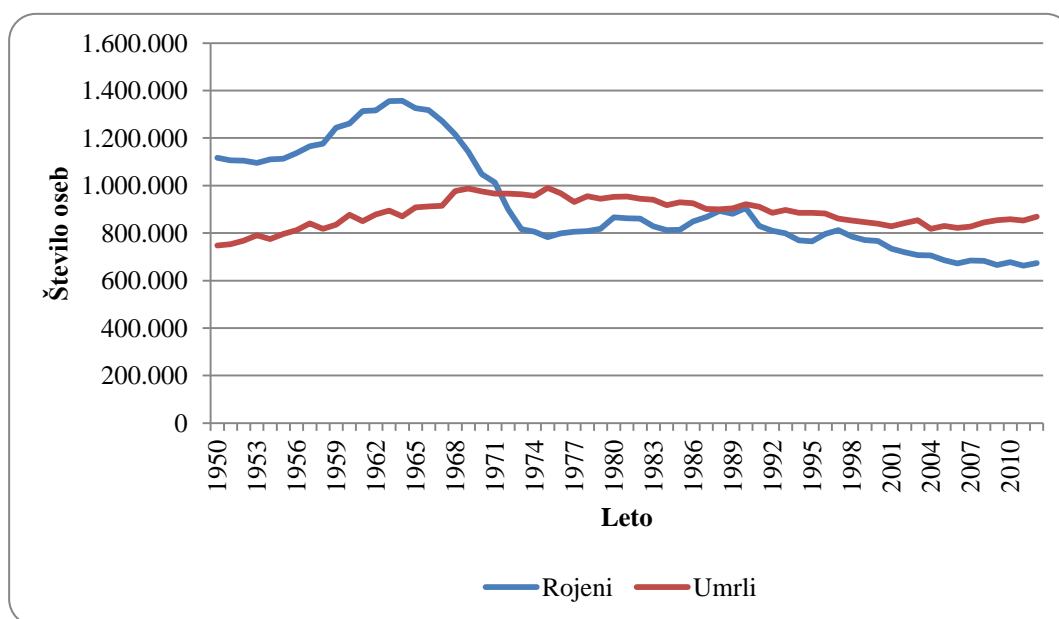

Vendar pa je zakonodajna pristojnost dežel precej omejena na le nekaj področji, in sicer na kulturo, izobraževalni sistem in policijsko zakonodajo. O izvajanju in zakonodaji teh pristojnosti odloča vsaka dežela sama, zvezna vlada pa se v to ne vmešava, ampak lahko daje le predloge. Zakonodaja drugih področij je določena na zvezni ravni in velja za vse dežele isto. Če sta si zvezno in deželno pravo na drugih področjih v nasprotju, prevladuje zvezno pravo. Tako je na primer v hessenski ustavi do danes zapisana smrtna kazen, ker pa zvezna zakonodaja tega ne dopušča, je ta razveljavljena. Prek deželnega zbora lahko dežele vplivajo na zvezno politiko in zvezno upravo. Zato so volitve deželnega zbora tudi tako pomembne za zvezno politiko, saj se med volitvami določa, katera stranka bo prevzela vodilni položaj v posamezni deželi. Za usklajevanje skupnih interesov na zvezni ravni se deželni zbori tudi povezujejo v nem. *Gremium* oziroma odbore, kot je na primer odbor ministrstev za kulturo ali odbor notranjih ministrov (Verwaltungsaufbau der Länder (Bundesländer), 2013).

1.3 Demografske značilnosti

Slika 3 prikazuje razvoj prebivalstva, in sicer število rojenih in umrlih oseb od leta 1950 do leta 2012. Od druge svetovne vojne do leta 1971 je število rojenih presegalo število umrlih. Med drugo svetovno vojno so bila rojstva sicer manj številna, a so jih nekateri nadomestili po vojni. Takrat se je namreč zgodil zadnji veliki angl. *baby boom*, ne samo v Nemčiji, temveč vseh evropskih državah. Najvišje število novorojenih oseb je Nemčija dosegla leta 1964, ko se je rodilo 1.357.304 otrok. Nato pa je število rojstev na leto začelo hitro padati. Padanje se je ustavilo leta 1975, ko se je rodilo samo še 782.310, vendar se število potem ni več močno dvignilo. Od tistega leta naprej se je vsako leto rodilo manj ljudi kot pa umrlo, od leta 2004 dalje ni več presegalo več kot 700.000 rojenih oseb na leto (Bevölkerung, 2013).

Slika 3: Razvoj prebivalstva v Nemčiji od leta 1950 do 2012 (do leta 1990: ZRN + NDR)

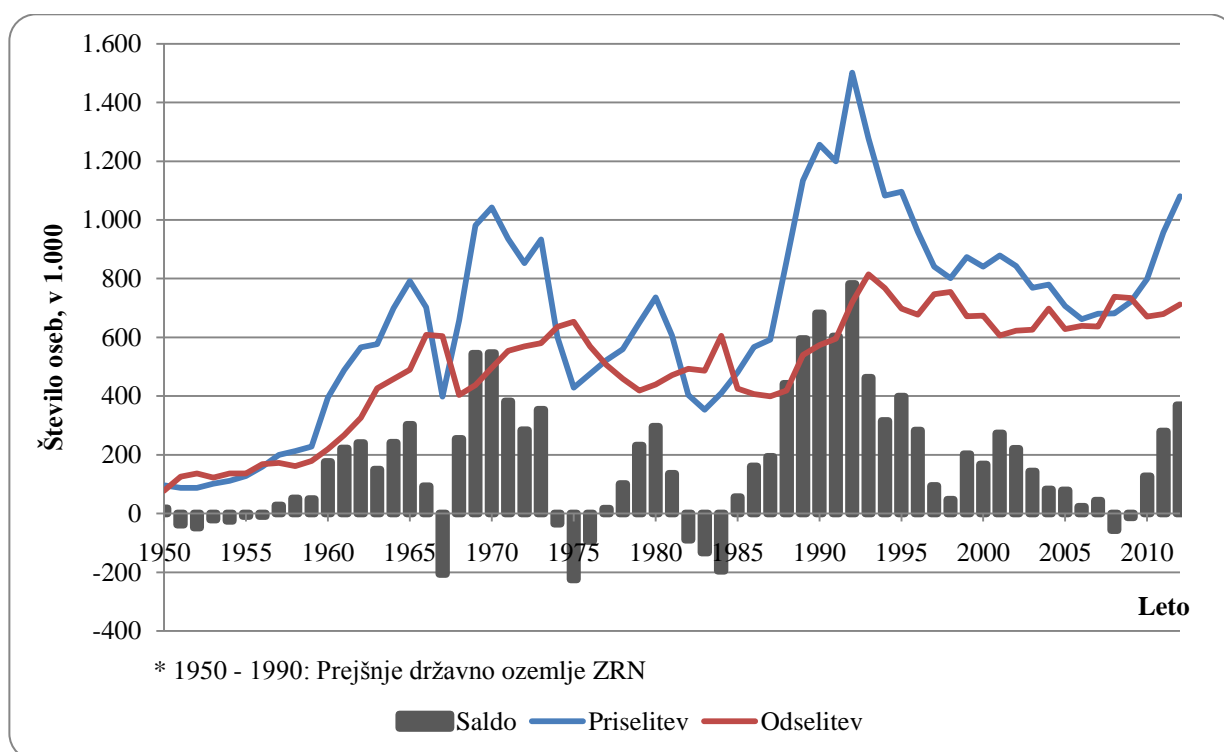

Vir: Bevölkerung, 2013.

V prvi polovici 20. stoletja je bilo število umrlih visoko zaradi bitk iz svetovnih vojn. V drugi polovici 20. stoletja pa se je število umrlih zmanjšalo, saj so se vojne končale in število naravnih nesreč in epidemij je bilo manjše. Porast rojenih oseb po vojni se danes pozna predvsem pri večji starostni skupini starejših oseb. Do leta 1969 je stopnja smrtnosti še nekoliko naraščala, od takrat naprej pa se je gibala vedno relativno konstantno in ni presegala števila 900.000 oseb. Sicer pa v prihodnosti računajo na ponovno naraščanje stopnje smrtnosti (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, b.l.-a).

V letu 2012 je bilo rojenih 674.000 otrok, kar je 11.000 več kot leto prej (+ 1,6 %). Število umrlih je naraslo za 18.000 (+ 2 %) na 870.000 ljudi. Tako jih je v obravnavanem letu umrlo okoli 196.000 več, kot pa se jih je rodilo. Ta trend se nadaljuje že od leta 1972. Konec leta 2012 so v Nemčiji beležili že okoli 80,5 milijona ljudi. V primerjavi z državami z najvišjim številom prebivalcev se Nemčija za Etiopijo in Egiptom uvršča na 16. mesto, v Evropi pa na prvo mesto. Leta 2012 po podatkih statističnega zveznega urada *DeStatis* se je število prebivalcev zvišalo za približno 196.000 ljudi (+ 0,2 %). Zadnji podobni prirastek pa je bil nazadnje leta 1996 s 195.000 osebami. Prirastek iz leta 2012 pripisujejo predvsem porastu migracij in ne toliko rodnosti (DeStatis, 2013č).

Slika 4: Priselitve, odselitve in preselitveni saldo med Nemčijo in tujino, 1950–2011

Vir: Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, *Deutschland ist ein Zuwanderungsland*, b.l.-b.

Nemčija se je po koncu druge svetovne vojne razvila v eno pomembnejših priselivitvenih držav v Evropi. Že od 50. in 60. let naprej se je priseljevanje v Nemčijo zelo povečalo, posebno zaradi nabiranja zdomcev kot nove delovne sile, ki so prišli predvsem iz Italije,

Španije, Grčije, Turčije, Portugalske in Jugoslavije. V 70. in 80. letih so sledile priselitve družin tujih delavcev (nem. *Gastarbeiter*). Od 90. let dalje so se razvile nove priselitvene skupine, kot so osebe nemškega rodu, ki so bežale med vojno v druge države, ter prosilci azila in begunci (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, b.l.-b). Priseljenstvo je svoj vrh doseglo leta 1992 z 1,5 milijona priseljencev, od katerih je bilo skoraj dve tretjini prosilcev za azil iz vojnih območij ter revnih regij iz držav v razvoju. V okvirju strožjega nadzora so se priseljevanja nato umirila. Kljub temu ostaja Nemčija država priseljevanj, saj je preselitveni saldo skoraj vedno pozitiven, kot je razvidno na Sliki 4 (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, b.l.-a).

Leta 2012 je bilo 1.081.000 priseljencev in 712.000 odseljencev, kar pomeni, da se je število priseljencev v primerjavi z letom prej povečalo za 123.000 ljudi (+ 13 %), število odseljencev pa za 33.000 ljudi (+ 5 %). Zato so beležili migracijski presežek v višini 369.000 oseb. Podoben migracijski saldo so nazadnje beležili leta 1995. Število prebivalcev se je leta 2012 po posameznih zveznih deželah različno razvijalo. Deset zveznih dežel je beležilo porast prebivalstva, ostalih šest dežel pa upad (DeStatis, 2013b).

Po podatkih centralnega registra tujcev je konec leta 2012 v Nemčiji živelo več kot 7,2 milijona tujcev, medtem ko jih je bilo leto prej še 6,9 milijona. Od teh je bilo 37,5 % državljanov iz članic Evropske unije (2,6 milijona ljudi); največ iz Poljske, Italije, Grčije, Avstrije, Romunije ter Nizozemske. Veliko jih je tudi iz držav bivše Jugoslavije (ca. 13 % vseh tujcev). Slovenskih državljanov v Nemčiji je bilo konec leta 2012 21.819, kar pomeni, da je Slovenija na lestvici tujcev v Nemčiji na 46. mestu. Večina vseh tujcev pa so turški državljani, katerih je malo manj kot dva milijona oziroma 23,2 % vseh tujcev, kar je 2,4 % celotnega prebivalstva v Nemčiji. V letu 2012 se je število tujcev tako močno povečalo kot nazadnje leta 1993. To priselitev pripisujejo predvsem širitvi Evropske unije ter finančni krizi. V Nemčiji živi tudi 60.000 Lužiških Srbov, 50.000 Dancev in 40.000 Frizijcev, ki imajo uradno priznan status manjšine. Glede na versko sestavo prebivalstva je 30 % katolikov, 29 % protestantov, 5 % muslimanov, 2 % pravoslavcev, 1 % vernikov drugih religij, ostalih 33 % pa je nevernih (Bundeszentrale für politische Bildung, 2012b; Nemčija, 2013; Statista GmbH, 2013a).

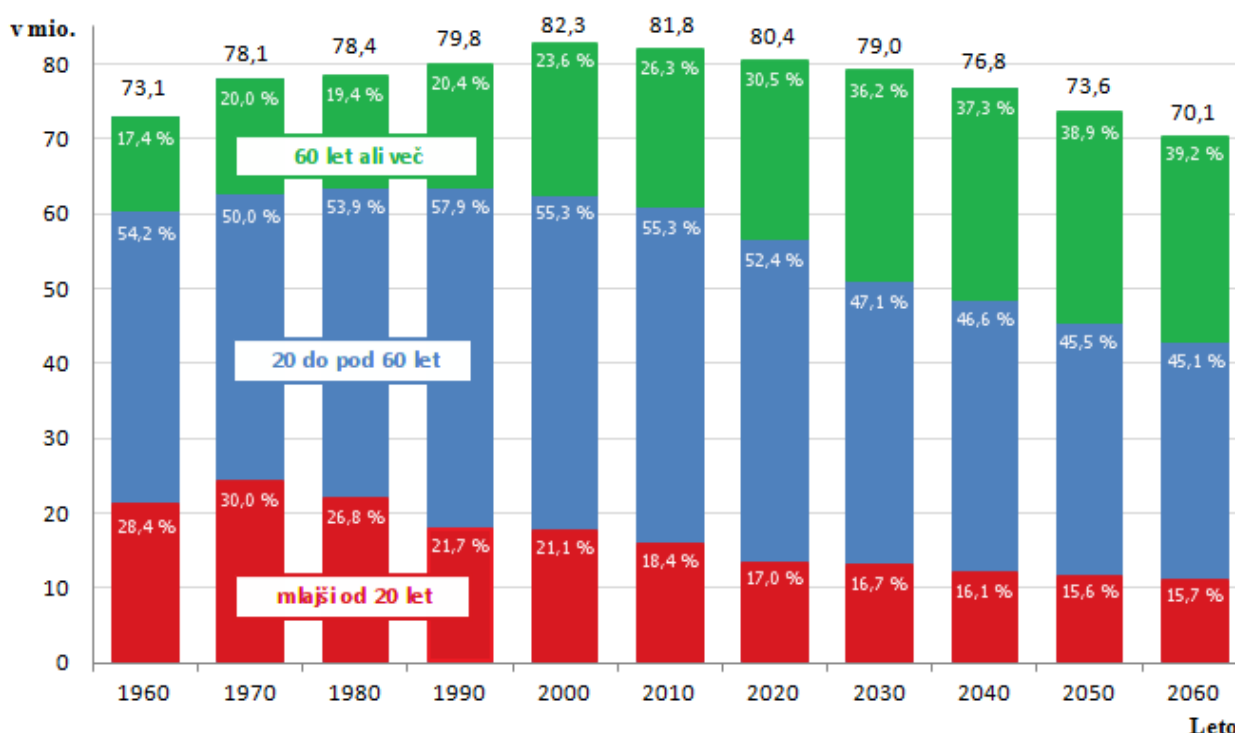
Po gostoti prebivalstva Nemčija spada med gosto poseljene države Evrope, saj je gostota povprečno okoli 229 prebivalcev na km². Dejstvo pa je, da prebivalstvo ni enakomerno porazdeljeno. Večina prebivalcev (74 % vseh v letu 2012) živi v mestih (Bevölkerung in Deutschland, 2013). Porast v aglomeraciji naj bi v prihodnje še naprej naraščal. Najmočnejši porast prebivalstva se pričakuje na območjih bivše Zahodne Nemčije, najbolj pa v mestu München in okolici. Mesta kot so Berlin, Dresden ali Leipzig, se že malodane zdijo kot posamezni otoki, ker pri demografski rasti izstopajo na področju bivše Vzhodne Nemčije, kjer ni tako močnega porasta. Po drugi strani pa se zadnje čase opaža upad prebivalstva na območjih, ki so zunaj aglomeracij. Veliko ljudi s podeželja in priseljencev iz tujine se preseljuje v velemesta predvsem zato, ker ta ponujajo višji življenjski standard, delovna

mesta, izobraževalne institucije, storitve, možnosti za rekreacijo, nakupovalne centre, kulturne prireditve, infrastrukturo itd., kar mesta dela še bolj privlačna (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, b.l.-a).

Šola je obvezna za otroke od 6. do 15. (v nekaterih deželah tudi do 16.) leta. Nemčija ima skupno več kot 400 univerz oziroma visokih šol s približno 2,5 milijona študentov (Statista GmbH, 2013b). Kljub visokemu številu izobrazbenih institucij in razvitemu šolskemu sistemu v Nemčiji primanjkuje visoko kvalificiranih ljudi. Glede na izvedeno raziskavo organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD) število teh v Nemčiji počasneje narašča kot v drugih članicah OECD-ja, zato Nemčijo glede izobrazbe štejejo med razvijajoče se države (OECD-Staaten: Deutschland bei Hochqualifizierten nur Entwicklungsland, 2011).

V zadnjih letih se je število uporabnikov interneta v Nemčiji precej povečalo, saj ga je še leta 2000 uporabljalo le 18,4 milijona ljudi. Danes internet uporablja že okoli 53,4 milijona državljanov, kar je 76 % celotnega prebivalstva (Internetnutzung in Deutschland steigt weiter, 2013).

Slika 5: Nemško prebivalstvo v absolutnih številkah in deleži starostnih skupin v odstotkih od leta 1960 do 2060

Vir: Bundeszentrale für politische Bildung, Bevölkerungsentwicklung und Altersstruktur, 2012a.

Slika 5 prikazuje razvoj prebivalstva v Nemčiji od leta 1960 do 2060. Vsak stolpec je razdeljen na posamezne starostne skupine, višina stolpca pa prikazuje celotno (pričakovano) število prebivalcev v začetku posameznega desetletja. Razvidno je, da je povprečni delež starostne skupine nad 60 let v preteklosti nekoliko stagniral, od začetka novega stoletja pa začel naraščati. Porast deleža starejših ljudi se pričakuje tudi v naslednjih 50 letih. Povprečni delež starostne skupine med 20. in 60. letom starosti je od leta 1970 do leta 2000 naraščal, zadnjih deset let pa je celo nazadoval. Glede na porast starejših prebivalcev se v srednji starostni skupini pričakuje upad naslednjih pet desetletij. Povprečni delež najmlajših pod 20 let starosti je svoj vrh dosegel v 70. letih, vendar se pričakuje, da bo ta delež v prihodnje prav tako upadal. Torej Nemčija že od leta 1970 spada med države z zelo nizko ravnijo rodnosti. Dejstvo je, da bosta trajajoča nizka rodnost in naraščajoča pričakovana življenjska doba vodili do občutnih sprememb v razmerju med mlado in staro generacijo. Že zdaj upad števila mlajših in mladih vodi v vse bolj staro družbo. S povprečno starostjo, ki je v Nemčiji 44,9 let, spada država med narode z najstarejšim prebivalstvom na svetu. Slika 5 prav tako prikazuje konstantno padanje absolutnega števila celotnega prebivalstva, saj naj bi v letu 2060 v Nemčiji živelo le še 70,1 milijona ljudi (Bundeszentrale für politische Bildung, 2012a).

Pri predhodnem izračunu prebivalstva za naslednjih 50 let je statistični zvezni urad upošteval približno konstantno pogostnost rojstev, zmerno pričakovano življenjsko dobo ter pozitiven migracijski saldo v višini 200.000 oseb na leto od leta 2020 naprej. To kaže na precejšnji upad mlajše generacije. Tudi če bi v izračunu upoštevali pozitivno naraščajoče spremenljivke, bi to sicer zmanjšalo upad prebivalstva, vendar upada ni mogoče zadrževati (Bundeszentrale für politische Bildung, 2012a).

Zaskrbljujoči podatki o rodnosti so sprožili številne debate v nemškem parlamentu, saj so državni izdatki za starše in številne druge družinske storitve vendarle okoli 125 milijard evrov na leto. Po podatkih OECD-ja Nemčija porabi več denarja za vsakega otroka kot katera koli druga država. Pa kljub temu je vedno manj otrok. Nemci so mnenja, da vodilnim v politiki primanjkuje spoštovanja do družin, zato morajo nujno spremeniti družinsko politiko (Erdmann, 2012).

2 GOSPODARSKI RAZVOJ

Nemčija je bila že pred drugo svetovno vojno industrijsko zelo razvita. Vojna in razdelitev države na štiri okupacijske cone pa sta gospodarstvo precej prizadeli. V povojnem obdobju se je pojavila negotovost glede nadaljnjega gospodarskega razvoja. Vendar je že po približno desetih letih sledilo pestro obdobje, saj je prišlo do gospodarskega čudeža. Zahodna Nemčija je namreč imela zavidljivo gospodarsko rast. Kako so povojne okupacije in razni spleti političnih okoliščin zadnjih 70 let vplivali na gospodarski razvoj Nemčije, obsežno navajam v nadaljevanju.

2.1 Nemčija po drugi svetovni vojni do leta 1955

Ob koncu druge svetovne vojne, v maju leta 1945, je razpadel nemški rajh (nem. *Deutsches Reich*), ki ga je vodil diktator Adolf Hitler. Rusija, Amerika, Velika Britanija in Francija so iz dolgoletne svetovne vojne izšle kot zmagovalke in nato prevzele nemški teritorij. Razdelile so ga na štiri dele. Rusko okupacijsko območje je pozneje postala Nemška demokratična republika. Američani, Angleži in Francozi pa so ostala tri okupirana območja povezali v Zvezno republiko Nemčijo. Med seboj so si razdelili tudi Berlin, ki je bil takrat glavno mesto v nemškem rajhu in eno največjih industrijskih mest Evrope. Po vojni je bila infrastruktura skoraj popolnoma uničena, primanjkovalo je stanovanj in hrane, začel je naraščati črni trg, najpomembnejše plačilno sredstvo pa so postale ameriške cigarete (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Na potsdamski konferenci leta 1945 so se zavezniki posvetovali o reorganizaciji Evrope in prihodnji usodi Nemčije. Dogovorili so se o izvedbi demokratizacije, demilitarizacije, denacifikacije, dekartelizacije in decentralizacije v državi. Poleg tega so se strinjali, da je zaradi avtoritarnega obnašanja treba Nemce prevzgojiti. Vojno odškodnino so si zavezniki od Nemcev prisvojili z razlastitvijo velikih industrijskih kompleksov, s tem pa so želeli tudi preprečiti, da bi se Nemci znova začeli vojskovati. Tako so razlastitve še dodatno oškodovale stanje nemškega gospodarstva. V sklopu dekartelizacije so na zahodnem območju razdelili številne velike družbe v majhna podjetja. Na sovjetskem območju pa so izvajali proces nacionalizacije. Cilj tega ukrepa je bila uvedba centralno-planskega gospodarstva po sovjetskem vzoru. Kmalu je postalo jasno, da so imeli štirje zavezniki različne predstave o prihodnosti Nemčije (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Že kmalu potem so se zahodne sile zavedale, da je odtujevanje industrijske opreme v nasprotju s prizadevanjem za povečanje produktivnosti Nemčije. Američani so namreč želeli, da bi se bili Nemci ponovno zmožni oskrbovati sami. Zato so se odločili pomagati nemškemu narodu pri konsolidaciji in ponovni gospodarski okrepitvi. V sklopu programa za obnovo Evrope (angl. *European Recovery Program* - ERP) so Američani svojo podporo Nemcem izrazili z darežljivim gospodarskim programom, t. i. Marshallovim načrtom leta 1947. ERP naj bi pomagal poraženim državam Evrope pri krepitvi, poleg tega pa je bil cilj tega programa onemogočiti nadaljnjo razširitev komunizma. Edini pogoj pri realizaciji Marshallovega načrta je bil, da se države dogovorijo o skupnem gospodarskem načrtu. Skupne konference julija 1947 v Parizu, kjer so želeli predstaviti novi načrt, se je udeležilo 16 evropskih držav. Vzhodne evropske države, ki so bile prav tako povabljeni, so morale pod pritiskom Sovjetske zveze odpovedati udeležbo. Tako je nestrinjanje Sovjetske zveze o načrtu in podpori začelo posredno vplivati na razdelitev Nemčije ter Evrope na socialistične in kapitalistične države. Po mnenju takratnega sovjetskega zunanjega ministra Molotova naj bi imeli Američani namen z Marshallovim načrtom Nemčijo gospodarsko podrediti in politično razcepiti (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Slika 6: Lega notranje meje in glavnih mest Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike

Vir: *Innerdeutsche Grenze*, 2013.

Na konferenci so se med drugim dogovarjali tudi o novi valuti. Namesto že skoraj neuporabne Reichsmark so leta 1948 kot novo valuto uvedli Deutsche Mark. Kmalu po tem so trgovine spet začeli napolnjevati z blagom, ki je bilo prej dostopno le na črnem trgu. Sovjetska zveza se je iz protesta na novo valuto odzvala s svojo valutno reformo in z blokado Berlina; prekinili so vse kopne in vodne povezave do mesta. Konec koncev je bila blokada znanilec ustanovitve dveh nemških držav. Ker pa je bilo zaradi blokade težje oskrbovati prebivalce Zahodnega Berlina, so Američani organizirali t. i. zračni most. Blokada je tako povzročila hladno vojno (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Američani so s svojim bogastvom, načeli zvestobe, radodarnostjo in naivnostjo začeli žeti odobravanje Nemcev, medtem ko so Britanci in Francozi nastopali bolj kot kolonialne sile. S tem se je spremenilo tudi razmerje med Nemci in zahodno silo, saj so zahodni okupatorji postali zaščitniški. Zagotovljena sredstva iz Marshallovega načrta za pomoč zahodnim območjem so bila pozneje tudi pomemben impulz za hitro gospodarsko okrevanje v Zvezni republiki Nemčiji. ZDA niso pomagale le s posojili, ampak tudi z blagom, surovinami in hrano. Od leta 1948 in 1952 so v okviru Marshallovega načrta namenile 12,4 milijard dolarjev za pomoč Evropi, od katerega je šlo 1,5 milijard dolarjev za Zahodno Nemčijo. Številne panoge nemške industrije, zlasti premogovništvo in energetika, so tako dobile pomemben zagon za ponovno rast (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Nemški parlamentarni svet, ki je takrat štel 65 članov iz petih strank, je kmalu po razdelitvi Nemčije od zahodnih sil dobil nalogo, da sestavi novo ustavo. V skrbeh, da bi ta ustava poglobila razcep celotne Nemčije, je parlamentarni svet sestavil le začasno ustavo, ki so jo zahodne sile nato uradno potrdile 23. maja 1949. Dva meseca prej je tudi Sovjetska zveza na svojem območju sestavila novo ustavo. Z uradno sklenitvijo obeh ustav sta tako nastali dve nemški državi (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

2.2 Gospodarski razvoj Nemčije po posameznih obdobjih od leta 1955 dalje

V nadaljevanju je kronološko razdeljenih sedem obdobji, ki so bolj podrobno predstavljena kot nekakšni mejniki, skozi katere je šla Nemčija od druge svetovne vojne do danes. Za čim boljše ponazoritev gospodarskega in družbenega položaja države v določenem obdobju so navedeni statistični podatki osnovnih makroekonomskih kazalnikov.

Za boljše razumevanje, kje je bila Nemčija po letu 1955 po ekonomski plati v primerjavi z ostalimi velesilami, naj bodo v pomoč tudi grafične ponazoritve določenih makroekonomskih kazalnikov. Z njimi je mogoče lažje ugotoviti posamezne razlike med državami. Omenjeni sta Francija in Velika Britanija, saj sta po razvitosti podobni Nemčiji, ter ZDA kot zvezna republika in Japonska, ki sta dve od najmočnejših gospodarstev. Na podlagi izbranih podatkov za daljše časovno obdobje bo lažje razbrati spremembe v posamezni državi ter skladnosti in nasprotja med njimi.

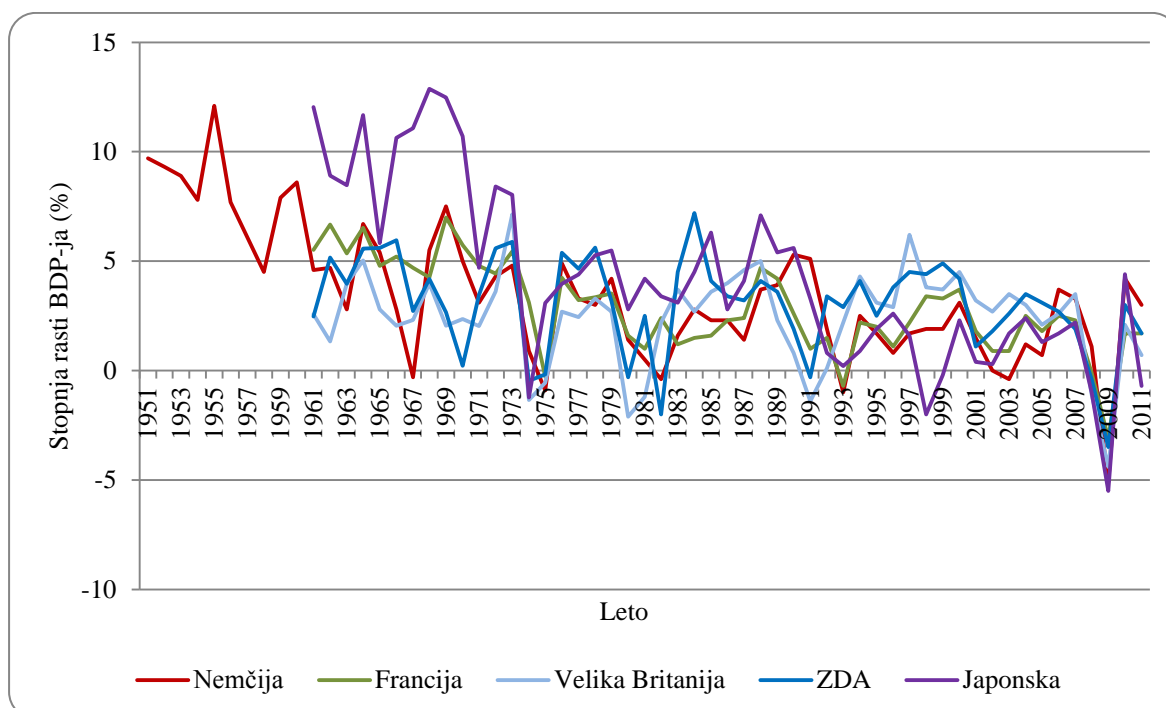
2.2.1 Obdobje od leta 1955 do 1961

K stabilnosti parlamentarne demokracije v Zvezni republiki Nemčiji je nekaj let po vojni pripomogla dalj časa trajajoča gospodarska rast. Socialno tržno gospodarstvo je v povezavi z valutno reformo in Marshallovim načrtom sprožilo gospodarski razcvet, ki se je sredi 50. let izkazal za gospodarski čudež. V letih po 1950 je nemško gospodarstvo namreč raslo povprečno za 8 % letno in plače so se podvojile. Zahodna Nemčija se je razvijala v socialno državo z ustrezno pokojnino, subvencijami za nepremičnine, otroškimi dodatki, zdravljenjem za matere, socialno pomočjo in nadomestilom za brezposelne osebe. Obdobje gospodarskega čudeža se je zaradi gospodarske krize končalo leta 1966 (Haertl, 2009a). Eden od glavnih izvajalcev tega čudeža je bil, poleg prvega zveznega kanclerja Konrada Adenauerja, takratni gospodarski minister Ludwig Erhard. Proizvodnja in izvoz sta začela hitro naraščati. Gospodarski uspeh je pomagal tudi k socialnemu vključevanju pribežnikov ter rešil problem visoke brezposelnosti in velike stanovanjske stiske (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013). Do leta 1950 so na zahodu sprejeli okoli osem milijonov pribežnikov z vzhodnonemškega ozemlja, kar je 16 % celotnega prebivalstva. Do leta 1961 pa so sprejeli še dodatne tri milijone pribežnikov iz DDR-a v prejšnjo zvezno deželo. V tem obdobju je stopnja brezposelnosti v Nemčiji padla z 11 % v letu 1950 na 1,3 % v letu 1960 (Schader-Stiftung, 2002).

Tudi tuji delavci so precej pripomogli k nemškemu gospodarskemu čudežu in zagotavljanju večje blaginje. Ekonomsko gledano so bili ti delavci koristni, saj so plačevali davke in so bolj malo uporabljali državne storitve. Država je morala za nje plačati le nizke stroške preživljanja. Od tega so imele korist tudi države, od koder so ti delavci prihajali: njihova občutno visoka brezposelnost se je zmanjšala in denarna nakazila iz Nemčije so spodbujala njihovo gospodarstvo. Poleg tega so se tuji delavci v Nemčiji strokovno usposobili in tako pozitivno vplivali na razvoj domačega gospodarstva po vrnitvi v svoje države (Deutsche Geschichten, 2013).

Slika 7: Gibanje stopnje rasti BDP-ja v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1951 do 2011

Vir: GDP growth rate, 2012; DeStatis, Wirtschaft und Statistik – Januar 2012, 2012a.

Čeprav stopnje rasti niso bile nikoli več tako visoke kot v času gospodarskega čudeža, lahko govorimo o enakomernem pozitivnem gibanju BDP-ja (Slika 10). Nemčija je torej v tem obdobju najvišjo stopnjo rasti dosegla leta 1955 z 12,1 % BDP-ja. V nadaljevanju obdobja so bili v nemški gospodarski rasti še vzponi, vendar se je vedno bolj premikala pod 5 %.

Na vzhodni strani pa je bilo stanje povsem drugačno. Po vsebini ustave je bila DDR meščansko parlamentarna država, a vodilni so to državo oblikovali precej po zgledu Sovjetske zveze. Zaradi razlastitve industrijskih kompleksov ter neučinkovitosti centralno-planskega gospodarstva sta bili obnova in razvoj v DDR-u precej počasnejši kot na zahodu. Zdi se, da jim je bila gradnja težke industrije pomembnejša od proizvodnje potrošniških dobrin. Med procesom uveljavljanja centralno-planskega gospodarstva v Vzhodni Nemčiji je prišlo do precejšnjih napak. Gospodarstveniki posameznih obratov so se jih zavedali, a niso

smeli ugovarjati ali predlagati izboljšav. Zaradi neučinkovitosti in neuspešnosti je zato prišlo do padanja motivacije zaposlenih, saj za svojo visoko zmogljivost niso prejeli boljšega zaslužka. Prebivalci DDR-a so postajali nezadovoljni in so začeli dvomiti v premoč gospodarske ureditve. Temu so sledili množični pobegi v Zahodno Nemčijo. Med njimi so bili tudi visoko kvalificirani ljudje, ki so sprva lahko še pobegnili skozi Zahodni Berlin, vendar je DDR to onemogočila avgusta 1961 z gradnjo berlinskega zidu. Čez noč so prekinili vse prometne povezave med Zahodnim in Vzhodnim Berlinom. Mejnim četam je bil dodeljen ukaz za streljanje ljudi, ki so poskušali pobegniti čez zid. Na tak način je umrlo najmanj 70 ljudi. Z gradnjo zidu in kubansko krizo je hladna vojna torej dosegla svoj vrhunec in hkrati tudi prelomnico. Med zahodnimi silami in Sovjetsko zvezo je bil še vedno nesporazum, vendar so se želeli izogniti neposrednim oboroženim konfliktom. Začeli so se osredotočati na druga ozemlja in svet je v 60. letih vedno manj gledal na Nemčijo in Berlin. Začelo se je obdobje, ko je nemška politika postajala vedno bolj zadeva Nemcev samih in ne več njenih okupatorjev (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

2.2.2 Obdobje od leta 1962 do 1969

V začetku 60. letih je bila gospodarska rast precej bolj dinamična s povprečno stopnjo rasti v višini 8 %, kot pa v ostalih evropskih državah. Hitra rast je v Zahodni Nemčiji celo podvojila življenjski standard v enem desetletju. V tistem času je nemško gospodarstvo veljalo za največje in najvplivnejše ter finančno najmočnejše v Evropi. Zato pa je to državo kot pomembno izvozno državo nato močnejše prizadela recesija, ki se je pojavila v obdobju 1966-1967. Produktivnost je začela padati. Davčni prihodki so bili nižji od pričakovanih, javna poraba je rasla hitreje kot pa gospodarstvo (Eichengreen & Ritschl, 2008).

Pred recesijo je bilo to obdobje imenovano kot obdobje polne zaposlenosti, ki je trajalo od začetka 60. let do prvega naftnega šoka leta 1973. Kljub manjši recesiji v letih 1966/67, ko je stopnja brezposelnosti kratkotrajno zrasla na 2,1 %, povprečna stopnja v tej fazi ni presegala vrednosti iz leta 1960, in sicer 1,3 %. Brezposelnost je bila v tem obdobju skorajda povsem frikcijske in sezonske narave. V Nemčiji je v tem obdobju celo prišlo do pomanjkanja delovne sile. Razloga nista bila le gospodarski razcvet ter naraslo povpraševanje po delovni sili, ampak tudi upadanje ponudbe delovne sile. Delež aktivnega prebivalstva se je manjšal, saj je v to skupino prehajala šibka generacija, ki se je rodila med drugo svetovno vojno. Poleg tega so se obdobja usposabljanj daljšala, delovni čas pa se krajšal. Takrat so z zaposlovanjem tujih delavcev iz južne Evrope poskušali ukrepati proti pomanjkanju delovne sile. Tako se je število tujcev s stalnim prebivališčem v Nemčiji med letom 1961 in 1973 povečalo za več kot tri milijone, od tega je bilo dva milijona tujih delavcev, ostali pa so bili družinski člani. S tem, da so delavcem sledile tudi njihove družine, je integracija ter izobraževanje in poklicno usposabljanje njihovih otrok postalo vedno bolj pomembna tematika za politične razprave. Leta 1973 je zvezna vlada ustavila priseljevanje tujih delavcev, saj je gospodarstvo začelo upadati (Schader-Stiftung, 2002).

2.2.3 Obdobje od leta 1970 do 1982

V začetku 70. let je vodstvo vlade prevzel Willy Brandt. V sklopu njegove politike popuščanja je bila vlada pripravljena sprejeti nastalo razmerje in skleniti pogodbo o načelih sodelovanja med BRD in DDR. Po gradnji zidu se je DDR politično in gospodarsko okrepila, vendar je bil življenjski standard še vedno slabši od zahodnega. Leta 1973 je prišlo do naftne krize, ki je po koncu vojne postala povod največje gospodarske krize na svetu. V zahodnih industrijskih državah je naraščala brezposelnost in javni dolg. Ker so tudi v DDR-u imeli težave z naraščajočimi cenami surovin, so na koncu pomagala le še posojila iz Zvezne republike. DDR ni mogla več slediti hitremu gospodarskemu prestrukturiranju, a kljub temu ni uvedla nujnih reform na političnem in gospodarskem področju. To je povzročilo veliko kritik in protestov s strani prebivalcev DDR-a (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

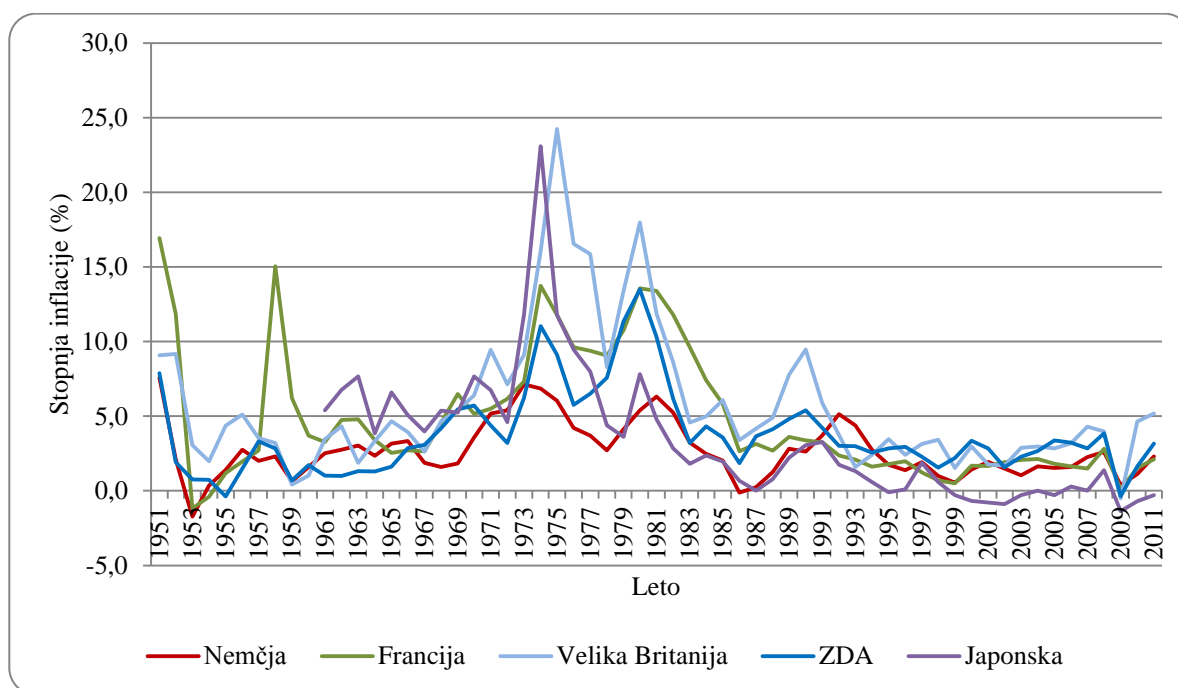
Kriza tudi Zvezni republiki Nemčiji ni prizanesla, poleg tega pa so se pojavile še težave s pomanjkanjem energije in okoljevarstvom. Po osemletnem vzponu je kriza zaradi posledice naftnih šokov obremenila celotno državo z vso silo. Nedavna hitra gospodarska rast je začela pešati. Povprečna stopnja rasti zahodnoevropskega BDP-ja je v obdobju 1970-1982 padla na 2,8 %, v celotni Nemčiji pa na 2,4 % (Giebel-Felten, 2002).

Zaradi vse več okoljskih nesreč, ki so bile posledica industrializacije, se je sredi 70. let zelo povečala skrb za ekologijo. Nemške okoljevarstvene skupine so poskušale vplivati na politiko, ki jo je takrat vodil kancler Helmut Schmidt, in tako preprečiti velike projekte, kot je gradnja jedrske elektrarne. Višji stroški energije so tako v Nemčiji kot tudi v ostalih državah povzročali padanje kupne moči. Takratna vlada je zato začela spodbujati varčevanje energije ter razvoj drugih energetskega virov. Vendar to ni bila edina skrb; konec 70. let je prišlo ponovno do napetosti med zahodom in vzhodom. Ljudje so zaradi strahu pred jedrsko vojno začeli z daljnosežnimi mirovnimi gibanji (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Leta 1974 se je začela tudi faza množične brezposelnosti. Od tega leta naprej je bil trend zaposlovanja velikokrat oviran zaradi številnih recesij (1974/75, 1981/82, 1992/93). Zaradi tega se je število delovnih mest vsakič zmanjšalo. Sicer so po gospodarskem okrevanju ustvarili nova delovna mesta, celo več, kot jih je bilo pred recesijo. Vendar zaradi pritoka novih iskalcev služb in večje generacije ni bilo več možno doseči stare nizke stopnje brezposelnosti. Tako je ta prešla iz konjunktorne v strukturno brezposelnost. Na splošno je dovoljeno trditi, da je naraščajoča brezposelnost od leta 1974 dalje posledica naraščanja aktivnega prebivalstva. Sicer pa Nemčija ni bila edina, saj je večina evropskih držav imela takrat nizko stopnjo gospodarske rasti in visoko stopnjo brezposelnosti (Schader-Stiftung, 2002).

V tem obdobju, natančneje leta 1979, je Evropska skupnost ustanovila podoben sistem, kot je bil brettonwoodski, in sicer t. i. evropski mehanizem deviznega tečaja. Razlika je bila le ta, da mehanizem ni temeljil na ameriških dolarjih ali zlatu, kot je bilo to običajno v brettonwoodskem sistemu, ampak so bile valute vezane na evropsko centralno enoto (angl. *European Currency Unit* - ECU), ki je temeljila na povprečju valut sodelujočih držav. Čeprav nemška marka nikoli ni bila podlaga tega sistema, je ta valuta kmalu po ustanovitvi mehanizma postala vodilna za ostale valute, dokler evro ni postal uradno plačilno sredstvo za večino članic Evropske unije. Tako je tudi nemška Bundesbank zaradi svoje relativne moči in politike nizke inflacije prevzela vodstvo mehanizma. Če so vse druge države s svojimi valutami želele ostati v sistemu, so bile »prisiljene« slediti njenemu vodstvu. Sčasoma je to stanje pripeljalo do nezadovoljstva v večini držav in postalo eno glavnih sil za začetek do monetarne unije in t. i. skupne valute evro (Ludlow, 1982).

Slika 8: Gibanje stopnje inflacije (CPI) v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1951 do 2011

Vir: *International Labor Comparisons*, 2012.

Na splošno gledano se je nemška inflacijska stopnja v primerjavi z ostalimi državami še najbolj stabilno držala. Najvišjo inflacijsko stopnjo je po drugi svetovni vojni dosegla leta 1973 s 6,2 % v času naftnega šoka, najnižjo pa leta 1953 z - 1,7 %.

2.2.4 Obdobje od leta 1983 do 1989

Na zahodni strani je leta 1982 novi kancler Zvezne republike Nemčije postal Helmut Kohl, ki je vodil novo krščansko liberalno koalicijo. Ko je jeseni 1989 začel razpadati sovjetski imperij, je kancler Kohl poprijel za možnost in postavil vprašanje o nadaljnji prihodnosti

Nemčije ponovno na dnevni red. Po pogajanjih leta 1990 s štirimi »zmagovalci« druge svetovne vojne je dokončno dosegel privolitev v proces ponovne združitve Nemčije. 3. oktobra 1990 je bila ponovna združitev obeh držav tudi uradno potrjena. Država je bila tako po 45 letih znova enotna (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Na vzhodu Nemčije so protestna gibanja za demokracijo in padec zidu 9. novembra 1989 vodila do hitre izgube avtoritete takratne vodilne stranke SED (nem. *Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*) v DDR-u. Sicer pa je bilo za vse presenetljivo, da je DDR razpadla v tako kratkem času. K preobratu v Sovjetski zvezi je pripomogel tudi novo izvoljeni sovjetski predsednik vlade Mihail Gorbačov z obsežnimi reformami. V letih 1989/90 je dokončno opustil sovjetsko prevlado nad vzhodnim delom in si začel prizadevati za večje sodelovanje z zahodom. Tako je omogočil postopno demokratiziranje držav sovjetskega imperija (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Poleg gospodarske krize, do katere je prišlo v začetku 80. let, je nemška konjunktura upadla zaradi tehničnega in konkurenčnega napredka vzhodnoazijskih držav. Takratna nemška vlada zvezne republike je zato preusmerila svojo pozornost bolj na trg in ne več toliko na državo. Gospodarstvo se je zopet razvijalo v pozitivno smer. Povprečna stopnja gospodarske rasti je bila v tem obdobju 2,6 %. Brezposelnost v državi je vlada še naprej poskušala manjšati z novimi delovnimi mesti, kar ji je tudi začasno uspevalo. Število brezposelnih se je rahlo zmanjšalo, a je bilo še vedno precej visoko. Povprečna stopnja brezposelnosti je bila v teh sedmih letih 6,6 %. Vlada je uspela znižati dolgove, zmanjšala pa se je tudi stopnja inflacije. V tem obdobju je bila povprečna stopnja inflacije 1,7 % (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, b.l.-a).

Gospodarstvo Vzhodne Nemčije ni propadalo, vendar se zaradi legitimacijske krize ni razvijalo dalje. Prebivalci DDR-a so izgubili zaupanje v politike, katerih ukrepi in dejanja so postajali vedno bolj neučinkoviti. V Vzhodni Nemčiji so precej več potrošili kot pa so bili finančno sposobni. Dolgovi tako javni kot zasebni so v tem obdobju naraščali. Zato je bilo pričakovati, da bo gospodarstvo Vzhodne Nemčije brez radikalnih sprememb ekonomskega stanja prej ali slej zastalo (Martens, 2010).

2.2.5 Obdobje od leta 1990 do 1998

Pogodbo so podpisale vse zmagovalne države druge svetovne vojne in tako vrnile združeni Nemčiji njeno politično samostojnost in preklicale vse pravice okupatorjev na nemškem ozemlju. Maja 1990 so sklenili pogodbo za vzpostavitev gospodarske, monetarne in socialne unije med Zvezno republiko in DDR, čeprav je takrat veliko ekonomistov opozarjalo na negativne posledice zaradi izčrpanega gospodarstva DDR-a. Že naslednji mesec je DDR prevzela večje dele gospodarskega in pravnega sistema Zvezne republike; nemška marka je postala edino plačilno sredstvo. Plače, najemnine in pokojnine so bile preračunane iz

vzhodnonemških mark na nemške marke po tečaju 1 : 1, prav tako tudi prihranki otrok, odraslih in upokoencev. Vsi ostali prihranki in dolgovi pa so bili preračunani po tečaju 2 : 1. Decembra 1990 so se izvajale prve vsenemške volitve parlamenta po letu 1932. Tako je januarja 1991 postal Helmut Kohl prvi kancler združene Nemčije (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Po združitvi je bil eden izmed glavnih ciljev zmanjšati politične, družbene in gospodarske razlike, ki so izhajale iz 40-letne delitve. Za izravnavo življenjskega standarda je bilo treba zagotoviti ogromna finančna sredstva. Prestrukturiranje socialističnega centralno-planskega gospodarstva v socialno tržno gospodarstvo je bilo težavnejše, kot je bilo sprva pričakovano.

Ustanovljena je bila agencija za privatizacijo (nem. *Treuhandanstalt* - THA), ki je imela nalogo spremeniti ca. 8.000 državnih podjetij v tržna podjetja; jih privatizirati ali zapreti. Poleg tega je upravljala približno 30.000 maloprodajnih trgovin, hotelov in restavracij, kmetijska zemljišča ter nepremičnin. S tem je bila odgovorna za skoraj štiri milijone zaposlenih. Delovala je pod okriljem finančnega ministrstva. Njena glavna naloga je bila torej v štirih letih popolno spremeniti celotno gospodarstvo. Konec leta 1994 so to agencijo razrešili in preostale naloge predali številnim malim družbam (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

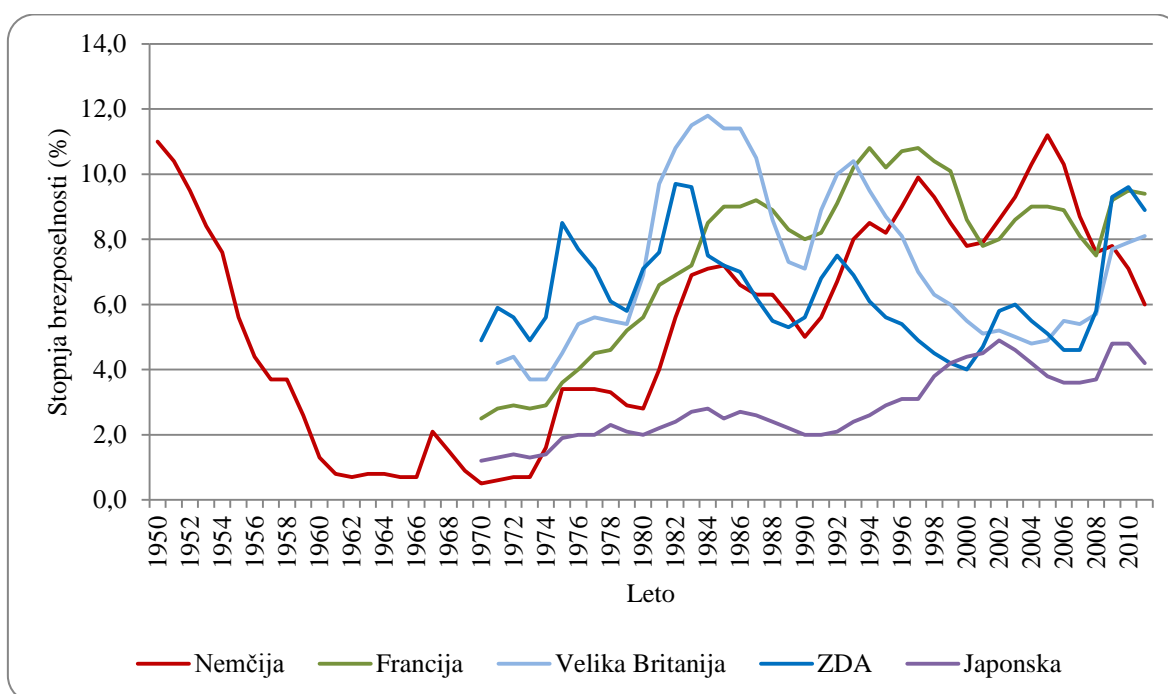
Ker produktivnost iz DDR-a ni dosegala niti polovice obsega proizvodnje zahodnonemških konkurentov, je veliko podjetij moralo zapreti svoj obrat. Na milijone delovnih mest je bilo izgubljenih. Po združitvi je skoraj večina proizvodov iz DDR-a izginila s prodajnih polic. V vzhodni Evropi so začeli propadati tradicionalni trgi DDR-a. Na trg so vstopili izdelki iz Zahodne Nemčije, ki so šli dobro v promet. Zahodnonemška podjetja so doživljala veliko povpraševanje, vendar brez pozitivnega vpliva na njihovo naložbo v vzhodnonemško gospodarstvo. Naraščajoče povpraševanje iz DDR-a se je torej pokrivalo skoraj v celoti s proizvodnjo na zahodu. Številne naložbe v vzhodnonemška podjetja so bile pogosto neuspešne zaradi nerešenih lastništev. Zakon o premoženju, ki je določal vračila in odškodnine lastnikom, ki jim je bila odvzeta lastnina, je naložbe zahodnih podjetij precej oviral. Konstrukcija vzhoda in njegovo priključevanje k zahodu je bilo torej zelo težavno in je le počasi napredovalo (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013).

Kljub težavnosti pa je združena država Nemčija znova rasla, celo močneje kot ostale države Evropske unije. Združitev države v Zvezno republiko je nemškemu gospodarstvu prinesla zagon rasti, ki se je v letu 1992 upočasnila. V letih 1990 in 1991 je imela Nemčija 5,3 % in 5,1 % stopnje rasti, medtem ko so ostale večje članice Evropske unije kot na primer Francija (2,6 % in 1 %) in Velika Britanija (0,8 % in - 1,4 %) v tistem času imele nizko stopnjo rasti. Zaradi združitve je recesija Nemčijo prizadela pozneje kot pa ostale države v Evropi. Šele leta 1993 je nemški BDP padel za en odstotek (Giebel-Felten, 2002).

Pomembna prelomnica pri stopnji brezposelnosti je bila leta 1991, ko so pri štetju začeli upoštevati priključitev Vzhodne Nemčije. Pred letom 1991 so bili v štetje vključeni samo brezposelni iz Zahodne Nemčije, od tega leta naprej pa podatki veljajo za celotno oziroma združeno Nemčijo (International Labor Comparisons, 2012).

Delovna sila brez poklicne izobrazbe je najslabša skupina na trgu dela. V Zahodni Nemčiji je bilo leta 1997 vseh brezposelnih 24,2 % (takrat je bilo 9,9 % aktivnega prebivalstva brez dela). V Vzhodni Nemčiji je bil delež te skupine še višji, in sicer 55 %. Leta 1999 je bil delež skupine delavcev brez poklicne izobrazbe 37,6 % vseh brezposelnih v celotni Nemčiji. Ti podatki kažejo, da v Nemčiji nadaljnja izobraževanja še vedno relativno dobro ščitijo pred brezposelnostjo (Schader-Stiftung, 2002).

Slika 9: Gibanje stopnje brezposelnosti v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem v obdobju od 1950 do 2010

Vir: International Labor Comparisons, 2012; Arbeitslosigkeit in Deutschland, 2011.

Ponovna združitev Nemčije je v sosednjih državah povzročala skrbi, saj bi ta lahko začela samovoljno utirati svojo pot. Zaradi tega se je nemška zvezna vlada odločila, da čimprej napreduje s politiko evropske integracije. Vključevanje Zvezne republike Nemčije v Evropsko skupnost (v nadaljevanju ES) je bilo odločilno za utrditev zaupanja Nemčiji po slabih izkušnjah druge svetovne vojne. Z Maastrichtsko pogodbo leta 1993 so članice Evropske skupnosti nato poglobile svoje sodelovanje. Nastala je Evropska unija (v nadaljevanju EU), ki je sestavljena iz prenovljene Evropske skupnosti s skupno zunanjo in varnostno politiko. Članice dodatno zavezuje k sodelovanju na področju pravosodja in notranjih zadev. Pogodba določa tudi smernice za Ekonomsko in Monetarno unijo (v nadaljevanju EMU), ki je začela delovati 1. januarja 1999 z uvedbo skupne evrske valute.

Njen glavni cilj je okrepiti konkurenčnost Evropske skupnosti v svetovni trgovini (Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, 2013). Sicer pa so se s postopkom evropske integracije začele pojavljati tudi kritike. Nemci so se bali izgube nacionalne identitete in neodvisnosti zaradi vedno večjega prenosa pristojnosti Evropski uniji. Poleg tega jih je ob uvedbi evra skrbela izguba stabilne nemške marke, ki je bil garant blaginje.

2.2.6 Obdobje od leta 1999 do 2009

Od konca leta 1998, ko je kancler postal socialni demokrat Gerhard Schröder, so članice Evropske unije začele preHITEVATI Nemčijo; v obdobju 1999-2001 je nemški BDP rasel samo še za povprečno 1,8 %, preostali evropski BDP pa za 2,5 %. Od leta 2001 naprej je Nemčija imela najnižjo gospodarsko rast med državami Evropske unije. Leta 2003 je BDP padel za 0,4 %, vzrok za to pa je bilo šibko povpraševanje znotraj države. Leta 2009 se je znova pojavila svetovna gospodarska kriza, ki je bila za nemško gospodarstvo najmočnejša recesija v zgodovini združene države (Giebel-Felten, 2002).

Leta 2005 je prišlo do povečanja stopnje brezposelnosti, in sicer zaradi izvedbe nove socialne reforme Hartz IV. Od takrat naprej se je začelo v statistiko brezposelnosti prištevati tudi število delazmožnih prejemnikov socialne pomoči. Tako je Nemčija v tistem letu dosegla najvišjo stopnjo brezposelnosti z 11,2 %, kar je okoli 5,2 milijona brezposelnih (Haertl, 2009b).

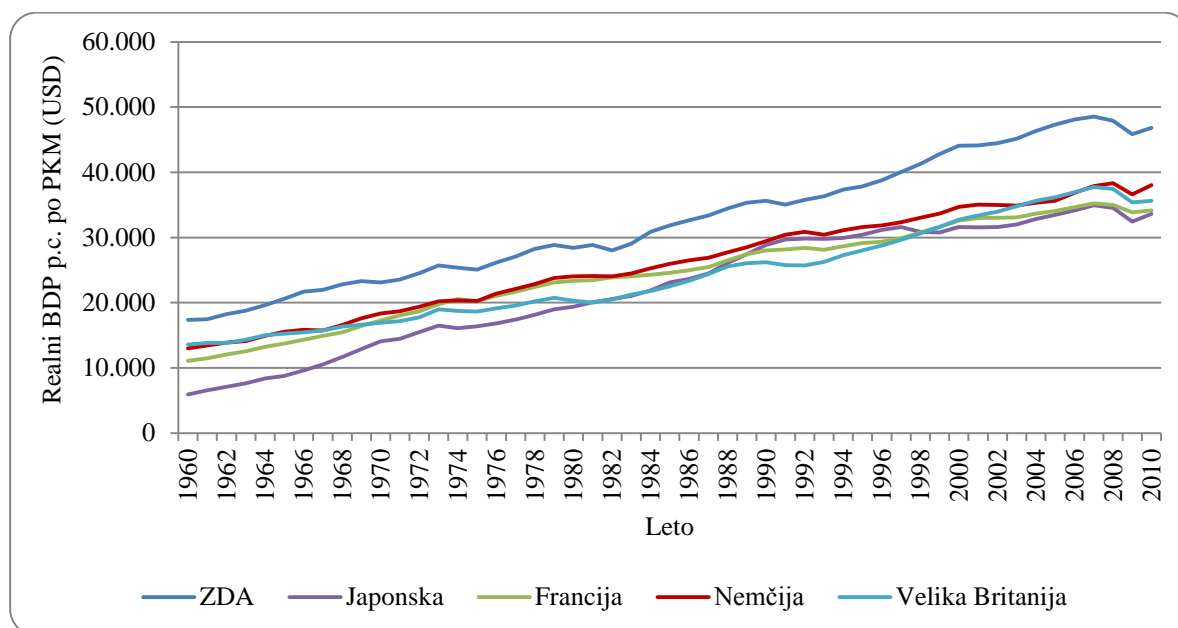
Kljub temu se je Nemčija pod vodstvom kanclerke Angele Merkel po zadnji krizi kar hitro okrepila. Po vzponu s stopnjo rasti 4,2 % v letu 2010 je leta 2011 nemški BDP narasel še za 3 %. Dejansko so v dveh letih uspešno nadoknadili močan upad iz kriznega leta 2009. Zagon za visoko rast je prišel predvsem iz domačega trga. Precej več se je porabljal in investiralo kot leta prej. Gospodinjstva so kupovala toliko kot nazadnje pred petimi leti, torej pred krizo. Potrošniška poraba se je povečala za 1,5 %. Pri izvozu so beležili rast v višini 0,8 % (Boom-Jahr endet mit Quartals-Absturz, 2011).

Po pregledu gibanja realnega BDP-ja na prebivalca, merjenega po pariteti kupne moči, je iz Slike 10 razvidno, da se ta ob upoštevanju minimalnih padcev v določenih obdobjih linearno povečuje pri vseh izbranih državah. Prirastki so tako konstantni, da bi lahko že na podlagi podatkov iz leta 1960 do 1970 točno napovedali bruto domači proizvod za naslednja leta.

Na Sliki 10 lahko tudi opazimo, da podatki za ZDA v petdesetletnem obdobju zaradi višjih vrednosti precej izstopajo od Nemčije in ostalih držav. Iz tega lahko sklepamo, da so prebivalci v ZDA precej bogatejši, in si lahko s svojimi zaslužki privoščijo več dobrin kot v ostalih navedenih državah. Dva glavna razloga, da so ZDA v veliki prednosti, sta predvsem visoka produktivnost in hitri tehnološki napredki. Višino BDP-ja, ki so jo ZDA imele leta 1994 (t. j. 37.339 dolarjev), je Nemčija dosegla šele v letu 2010. V letu 2010 je bil po kupni moči merjen BDP v ZDA na prebivalca 46.844 dolarjev, medtem ko je bil isto leto ta v Nemčiji 38.021 dolarjev (International Labor Comparisons, 2012).

Slika 10: Gibanje realnega BDP-ja na prebivalca v Nemčiji, ZDA, Franciji, Veliki Britaniji in na Japonskem, merjen s pariteto kupne moči v USD iz leta 2010, v obdobju od 1960 do 2010

Vir: *International Labor Comparisons, 2012.*

Podatki za Francijo, Veliko Britanijo in Japonsko se približujejo nemški ravni, sicer pa po natančnem pregledu ni nobena od njih v tem obdobju ekstremno prehitela Nemčije. Opazna so samo minimalna preseganja Velike Britanije; v obdobju med 1960 in 1965 ter 2005 in 2007 ter Francije v letu 1974. Svetovna kriza leta 2009 pa nobeni državi ni prizanesla, saj so tudi pri tem kazalniku opazni nenadni padci pri vseh petih državah.

2.2.7 Obdobje od leta 2010 do 2013

Nemčija je danes z BDP-jem v višini 2.570 milijard evrov največje gospodarstvo v Evropski uniji in četrto največje gospodarstvo na svetu. Nemška podjetja uživajo mednarodni ugled, ki ga predstavlja znamka »Made in Germany« in hkrati poseblja inovativnost, kakovost in tehnično naprednost. Sicer pa »Global Players« ni samo 30 nemških velepodjetij, ki so zabeležena v nemškem borznem indeksu (nem. *Deutscher Aktienindex* - DAX), temveč tudi vseh 3,7 milijona srednjih in malih podjetij, ki so prav tako pomembna za razvoj nemškega gospodarstva. Vsa nemška podjetja skrbijo za boljše delovne pogoje in izvrstno kvalifikacijo delojemalcev. Tudi tuji investitorji to zelo cenijo. To dokazujejo podatki, da je v Nemčiji okrog 500 največjih svetovnih in približno 45.000 tujih podjetij. Tuje neposredne investicije znašajo okoli 460 milijard evrov letno. Cenjena je predvsem centralna geografska lega in pravna varnost. Poleg tega investitorji hvalijo tudi infrastrukturo, kakovost univerz in raziskovalnih ustanov ter kvalificirano delovno silo. Visoko vrednotijo tudi življenjsko kakovost v Nemčiji (Deutschland im Überblick, 2013; Mittelstand im Überblick, 2013).

Nemčija je socialno tržno gospodarstvo, kar pomeni, da država zagotavlja svobodne gospodarske dejavnosti, vendar pa si prizadeva ohraniti socialno ravnovesje. Ta koncept je v povojnem obdobju razvil takratni gospodarski minister Ludwig Erhard. Izkazal se je kot zelo uspešen, saj Nemčija ohranja tudi v ekonomsko težkih časih socialni mir. Socialno partnerstvo med sindikati in delodajalci je zapisano v institucionalizirani ureditvi sporov v okviru kolektivnega delovnega prava (Erfolgreiches Modell der Sozialen Marktwirtschaft, 2013).

Nemško gospodarstvo se osredotoča predvsem na industrijsko proizvedeno blago in storitve, medtem ko ima proizvodnja surovin in kmetijskih proizvodov manjši gospodarski pomen. Delež zaposlenih v industrijskem sektorju je skoraj 25 %, v storitvenem sektorju okoli 74 % in v agrarnem sektorju približno 2 %. Deleži gospodarskih sektorjev so pri BDP-ju podobni. Najbolj konkurenčne so panoge na področju avtomobilizma, strojništva, kemije in elektrotehnike. Pomembne panoge so tudi okoljska tehnologija, finomehanika, optika, medicinska tehnologija, genska in biotehnologija, nanotehnologija, astronautika in zračni promet ter logistika. Tudi za uporabo sončne energije je nemška inovativna tehnologija mednarodno poznana (Abels Decker Kuhfuss & Partner, 2012). Pomembna gospodarska središča v Nemčiji so predvsem Porurje (vrhunska tehnologija in storitve), veliko območje Münchna in Stuttgarta (vrhunska tehnologija in avtomobili), Rhein-Neckar (kemija), Frankfurt na Majni (finance), Köln in Hamburg (pristanišče, gradnja letal – Airbus in mediji). Industrija je zelo pomemben steber nemškega gospodarstva. Nikjer drugje nima klasična industrijska proizvodnja tako močne osrednje vloge kot v Nemčiji, saj je več kot pet milijonov ljudi zaposlenih v nemških industrijskih obratih (Kultur- und Kreativwirtschaft im Kommen, 2013).

Leta 2012 je nemški borzni indeks DAX zrasel za 30 %, kar pomeni, da so nemški koncerni svoje tržne vrednosti občutno povečali in so se tako v mednarodni primerjavi povzpeli daleč navzgor. Leta 2013 v Nemčiji računajo na najmanj stečajev, tako kot nazadnje leta 1996, in sicer osem odstotkov, kar pomeni približno 26.000 stečajev v celotnem letu. Leta 2012 so beležili 28.300 prijav stečajev, medtem ko je bilo čez 757.000 novoprijavljenih podjetij. Kljub obetavni napovedi pa ni nobena panoga popolnoma zaščitena pred izgubo. Sanacije so skorajda nemogoče; delež uspešno saniranih podjetij je le 17 % (Inkassofirmen melden: Zahlungsmoral bei Unternehmen geht zurück, 2013).

Leta 2012 je bilo na seznamu stotih najdragocenejših podjetij na svetu tudi pet nemških, in sicer Volkswagen (58. mesto), SAP (61. mesto), Siemens (63. mesto), BASF (75. mesto) in Bayer (83. mesto). Druga prav tako uspešna podjetja, kot so Allianz, Daimler ali BMW, so mesto med stotimi najboljšimi za las zgrešila. Opazno je, da vseh pet nemških podjetij na seznamu večinoma posluje v tujini. Gledano z vidika vseh 30 DAX-podjetij leži delež izvoza povprečno pri 75 %. Zato pa velika nemška podjetja niso toliko odvisna od domačega gospodarskega dogajanja, temveč bolj od svetovnih gospodarskih smernic. Na seznamu

stotih najdragocenejših podjetij v Evropi je Nemčija zastopana s 17 podjetji, kar je za tri več kot leta 2008 (Wertvolle deutsche Konzerne, 2013).

Cilj stalne gospodarske rasti, ki so si ga zadali Nemci, je od leta 1967, ko je nemško gospodarstvo začelo stagnirati, zapisan v Zakonu stabilnosti in rasti. Z njim je vlada izrazila svojo pripravljenost postaviti okvirne smernice za gospodarsko politiko in se sama zavezala za to. Eden od glavnih pobudnikov tega zakona je bil nekdanji nemški gospodarski in finančni minister Karl Schiller. Prvi člen zakona se glasi: »Vse zvezne dežele morajo pri svojih gospodarskih in finančno-političnih ukrepih upoštevati splošno gospodarsko ravnotežje. Ukrepi morajo biti sprejeti tako, da v okviru tržno-gospodarskega reda prispevajo k stabilnosti ravni cen, k visoki stopnji zaposlenosti ter k zunanjemu gospodarskemu ravnovesju pri enakomerni in ustrezni gospodarski rasti.« Te štiri cilje je zelo težko istočasno doseči, zato se zakon imenuje tudi čarobni kvadrat. Za stabilnost cen je danes odgovorna evropska Centralna banka (v nadaljevanju ECB). Cilj je omejiti povišanje cen pri največ 2 %. K visoki stopnji zaposlenosti prispeva vlada tako, da ponuja številne programe, ki bi zmanjšali brezposelnost. Različni ukrepi za kvalifikacije, subvencije za plače ter zaposlitvene možnosti so le nekateri od ponujenih programov. Za doseganje zunanjega gospodarskega ravnovesja pa ne obstaja točno določena smernica. Saldo uvoza in izvoza naj bo, kolikor se da, uravnotežen (Haertl, 2009b).

Glede brezposelnosti se danes Zahodna in Vzhodna Nemčija še vedno jasno razlikujeta, vendar obstajajo tudi ujemanja: starejše in nizko kvalificirane delovne sile ter ženske iz obeh delov Nemčije se najtežje zaposlijo. Poleg tega ostaja dolgotrajna brezposelnost centralni problem, kljub nižji trajnosti. Iz Slike 9 se da razbrati, da Nemčija v določenih časovnih obdobjih kaže vzporednice z ostalimi navedenimi državami. Le Japonska se lahko v primerjavi z drugimi pohvali z izjemno nizko brezposelnostjo skozi celotno obdobje. Po podatkih ameriške agencije za statistike dela njena stopnja brezposelnosti od leta 1970 do danes ni presegla 5 %. Vendar pa številni strokovnjaki menijo, da primerljivost stopenj japonske brezposelnosti s stopnjami drugih držav nima smisla, saj Japonci svoj trg dela drugače definirajo in zato izvajajo drugačen način štetja. Ta način štetja pa dejanski obseg brezposelnih morda podcenjuje celo za 50 % (Bosse, 1994).

Dolgove iz prve svetovne vojne, ki jih je Nemčija plačevala za skoraj 100 let nazaj, je poravnala oktobra 2010. V nemški ustavi je namreč zapisano, da »Zveza nosi celotne stroške okupacij in ostalih notranjih in zunanjih posledic vojn« (Grundgesetz – GG, prvi odstavek 120. člena: Zakon o stroških okupacij). Koliko dolgov država nosi iz druge svetovne vojne, pa ni popolnoma jasno, saj tudi po 68 letih Nemčija še ni sklenila mirovne pogodbe z zavezniki, ki bi bila na podlagi mednarodnega prava potrebna za določitev vojne odškodnine. Kvečjemu so zavezniki po koncu druge svetovne vojne brez pravnih podlag izvedli razlastitev velikih industrijskih kompleksov, vsilili izvoz premoga in lesa, zasegli nemško premoženje v državi in v tujini, ukradli patente in na silo odpeljali znanstvenike.

Konec koncev so odnesli več milijard vrednega nemškega lastništva. Točni znesek do danes ni znan (Grandt, 2010).

Danes so centralni izzivi Nemčije prestrukturiranje socialnega sistema, reformiranje državnega izobraževalnega sistema, notranja varnost ter urejanje priselitev in vključevanje tujcev. Z nemško enotnostjo je zrasla tudi odgovornost Nemčije v Evropi in v svetu. Nemška zunanja politika zdaj tesno sodeluje s partnericami EU in NATO (Deutsche Geschichten, 2013). Znotraj Evropske unije je Nemčija postala glavna kontaktna država za srednje, vzhodne in jugovzhodne evropske države, ki si prizadevajo za priključitev k skupnosti. Z vidika gospodarstva pa jo imamo lahko za eno najbolj naprednih in najmočnejših industrijskih držav na svetu.

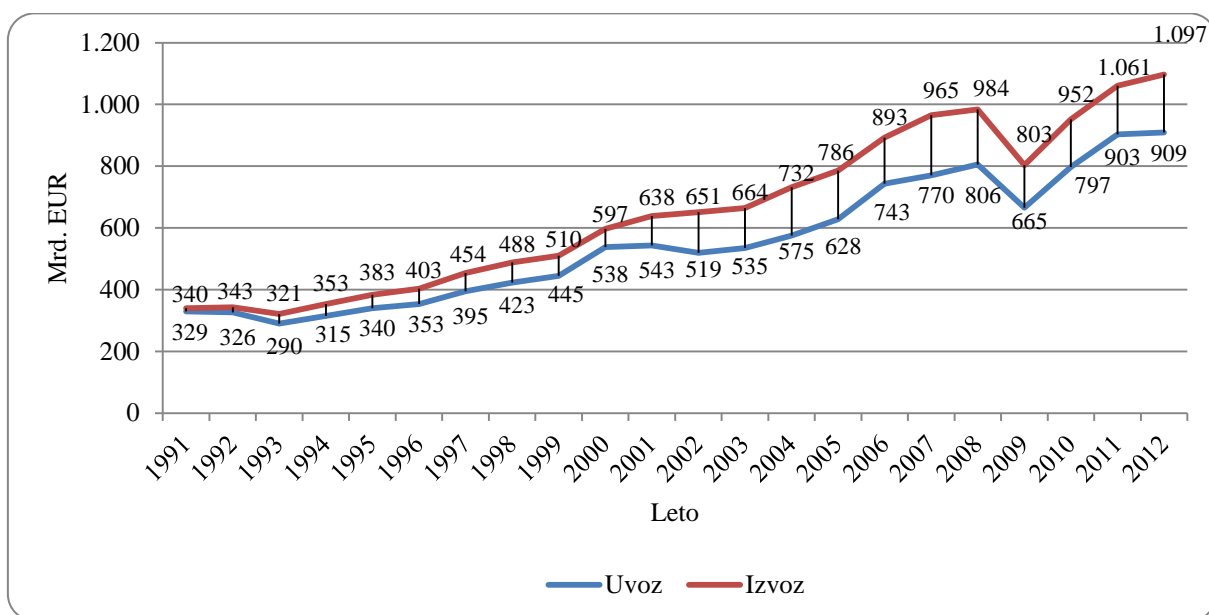
2.3 Vloga Nemčije v svetovni trgovini

Svetovno gledano je bila Nemčija od leta 2003 do 2008 najmočnejša izvozna država in tako veljala za »svetovno prvakinjo« v izvozu. Leta 2009 jo je prehitela Kitajska, leta 2010 pa je Nemčija zasedla tretje mesto za ZDA (Wirtschaft in Deutschland, 2013). Nemško gospodarstvo je precej izvozno usmerjeno, saj podatki kažejo, da je država že od leta 1952 do danes več izvažala kot pa uvažala. Vendar tudi kot uvoznica zaseda tretje mesto za ZDA in Kitajsko. Leta 2007 je s 195,3 milijardami evrov dosegla do sedaj najvišji presežek v trgovinski bilanci. Kljub finančni in gospodarski krizi v letu 2009 je bilanca ostala pozitivna (138,7 milijard evrov). Leta 2012 je beležila drugi najvišji presežek, in sicer 188,3 milijard evrov (Bundeszentrale für politische Bildung, 2013).

V zunanji trgovini so države Evropske unije najpomembnejši nemški partnerji. Med njimi je tudi Francija, ki je za Nemčijo najpomembnejša partnerica že od leta 1975. Okoli 69 % nemških proizvodov je bilo leta 2012 izvoženih v evropske države, od tega 57 % članicam Evropske unije. Njim sledita Azija s približno 16 % ter Amerika s približno 12 %. V Afriko in Avstralijo se izvaža le 2 % oziroma 1 %. Uvoženi proizvodi tudi v večini prihajajo iz Evrope (70 %), sledijo Azija (19 %) in Amerika (9 %) ter Afrika (3 %) in Avstralija (0,4 %) (DeStatis, 2013a).

Za Nemčijo so bili poleg članic Evropske unije leta 2012 najpomembnejši trgi ZDA (7,9 %), Kitajska (6,1 %) in Švica (4,4 %). Poleg Evropske unije pa je Nemčija največ uvažala s Kitajske (8,5 %), ZDA (5,6 %) in Rusije (4,7 %) (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, b.l.-b).

Slika 11: Razvoj nemške zunanje trgovine, uvoz in izvoz v absolutnih številkah od 1991 do 2012

Vir: Bundeszentrale für politische Bildung, Entwicklung des deutschen Außenhandels, 2013.

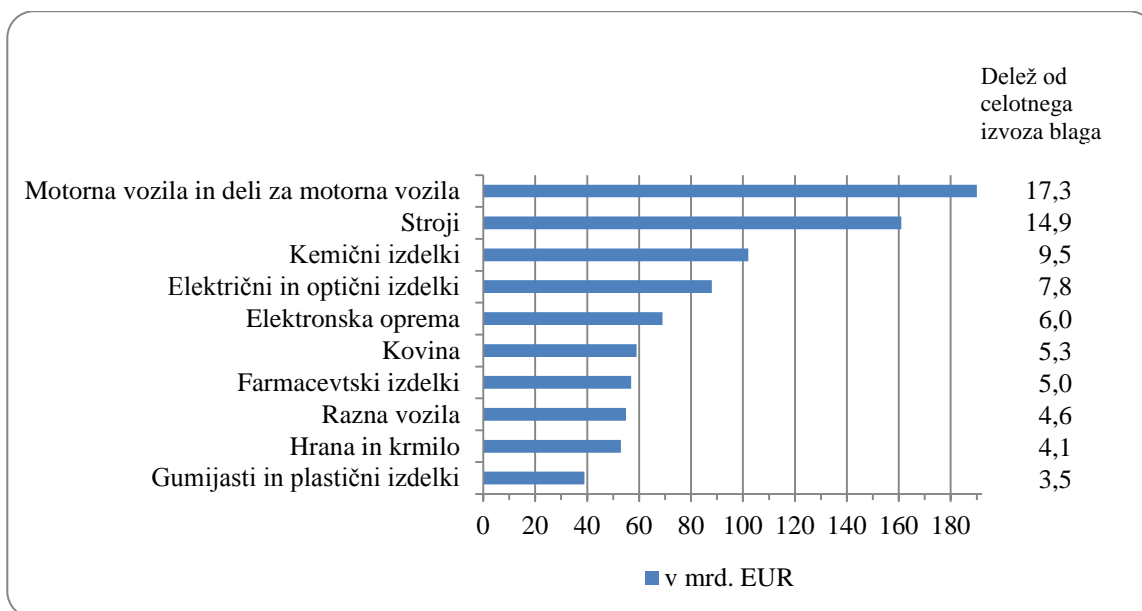
Tabela 1: Razvrstitev trgovskih partnerjev Nemčije v letu 2012

Rang	Izvoz			Uvoz			Prihodki			Zunanjetrgovinska bilanca					
	Država	mio. EUR	%	Država	mio. EUR	%	Država	mio. EUR	%	Presežek (+)			Primanjkljaj (-)		
										Država	mio. EUR	%	Država	mio. EUR	%
1	Francija	104.476	9,5	Nizozem.	86.596	9,5	Francija	169.236	8,4	Francija	39.717	21,1	Norveška	17.724	9,4
2	ZDA	86.831	7,9	Kitajska	77.313	8,5	Nizozem.	157.553	7,9	ZDA	36.256	19,3	Nizozem.	15.639	8,3
3	Velika Britanija	72.163	6,6	Francija	64.760	7,1	Kitajska	143.942	7,2	Velika Britanija	28.636	15,2	Kitajska	10.685	5,7
4	Nizozem.	70.957	6,5	ZDA	50.575	5,6	ZDA	137.406	6,8	Avstrija	20.644	11,0	Irska	5.356	2,8
5	Kitajska	66.629	6,1	Italija	49.160	5,4	Velika Britanija	115.690	5,8	Švica	11.166	5,9	Libija	4.785	2,5
6	Avstrija	57.871	5,3	Velika Britanija	43.527	4,8	Italija	105.150	5,2	ZAE	8.999	4,8	Japonska	4.730	2,5
7	Italija	55.990	5,1	Rusija	42.457	4,7	Avstrija	95.099	4,7	Španija	8.845	4,7	Rusija	4.402	2,3
8	Švica	48.830	4,4	Belgija	38.369	4,2	Švica	86.493	4,3	Poljska	8.690	4,6	Nigerija	3.178	1,7
9	Belgija	44.585	4,1	Švica	37.663	4,1	Belgija	82.955	4,1	Turčija	8.093	4,3	Vietnam	3.166	1,7
10	Poljska	42.183	3,8	Avstrija	37.228	4,1	Rusija	80.512	4,0	Švedska	7.242	3,8	Bangladeš	2.733	1,5
11	Rusija	38.055	3,5	Poljska	33.493	3,7	Poljska	75.676	3,8	Italija	6.830	3,6	Madžarska	2.331	1,2
12	Češka	31.528	2,9	Češka	33.237	3,7	Češka	64.766	3,2	Savdska Arabija	6.511	3,5	Kazahstan	1.971	1,0
13	Španija	31.175	2,8	Norveška	26.189	2,9	Španija	53.504	2,7	Avstralija	6.317	3,4	Slovaška	1.720	0,9
14	Švedska	21.209	1,9	Španija	22.330	2,5	Japonska	38.933	1,9	Belgija	6.216	3,3	Češka	1.709	0,9
15	Turčija	20.069	1,8	Japonska	21.832	2,4	Švedska	35.176	1,8	Južna Koreja	5.017	2,7	Slonokošč. obala	812	0,4

Vir: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, Fakten zum deutschen Außenhandel 2012, b.1-b.

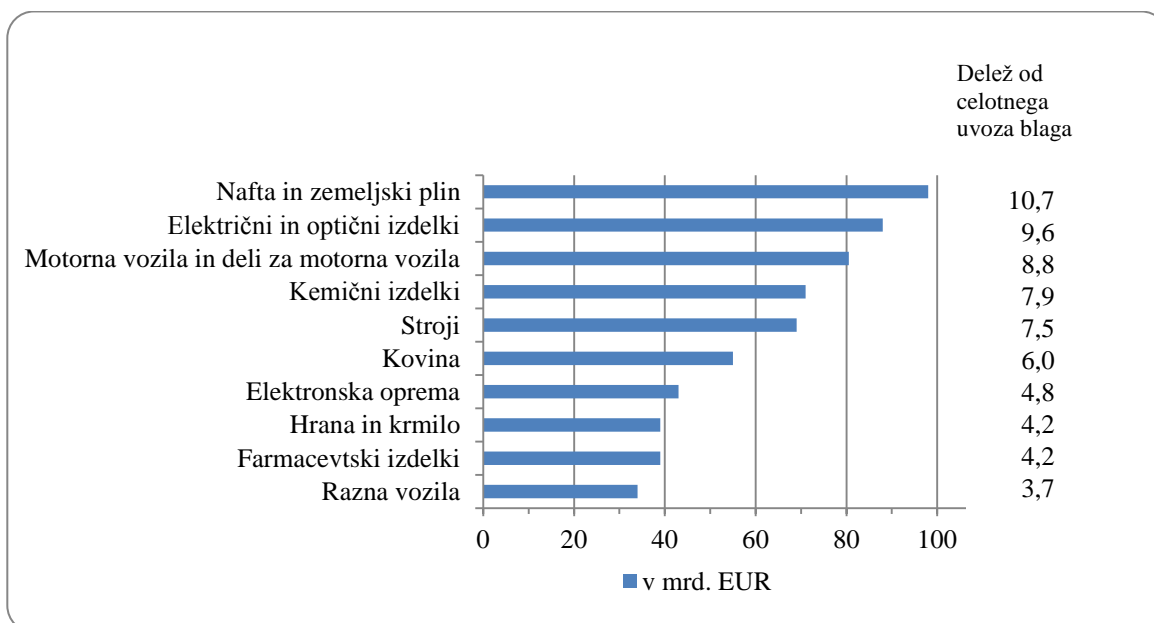
Delež blaga celotnega izvoza je bil leta 2012 85,4 %, pri uvozu pa 81,6 %. Mednarodno zelo cenjeni so predvsem izdelki nemške strojne industrije, motorna vozila in kemični izdelki. Statistični podatki kažejo, da tudi Nemčija uvažata podobno blago iz tujih držav (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, b.l.-b).

Slika 12: Izvoz desetih najpomembnejših blagovnih skupin v milijardah evrov ter njihov delež od celotnega izvoza blaga iz Nemčije v letu 2012

Vir: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, Fakten zum deutschen Außenhandel 2012, b.l.-b.

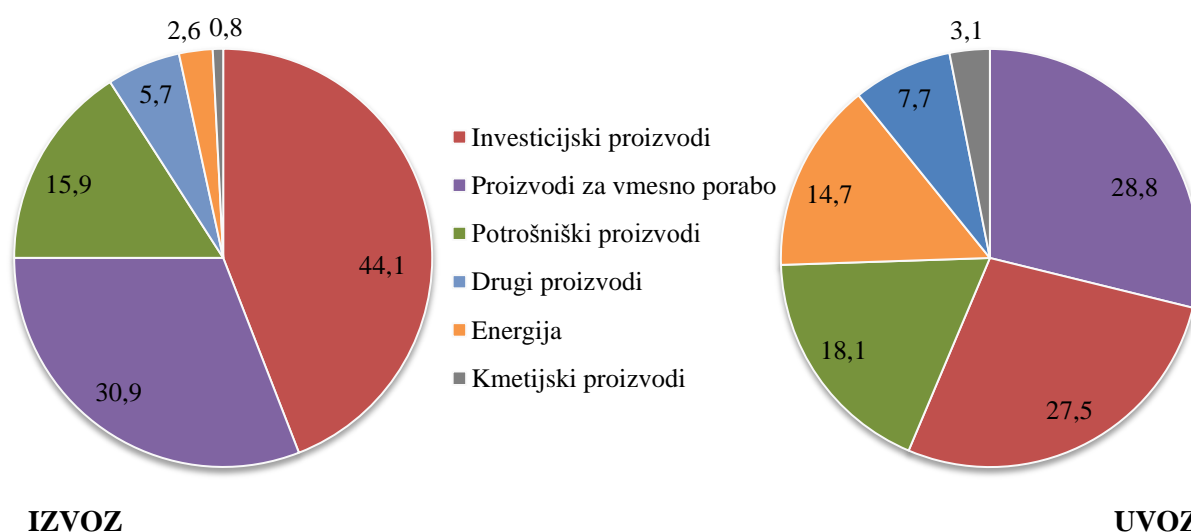
Slika 13: Uvoz desetih najpomembnejših blagovnih skupin v milijardah evrov ter njihov delež od celotnega uvoza blaga v Nemčijo v letu 2012

Vir: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, Fakten zum deutschen Außenhandel 2012, b.l.-b.

Med najpomembnejšim uvoženim blagom v Nemčiji so tudi energijski viri, kot sta nafta in zemeljski plin. Neizogiben je uvoz energijskih virov in drugih surovin, saj ima Nemčija razen nekaj nahajališč premoga bolj malo surovin. Na območju Spodnje Saške in v alpskem predgorju obstajajo le majhna nahajališča nafte in zemeljskega plina. Sicer pa sta pomembna dobavitelja nafte in zemeljskega plina Rusija in Norveška (Erdgaswirtschaft, 2013; Erdöl in Deutschland, 2013). Nadgradnja energije z obnovljivimi viri v bližnji prihodnosti bi pomenila zmanjšanje odvisnosti od uvoza surovin. S tem bi imeli tudi boljši nadzor nad cenami.

Slika 14: Izvoz in uvoz v letu 2012 po skupinah blaga, v %

Vir: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, Fakten zum deutschen Außenhandel 2012, b.l.-b.

Skoraj vsako četrto delovno mesto (24 %) je posredno ali neposredno povezano z izvozom. V industriji je to celo vsako drugo delovno mesto (55 %), v storitvenem sektorju pa vsako sedmo (15 %). V Nemčiji pokrijejo več kot eno tretjino domačega povpraševanja z uvozom iz tujine. Skupni nemški delež je v celotni zunanji trgovini približno osem odstotkov, medtem ko sta deleža ZDA in Kitajske okoli 11 % (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, b.l.-b).

Analize statističnih podatkov in zapisov so v tem poglavju razkrile, da bi se okrevanje nemškega gospodarstva brez Marshallovega načrta zavleklo. Čeprav je bil ta na splošno namenjen celotnemu evropskemu trgu, je najbolj pomagal pri postavitvi trdnih temeljev za nadaljnji razvoj Nemčije. Sicer pa načrt sam po sebi brez valutne reforme leta 1948 ne bi bil učinkovit. Poleg tega je že pred uveljavitvijo Marshallovega načrta veliko finančnih sredstev steklo v zahodne okupacijske cone. S to ugotovitvijo potrjujem prvo hipotezo, da je bil zagon nemškega gospodarstva v večini odvisen od tuje pomoči, saj država ni imela dovolj svojih finančnih virov in sredstev za hitro okrevanje. Nato je bilo skozi vsa desetletja gibanje gospodarske rasti precej dinamično. Upočasnile so jo recesije in šibka povpraševanja znotraj države, k ponovnim gospodarskim zagonom pa so med drugim prispevali domača potrošnja,

investicije in izvoz. A na splošno gledano je bila nemška gospodarska bilanca v večini na pozitivni strani. Tudi brezposelnost in inflacija nista bili pretirano visoki. Tudi po združitvi Vzhodne in Zahodne Nemčije so podatki kazali, da je združena Nemčija kljub slabemu gospodarskemu stanju Vzhodne Nemčije, beležila pozitivno gospodarsko rast. Na podlagi ugotovljenega moram torej ovreči drugo hipotezo, da ji je gospodarska rast ob združitvi padla, saj je ta rasla celo močnejše kot v ostalih državah Evropske unije. Industrija je bila za Nemčijo že od nekdaj pomemben steber gospodarstva. Že pred drugo svetovno vojno je bila država industrijsko zelo razvita. Ker so si prizadevali industrijo razvijati dalje in jo z inovacijami razširiti, se državi to danes obrestuje. Danes je Nemčija v precej ugodnem položaju. Kljub nedavnim finančnim in gospodarskim krizam je obdržala svojo visoko gospodarsko moč in blaginjo. Torej drži tudi tretja hipoteza, da jo je kriza leta 2009 prizadela manj kot ostale države, saj ji močna industrija služi kot učinkovito varovalo.

3 ANALIZA KONKURENČNOSTI

Za analizo konkurenčnosti so nam v pomoč številna letna poročila z državnimi razvrščanji, v katerih so navedeni skupni ekonomski indikatorji, ki merijo konkurenčnost in kakovost držav. Med izdajatelje teh razvrščanj spadajo povsem znani World Economic Forum (v nadaljevanju WEF, sedež: Ženeva/Švica), Institute for Management Development (v nadaljevanju IMD, sedež: Lausanne/Švica) ter International Finance Corporation (v nadaljevanju IFC, sedež: Washington, D.C./ZDA), ki deluje pod okriljem Svetovne banke. Vse tri organizacije imajo na razpolago obširne baze podatkov, ki jih v obliki visoko agregiranih indikatorjev navajajo v svojih poročilih o globalni konkurenčnosti in so v pomoč nadaljnjim analizam. Med drugim so podatki zelo koristni v politiki, saj ocenjevalne lestvice oziroma rangiranja posameznih držav omogočajo mednarodno primerjavo strukturnega položaja gospodarstva in je iz tega potem mogoče izpeljati ustrezna gospodarsko politična priporočila in odločitve. Sicer pa je pomembno, da indikatorji ustrezajo določenim pogojem, in sicer predvsem reprezentativnosti, objektivnosti in zanesljivosti.

3.1 The World Economic Forum

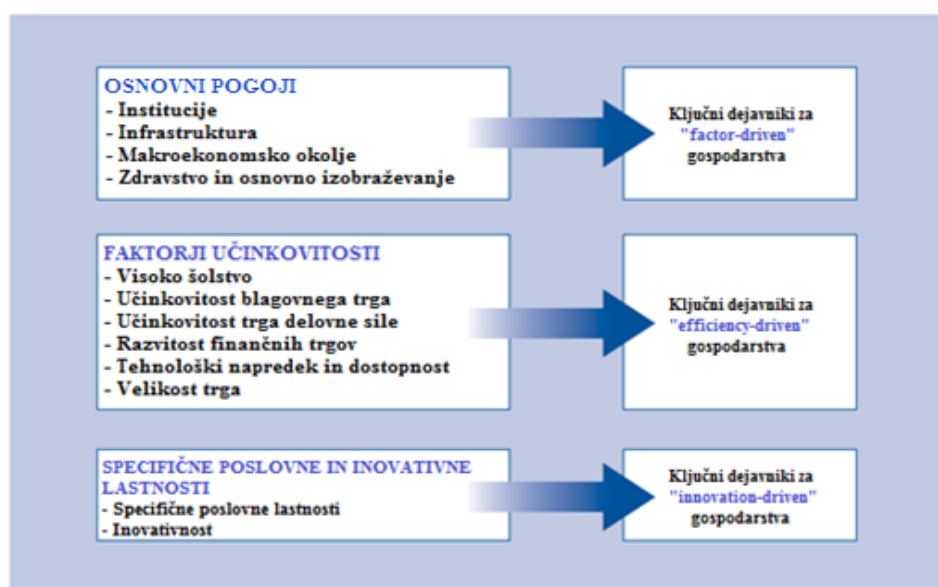
Svetovni gospodarski forum že tri desetletja v letnih poročilih preučuje številne dejavnike, ki omogočajo nacionalnim gospodarstvom, da bi dosegli trajno gospodarsko rast in dolgotrajno blaginjo. Konkurenčnost države opredeljuje kot niz institucij, politik in dejavnikov, ki določajo raven produktivnosti določene države, ta pa po drugi strani določa trajnostno raven blaginje (World Economic Forum, 2008). Analiza konkurenčnosti WEF-a temelji na obširnem indeksu globalne konkurenčnosti (angl. *Global Competitiveness Index - GCI*), ki predstavlja tehtano povprečje in je hkrati izjemno kvaliteten pokazatelj stanja posamezne države v primerjavi z ostalimi državami sveta.

Slika 15 bolj pregledno prikazuje namen analize konkurenčnosti in razvrstitev posameznih indikatorjev. Osrednji namen analize je namreč sledenje posameznih držav, ki grejo po

razvojni poti od angl. *factor driven* skozi angl. *efficiency driven* do angl. *innovation driven* ekonomije, hkrati pa med seboj tekmujejo na svetovnem trgu. Konkurenčno sposobnost posamezne države se določa šele s součinkovanjem 12 stebrov, ki so razčlenjeni na te tri razvojne točke. Ti stebri imajo pod sabo ponovno razčlenjenih okoli 113 indikatorjev. Glavni indeks globalne konkurenčnosti pa se dokončno predstavlja s tehtanim povprečjem teh indikatorjev. Za določitev posameznih indikatorjev se vsako leto skupno zbira okoli 20.000 podatkov. Vendar pa se število opazovanih indikatorjev vsako leto spreminja, saj se organizacija vedno znova trudi pridobiti jasnejšo sliko razvoja držav. Sicer pa na končni rezultat ta sprememba v veliki meri ne vpliva.

Slika 15: Stopnje razvoja in 12 stebrov konkurenčnosti po metodi WEF-a

Vir: World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, 2008, str. 7.

Če je država na prvi stopnji razvoja, razpolaga vsaj z osnovnimi pogoji (angl. *basic requirements*), na drugi stopnji je že toliko napredna, da razpolaga s faktorji učinkovitosti (angl. *efficiency enhancers*), v tretji stopnji pa ima država že specifične poslovne in inovativne lastnosti (angl. *innovation and sophistication factors*). Ko so države med stopnjami razvoja, so v tranziciji. Če se te države razvijajo dalje, se njihova utež za izračun povprečja spremeni.

Organizacija je leta 1979 še ocenjevala in izračunavala tehtano povprečje 16 držav, danes pa obravnava že 144 držav. Zato tudi zadnje razvrstitve ni preprosto primerjati s prejšnjimi razvrstitvami, saj se razmerje vsako leto spreminja. Poleg tega so v obdobju 2001-2003 zastavili le tri glavne stebre. V obdobju 2006-2007 jih je bilo devet, od leta 2012 dalje pa 12 stebrov.

Ob pregledu na sledeče tabele se lahko torej najbolj zanesemo na GCI-točke, saj so bili kriteriji točkovanja od leta 2004 enaki, in sicer se je podajalo vsaki posamezni državi od ena do sedem točk. Ker so bili podatki v zadnjem času javno dostopni, se je dalo ugotoviti, da je Nemčija od leta 2004 do 2013 vsako leto prejela visoke točke (med 5,1 in 5,6), in bila z majhno razliko v desetinki vedno blizu prvouvrščene države.

Tabela 2: Razvrstitev Nemčije glede na indeks globalne konkurenčnosti po ocenah WEF-a, v celoti in po posameznih področjih od leta 2001 do 2006, s prikazom GCI-točk Nemčije, števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu

Leto	GCI rang za Nemčijo	GCI točke (1-7)	Število obravnavanih držav	Prvouvrščena država	Področja		
					Indeks javnih institucij	Indeks makroekonomskega okolja	Tehnološki indeks
2001-2002	17	...	75	Finska	17	19	15
2002-2003	14	...	80	ZDA	14	22	12
2003-2004	13	...	102	Finska	9	21	14
2004-2005	13	5,3	104	Finska	11	26	12
2005-2006	15	5,1	117	Finska	8	28	16

Vir: Center of Economic Studies, Global Competitiveness Index, b.l.

Med leti 2001 in 2006 je bila Nemčija med tremi glavnimi stebri najboljša pri javnih institucijah, sicer pa se je v tem obdobju lahko tudi pohvalila z dobro uvrstitvijo na tehnološkem področju. Najbolj globalno konkurenčna je bila takrat Finska.

Po razčlenitvi posameznih področji od leta 2006 dalje nam dajo navedeni podatki bolj podrobno sliko o razvrstitvi Nemčije. Tabela 3 prikazuje, da je bila Nemčija po oceni WEF-a med leti 2006 in 2010 celo vodilna na področjih infrastrukture in specifičnih poslovnih lastnostih in je še danes visoko rangirana (oboje na 3. mestu). Pri infrastrukturi je pohvalna tako prometna, energetska kot tudi komunikacijska infrastruktura. Predvsem pri prometni infrastrukturi je bila Nemčija v zadnjih petih letih vedno med desetimi najboljšimi na seznamu obravnavanih držav, saj njena obsežna in efektivna struktura omogoča visoko učinkovit prevoz blaga in potnikov. Tudi kakovost cest, letališč, morskih pristanišč in železnih omrežij je bila vrednotena z visokimi ocenami.

Moderne prevozne poti po kopnem, morju in zraku zagotavljajo pretok blaga in ljudi tako znotraj države kot tudi z njihovimi evropskimi sosedi.

Avtocestno omrežje povezuje vsa pomembna mesta in dežele v Nemčiji in je neposredno povezano s cestami sosednjih držav. Vse ceste skupno merijo okoli 230.782 km, od katerih je 12.819 km avtocest, 39.710 km magistralnih ter 86.598 km regionalnih cest. Gostota zasebnih avtomobilov na nemških cestah je precej velika, in sicer povprečno 517,4 zasebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev. Prav tako tudi gostota tovornjakov, ki je povprečno 613,9 tovornjakov na 1.000 prebivalcev. Trenutno je registriranih več kot 49 milijonov avtomobilov, tovornjakov, avtobusov in motorjev. Približno 83 % je zasebnih avtomobilov. Poleg tega pa poteka skozi državo večji del evropskega tranzitnega prometa. Leta 2003 so dnevno beležili povprečno 4.043 tujih motornih vozil, ki so peljala skozi državo. To je dodatnih 8 % dnevnega porasta prometa na nemških avtocestah (ADAC e.V., 2012; Verkehrssituation auf Deutschlands Straßen, 2013). Ti podatki so Nemčijo začeli skrbeti, ker ji kmalu lahko grozi prometni infarkt z nepredvidljivimi posledicami za nemško gospodarstvo. Študije ameriškega podjetja *Inrix* kažejo, da so nemški vozniki prejšnje leto povprečno stali 36 ur v kolonah, v večjih mestih celo več kot 55 ur. Za preprečevanje množičnih zastojev bi bile nujne nove investicije predvsem v gradnjo cest, vendar za to očitno primanjkuje finančnih sredstev. Finančna sredstva, ki jih ima prometni minister sicer na voljo, privilegirano porablja za nenujne projekte, kar kaže na slabo razporejanje sredstev ministrstva za promet. Bolj učinkovito bi bilo, če bi se politika osredotočila na ozka grla in na teh področjih namensko ukrepala (Haerder, 2012). Kljub temu bi pri racionalnem razporejanju še vedno primanjkovalo sredstev za izpolnjevanje vseh potreb. Zaenkrat cestnino plačujejo le vozniki tovornjakov (nem. *LKW-Maut*). Glede na vedno slabše razmere na cestah, ki ovirajo tekoči transport tovora ter mobilnost dnevnih migrantov, se bo treba kmalu lotiti razprav o cestninah za uporabnike zasebnih avtomobilov, če se drugje ne bo dalo varčevati. Za vsako pridobljeno milijardo evrov bi celo dodatno ustvarili okoli 20.000 delovnih mest ter ohranili konkurenčno prednost kot tretja največja izvozna država na svetu.

Zaradi goste mreže letališč so vsa večja mesta neposredno in lahko dostopna, kar pomeni, da ima Nemčija zelo dobre letalske povezave. Od skupno 550 letališč je 23 mednarodnih, od katerih je letališče v Frankfurtu največje v Nemčiji, tretje največje v Evropi ter deveto največje na svetu. Med pomembna in večja letališča lahko štejemo tudi letališča v Münchnu, v Düsseldorfu, v Berlinu (Tegel) ter v Hamburgu. V preteklosti je imelo glavno mesto Berlin kar štiri letališča – Tegel, Tempelhof, Gatow in Schönefeld. Ta razdelitev je še iz leta 1948, ko sta vladi ZDA in Velike Britanije sprejeli ukrep s t. i. zračnim mostom kot odgovor na sovjetsko zaporo Berlina. Tako so se letališča tudi ob koncu zračnega mostu obdržala, se razvijala in zaznamovala zračni promet okoli in nad Berlinom več desetletij. Odločili so se, da bo v bližnji prihodnosti obratovalo le še eno letališče v glavnem mestu, in sicer na južnem mestnem obrobju Berlina. Ostala tri še obratovalna letališča bi postopoma zaprli. Sicer pa se je gradnja novega letališča »Berlin Brandenburg International«, ki je zaenkrat eden največjih infrastrukturnih projektov v Nemčiji, izkazala za zelo težavno. Zaradi napačnih informacij, prikrite resnice in poznih reakcij, ki so prelagale otvoritev, je ta projekt postal državni škandal in sramota Nemčije. Otvoritev pričakujejo šele leta 2016. Do takrat pa bo še vedno obratovalo do zdaj najzmogljivejše letališče Berlin Tegel na severozahodni strani glavnega

mesta (Nicklisch, 2012). Med devetimi najpomembnejšimi letalskimi družbami so Lufthansa, Germanwings in Air Berlin najbolj prepoznavne nemške letalske družbe.

Nemško železniško omrežje je najdaljše v Evropi. Na 33.890 km dolgih železniških progah se vsak dan vozi 31.870 vlakov. Vsako leto je na poti več kot 11.632.000 vlakov. To omrežje upravlja prometna družba Deutsche Bahn, ki ima sedež v Berlinu in samostojno deluje že od leta 1994, ko sta se združili Deutsche Bundesbahn in Deutsche Reichsbahn iz nekdanje Vzhodne Nemčije. Podjetje letno prevaža okoli 1,9 milijard potnikov in 378,7 milijonov ton tovora. Gre za največjo prevozno družbo v Evropi, ki je že veliko let tudi mednarodno dejavno. Od svojega obstoja so namreč v sklopu svojega hčerinskega podjetja DB International obravnavali in svetovali že približno 2.000 projektov v več kot 100 državah (Zahl der Züge in Deutschland, 2013; Geschäftsfelder, 2013).

Sicer pa se je v začetku leta 2013 končal monopol podjetja Deutsche Bahn, saj je država ukinila 80 let star zakon o prevozu oseb, ki je ščitil nekdanjo državno železnico pred konkurenco in podjetju dopuščal 99 % tržnega deleža. Drugih ponudnikov železniškega prevoza ni, saj je vstop na trg precej stroškovno intenziven in tvegan. Poskusi so bili, vendar neuspešni. Avtobusna podjetja so dobila dovoljenje za medkrajevne vožnje po Nemčiji (če razdalja med postajami meri najmanj 50 km in če vožnja traja več kot 60 minut). Poleg letalskih ponudnikov so postali največji konkurenti železniškemu podjetju. Do sedaj so bile medkrajevne vožnje z avtobusom možne le v izjemnih primerih, zato nemško medkrajevno avtobusno omrežje zaenkrat še ni toliko razvito, vendar se naj bi to v prihodnje spremenilo z liberalizacijo trga. Država pričakuje, da se bo omrežje ter število avtobusnih ponudnikov za takšne storitve hitro povečevalo. Potenciala je dovolj, saj v državi deluje okoli 4.000 zasebnih avtobusnih podjetij. Naraščajoča konkurenca bi tako posledično zniževala cene železniških vozovnic (Riemen, 2013).

Medkrajevni avtobusi v Nemčiji do zdaj niso imeli pomembne vloge. Leta 2010 je bilo samo 2,3 % prometnih storitev javnega prevoza z medkrajevnim avtobusnim prometom, 11,2 % z letalskim prometom, kar 86,5 % storitev pa je opravljala železnica. Daleč na prvem mestu pa je še vedno individualni promet z lastnim avtomobilom (Fernreisebus als Konkurrent zur DB?, 2013).

Največje morsko pristanišče v Nemčiji in drugo največje v Evropski uniji je pristanišče v Hamburgu. Čeprav je Hamburg 100 km oddaljen od morja, lahko velike kontejnerske ladje prispejo do mesta po reki Elbi. Letno se v največjem pristanišču Nemčije preklada okoli deset milijonov zabojnikov. Na drugem mestu največjih nemških pristanišč je pristanišče v Bremerhavnu, kjer se letno preklada šest milijonov zabojnikov, vendar število preloženih zabojnikov hitro narašča. Možno je, da bo nekega dne Bremerhaven celo prehitel Hamburg kot največje pristaniščno mesto. Največja rečna luka v Nemčiji in celo v Evropi je z veliko prednostjo luka v Duisburgu, sledi ji rečna luka v Kölnu (Größter Hafen von Deutschland, 2013). Skupno ima Nemčija 7.476 km rečnih poti, po katerih potekajo prevozi rečnih plovb

in približno 300 gospodarsko pomembnih rečnih luk, ob katerimi so postavljena številna prekladališča. Najbolj prometna je reka Ren s 623 kilometri celotne rečne poti. Po spodnjem Renu se letno vozi skoraj 200.000 ladij, kar je povprečno okoli 500 ladij na dan. Pogosto je potreben kombiniran prevoz tovora, ko se normirane enote v obliki zabojnikov prevaža z različnimi prevoznimi sredstvi. Zato so se moderna podjetja za rečne plovbe že zdavnaj organizirala tako, da v sklopu svojega storitvenega spektra ponujajo tudi optimirane bi- ali trimodalne logistične ponudbe, kar pomeni, da rečne luke povezujejo rečne poti z cestami in tirnicami. Glede na velik obseg, pozicijo in opremo ni dvoma, da se nemške rečne luke lahko štejejo kot krmilna centrala blagovnih tokov v Evropi (Binnenschiff, 2013).

Glede na indeks globalne konkurenčnosti velja enako kot za infrastrukturo tudi uvrstitev nemških specifičnih poslovnih lastnosti, ki kažejo, da ima država visoko število lokalnih in kakovostnih dobaviteljev (2. oziroma 4. mesto), da ponuja številne unikatne proizvode in razpolaga z edinstvenimi procesi (4. mesto) ter da večina nemških izvoznih podjetij sama upravlja skorajda celotno vrednostno verigo (1. mesto), kar pomeni, da poleg proizvodnje tudi oblikuje izdelke, jih trži, izvaja logistiko in poprodajne storitve. Analiza WEF-a kaže tudi, da sta mednarodna distribucija in trženje v Nemčiji predvsem v lasti in pod nadzorom domačih podjetij in ne države (3. mesto), procesi proizvodnje pa v večini potekajo z najbolj učinkovito tehnologijo (3. mesto).

Poleg tega se zdi nemški blagovni trg zelo učinkovit, predvsem lokalna konkurenca je zelo močna (8. mesto) in velika podjetja uživajo precejšnjo dominantnost na trgu (2. mesto). Nemčija lahko ogromno pridobi od svoje gospodarske moči, saj se lahko tudi pohvali z velikim domačim trgom (5. mesto) ter močnim izvozom (3. mesto). Navsezadnje se nekatera nemška podjetja lahko štejejo med najinovativnejša in tehnološko najbolj napredna na svetu, saj tudi veliko investirajo v raziskave in razvoj (4. mesto) in imajo visoke kapacitete za inovacije (3. mesto).

Nemčija je torej zelo močna v raziskavah in razvoju ter v izobrazbi in naravoslovju. Lahko bi jo imenovali »država idej«. Okoli 2,9 % BDP-ja investira v raziskave in razvoj, kar je nad povprečjem Evropske unije (2 % v letu 2012). V svetu je Nemčija na tretjem mestu po številu prijavljenih patentov, leta 2009 so investitorji in podjetja iz Nemčije namreč prijavili okoli 11 % vseh patentov na svetu. Zato se jo lahko poleg Japonske in ZDA šteje za najinovativnejšo državo na svetu. To lahko dokazuje tudi seznam Nobelovih nagrajencev; od 80 nemških nagrajencev jih je 68 dobilo nagrado za študije v naravoslovju. Raziskovalne organizacije, kot so Max-Planck, Fraunhofer, Leibnitz in Helmholtz, z več kot sto znanstvenimi inštituti zagotavljajo optimalne pogoje za delo znanstvenikov in so mednarodno priznane. Za mednarodne študente je Nemčija po ZDA in Veliki Britaniji najbolj privlačna država za študij (Abels Decker Kuhfuss & Partner, 2012).

Tabela 3: Razvrstitev Nemčije glede na indeks globalne konkurenčnosti po ocenah WEF-a, v celoti in po posameznih področjih od leta 2006 do 2013, s prikazom GCI-točk Nemčije, števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu

Leto	GCI rang za Nemčijo GCI točke (1-7)		Število obravnavanih držav	Prvouvrščena država	Področja														
					Osnovne zahteve					Faktorji učinkovitosti					Specifične poslovne in inovativne lastnosti				
					Rang	Institucije	Infrastruktura	Makroekonomsko okolje	Zdravstvo in osnovno izobraževanje	Rang	Visoko šolstvo	Učinkovitost blagovnega trga	Učinkovitost trga delovne sile	Razvitost finančnih trgov	Tehnološki napredek in dostopnost	Velikost trga	Rang	Specifične poslovne lastnosti	Inovativnost
2006-2007	8	5,6	125	Švica	9	7	1	63	71	17	18	20	20	...	20	...	3	1	5
2007-2008	5	5,5	131	ZDA	9	7	1	60	40	11	20	14	47	14	21	5	3	1	7
2008-2009	7	5,5	134	ZDA	7	14	1	40	24	11	21	15	58	19	18	4	4	1	8
2009-2010	7	5,4	133	Švica	8	16	1	30	24	14	22	18	70	36	12	5	5	2	7
2010-2011	5	5,4	139	Švica	6	13	2	23	25	13	19	21	70	36	10	5	5	3	8
2011-2012	6	5,4	142	Švica	11	19	2	30	23	13	7	26	64	39	14	5	5	4	7
2012-2013	6	5,5	144	Švica	11	16	3	30	22	10	5	21	53	32	15	5	4	3	7

Vir: Center for Economic Studies, *Global Competitiveness Index*, b.l.; World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008-2009*, 2008; World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2009-2010*, 2009; World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2010-2011*, 2010; World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2011-2012*, 2011; World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2012-2013*, 2012.

Med panogami je avtomobilska panoga najmočnejša v Nemčiji. Proizvodnja avtomobilov je za državo tudi inovacijski pogon, saj približno 30 % vseh raziskav in razvoja izvajajo v podjetjih iz avtomobilske panoge. S šestimi podjetji, kot so Daimler, BMW, Audi, VW, Porsche in Opel, spada Nemčija poleg Japonske, Kitajske in ZDA med največje avtomobilske proizvajalce. Po drugi strani pa so ta podjetja tudi bolj občutljiva v obdobju krize. Da bi se čim boljše zaščitili pred možno krizo, se že vsi proizvajalci vozil intenzivno ukvarjajo z razvojem okolju prijaznih pogonskih sistemov, in sicer za novo generacijo dizelskih motorjev, hibridnih motorjev in električnih pogonov (Starke Branchen in Industrie und Dienstleistung, 2013).

Po avtomobilski industriji je druga najmočnejša industrija strojništvo, s katerim se ukvarja približno 6.000 podjetij v Nemčiji. Kot največji industrijski delodajalec (965.000 delovnih mest) in vodilna izvozna panoga je strojništvo ključna dejavnost za nemško gospodarstvo. Elektrotehnična industrija je ena najmočnejših in najbolj inovativno rastočih industrij v Nemčiji. Za to panogo se za raziskave in razvoj namenja več kot 20 % investicij. Nemška kemična industrija, v kateri pogosto prihaja do združitvev ali prevzemov tujih podjetij, večinoma proizvaja le polizdelke. Primer takšnega podjetja je nemško podjetje BASF, ki je eno največjih kemijskih podjetij na svetu. Več kot 29 milijonov ljudi dela v storitvenem sektorju. Eden od pomembnih stebrov tega sektorja sta bančništvo in zavarovalništvo, ki sta predvsem skoncentrirana v Frankfurtu, kjer je vodilno bančno središče celinske Evrope. Tu imajo svoj sedež tudi Evropska centralna banka, Zvezna banka ter nemška borza (Starke Branchen in Industrie und Dienstleistung, 2013).

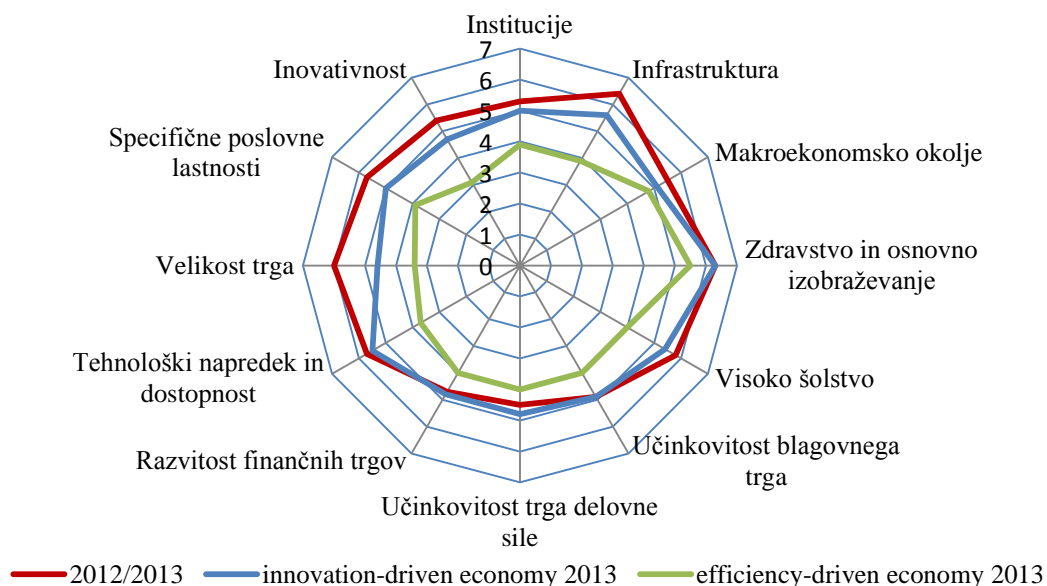
Podrobnejši pregled posameznih stebrov GCR-ja pa na nekaterih področjih razkrije tudi slabše ocene. Strokovnjaki so za problematično ocenili predvsem restriktivno nemško delovno pravo, ker podjetnike preveč omejuje pri svoji fleksibilnosti. V zadnjem poročilu Svetovnega gospodarskega foruma je Nemčija namreč na področju učinkovitosti delovne sile zasedla 53. mesto od 144. Ocenjevalci so ugotovili, da določanje plač v Nemčiji poteka po postopku centraliziranih pogajanj in ne v vsakem podjetju posebej (139. mesto) ter da zaposlovanje in odpuščanje delavcev poteka strogo po predpisih in ne dopušča fleksibilnosti (127. mesto). Prav tako so ocenili, da so stroški zaposlovanja in odpuščanja previsoki, kar ovira ustvarjanje novih delovnih mest (95. mesto). V sklopu učinkovitosti blagovnega trga, ki je po zadnji oceni WEF-a na 21. mestu, so najbolj kritizirali zapleteno in neučinkovito davčno zakonodajo (74. mesto) ter težavnost pri ustanavljanju podjetij (97. mesto glede število postopkov oziroma 71. mesto glede števila dni, potrebnih za ustanovitev podjetja), kar je med drugim posledica še vedno pretirane birokracije v Nemčiji. Nemci se sami zavedajo, da je preveč pravil in predpisov predvsem pri davkih in dajatvah, birokracijo pa močno kritizirajo predvsem pri gradbenem in prostorskem pravu. Tudi politiki vidijo na tem področju potrebo po ukrepanju, vendar se pretežno izgovarjajo na evropsko zakonodajo.

Po temeljitem pregledu javno dostopnih poročil WEF-a od leta 2008 do 2012 so bile opazne nekatere velike spremembe pri določenih faktorjih. Tako je na primer stabilnost nemških bank iz leta 2008 na 2009 padlo z 39. mesta kar na 103. mesto. Ocena jasno kaže, da so bile tudi nemške banke prizadete zaradi svetovne finančne krize. Povod finančne krize je bil pok špekulacijskega balona na ameriškem trgu nepremičnin. Malomarno in lahkomišno izdajanje posojil plačilno nesposobnim kupcem nepremičnin je vodilo do tega, da ameriške banke niso imele več dovolj visokega jamstva. Stanje se je zaostrovalo po drznih ukrepih ameriških bank, saj so namenoma, da bi se same refinancirale, posojila preoblikovale v nove vrednostne papirje in jih preprodajale investitorjem po celem svetu, tako med drugim tudi nemškim bankam. Malokdo je spregledal finančne produkte ter njihova tveganja. Ko je poleg nepremičninskega trga propadel še trg vrednostnih papirjev, je bilo že zdavnaj prepozno. Tako je bilo treba reševati tudi nekatere nemške banke pred stečajem, kar je šlo

tudi v breme nemških davkoplačevalcev. Sicer pa so nemške banke po mnenju nekaterih strokovnjakov precej dobro prestale to krizo (US-Bankenkrise: Wie faule Kredite zur globalen Krise wurden, 2008). ZDA so bile takrat na lestvici stabilnosti bank na 107. mestu. Posledično je istega leta tudi zelo upadla ocena nemške pravne zaščite pravic posojiljemalca in posojilodajalca, in sicer z 8. mesta na 36. mesto, kar se ni štelo več kot konkurenčno prednost Nemčije.

Velika sprememba je bila opazna tudi pri učinkovitosti protimonopolne politike, ki je po oceni WEF-a s konkurenčnega 3. mesta padla na 23. mesto med letoma 2010 in 2011. Razlog za to ni naveden, po lastnih raziskavah pa je bilo mogoče izvedeti, da se je v tistem obdobju porajal sum nastanka kartela 16 velebank, med njimi tudi Deutsche Bank in Commerzbank. Šlo naj bi za posle z zamenjavo kreditnih derivatov (angl. *Credit default swap* - CDS), ki omogočajo zavarovanje proti kreditnemu tveganju. Špekulacije tovrstnih derivatov so pogosto omenjali kot enega od vidikov za nastanek svetovne gospodarske krize (Schäder, 2011). Slaba ocena v poročilu WEF-a se torej lahko med drugim pripisuje dvomljivim poslom, ki so posledica krize in se sklepajo v takem obsegu in profesionalnosti, da jih je velikokrat težje zaslediti. Sicer pa je nemška zvezna vlada dopolnila Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence leta 2012 in sklenila strožje kazni za kršitelje.

Slika 16: Prikaz rezultatov nemških ekonomskih stebrov iz poročila 2012/2013 v primerjavi s skupnimi rezultati ostalih učinkovitostno in inovacijsko vodenih gospodarstev v letu 2013

Vir: World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2012-2013*, 2012, str. 176.

Na Sliki 16 je pregledno prikazano trenutno dejansko stanje učinkovitosti gospodarstev in presežke povprečnih inovacijskih vodenih gospodarstev. V velikosti trga je Nemčija precej v prednosti, tako tudi pri infrastrukturi, specifičnih poslovnih lastnostih, inovativnosti, institucijah, makroekonomskem okolju ter visokem šolstvu. Na področjih tehnološkega napredka in dostopnosti, učinkovitosti blagovnega trga ter zdravstvu in osnovnem

izobraževanju pa se nekoliko enači s povprečjem inovacijsko vodenih gospodarstev. Vendar pa pri razvitosti finančnih trgov in učinkovitosti trga delovne sile trenutno beleži slabše rezultate kot povprečje.

Poleg razvrstitve posameznih kazalnikov objavlja WEF tudi rezultate anket, v katerih podjetniki določajo kateri dejavniki so po njihovem mnenju najbolj problematični pri opravljanju poslov v Nemčiji. S seznama 15 dejavnikov so anketiranci morali izbirati pet najbolj problematičnih in jih razvrstiti od ena (najbolj problematičen) do pet. Nato so raziskovalci rezultate rangirali s pomočjo uteži, da je bila vsota vseh dejavnikov 100 %. V poročilu 2012-2013 so celo izbirali med 16 dejavniki. Po pregledu poročil od leta 2008 po razvrstitvah skozi leta ni bilo večjih sprememb. Okoli 20 % anketirancev je mnenja, da so največji zaviralci podjetništva v Nemčiji davčni predpisi ter omejujoča delovna zakonodaja. Vsako leto na seznamu zelo visoko kotirajo tudi davčne stopnje, dostopnost financiranja ter nestabilnost politike. Zelo zaskrbljujoč je tudi podatek, da po mnenju podjetnikov ni zadostne izobrazbe za delovno silo, saj je v zadnjem poročilu na seznamu ovir zastopana na tretjem mestu (s skoraj 12,6 %). Kot industrijo prihodnosti stavi Nemčija predvsem na inovacije in raziskave, zato je še kako pomembno, da ima država izobražene kadre, kot so znanstveniki in inženirji. V nasprotnem primeru ta ovira lahko spodkoplje pomembno konkurenčno prednost države. Rezultati zadnje ankete, ki jo je izvedel Svetovni gospodarski forum, so prikazani v Tabeli 4.

Tabela 4: Najbolj problematični dejavniki v nemškem podjetništvu za obdobje 2012-2013, prikazani v %

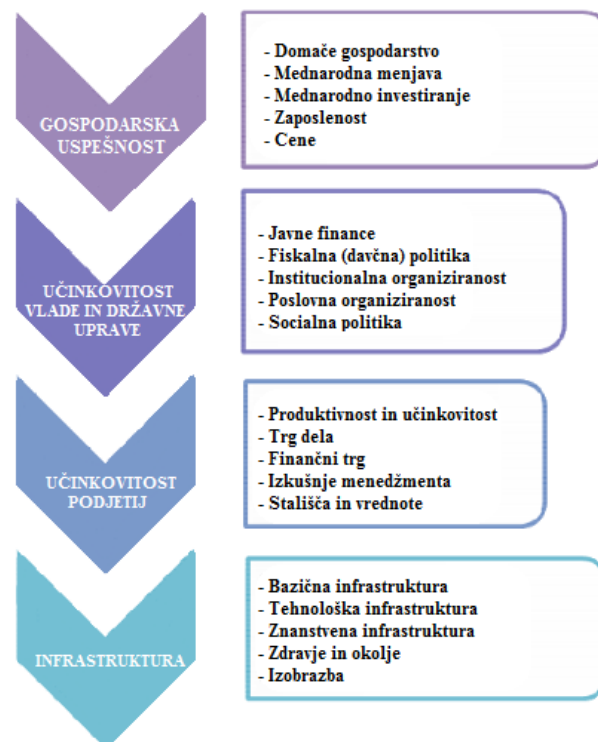
Največji zaviralci podjetništva	%
Davčna zakonodaja	18,1
Restriktivna delovna zakonodaja	16,7
Nezadostna izobrazba delovne sile	12,6
Stopnje obdavčitve	12,0
Dostopnost financiranja	7,9
Neučinkovita javna birokracija	7,7
Nestabilnost politike	7,3
Nezadostne kapacitete za inovacije	6,5
Nizka delovna etika	2,9
Nezadostna infrastruktura	2,4
Inflacija	2,3
Tuje valutne regulacije	1,6
Korupcija	0,8
Slabo javno zdravstvo	0,6
Vladna nestabilnost	0,5
Kriminal	0,0

Vir: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2012-2013, 2012, str. 176.

3.2 International Institute for Management Development

World Competitiveness Yearbook (v nadaljevanju WCY), ki ga letno objavlja mednarodna institucija za razvoj menedžmenta (v nadaljevanju IMD), je svetovno referenčno poročilo o konkurenčnosti držav, ki razvršča in analizira posamezna gospodarstva glede na to kako upravljajo s svojimi ekonomskimi in človeškimi viri ter kompetencami za povečanje državne blaginje. Prvo poročilo, v katerem so analizirali 32 držav, so objavili leta 1989, danes pa primerjajo konkurenčnost približno 60 držav na podlagi več kot 300 kriterijev, ki merijo različne vidike konkurenčnosti. Tudi IMD za svoje končne ocene obravnava tako javno dostopne podatke (2/3) kot tudi rezultate anketiranja okoli 4.000 gospodarstvenikov s celega sveta (1/3) (International Institute for Management Development, 2012).

Slika 17: Prikaz temeljnih skupin in podskupin za ocenjevanje konkurenčnosti po metodologiji IMD-ja

Vir: International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2011, 2011.

Da bi WCY čim bolj izražal konkurenčnost držav v svetovni ekonomiji, raziskovalci pri uporabi svoje metodologije vedno upoštevajo tudi spremembe oziroma razvoj okolja, v katerem podjetja tekmujejo. Leta 2001 je IMD sprva spremenil svojo metodologijo analiziranja tako, da je glavne faktorje poenostavil in zmanjšal število temeljnih skupin iz osem na štiri, in sicer na gospodarsko uspešnost, učinkovitost vlade in državne uprave, učinkovitost podjetij in infrastrukturo. Kot je prikazano na Sliki 17, se vsaka temeljna skupina deli na pet podskupin, od katerih vsaka poudarja različne vidike konkurenčnosti. Vse podskupine sledijo 300 kriterijem, sicer pa posamezne podskupine ne vsebujejo enakega

številna kriterijev. Vsaka podskupina ima fiksno težo v vrednosti petih odstotkov. Agregat vseh rezultatov skupnih 20 podskupin pa na koncu poda splošni rang države v WCY-ju (International Institute for Management Development, 2012).

V letu 2003 je prišlo do ponovne spremembe metodologije, saj so raziskovalci na podlagi izkušenj ugotovili, da velikost posameznih gospodarstev postaja vedno bolj relevanten faktor in da so države oziroma regije z višjim številom prebivalcev popolnoma drug konkurenčni model kot manjše države. Iz tega razloga so obravnavane države razdelili v dve skupini in jih uvrstili v skupine podobnega značaja. Nemčija je bila tako uvrščena na peto mesto v skupini držav z več kot 20 milijonov prebivalcev, medtem ko je bila leta 2002 še na 15. mestu, ko so bile države še enako obravnavane. Poleg tega so leta 2003 v raziskave priključili še osem regij, ki so bile obravnavane kot posamezne ekonomske enote na isti način kot ostala 51 nacionalna gospodarstva. V raziskave so vključili tudi nemško deželo Bayern, ki ima okoli 12,5 milijonov prebivalcev (International Institute for Management Development, 2012). Zaradi številnih sprememb in preračunavanj je bilo mogoče analizirati le podatke od leta 2007 do 2012, ki so preračunani pod istim razmerjem (Tabela 5).

Na splošno gledano je Nemčija tudi po raziskavah IMD-ja dobro razvita in učinkovita v vseh pogledih, ki so odločilni za nemško gospodarstvo. Med leti 2007 in 2012 je bila Nemčija rangirana med 9. in 16. mestom, kar jo uvršča med 20 najrazvitejših in najbolj konkurenčnih držav in regij na svetu. Tako tudi raziskovalci WCY-ja nemško infrastrukturo ocenjujejo zelo visoko, in sicer med deset najboljših, vendar pa v zadnjih šestih letih ni nikoli prevzela vodilnega položaja na tem področju. Po zadnjih ocenah se njena infrastruktura uvršča na 7. mesto. V tem sklopu sta pohvalna predvsem znanstvena infrastruktura (3. mesto) ter zdravje in okolje (7. mesto). Nekoliko višje je Nemčija rangirana tudi na področju gospodarske uspešnosti, kjer trenutno zaseda 5. mesto. V letu 2012 je namreč med desetimi najboljšimi njeno domače gospodarstvo (4. mesto), mednarodno investiranje (6. mesto) ter cenovna politika (7. mesto). Po mnenju IMD-ja se je Nemčija v tem sklopu tudi precej izboljšala na področju zaposlenosti (s 36. mesta v letu 2007 na 13. mesto v letu 2012), kar pomeni, da je z leti delež brezposelnosti padal. V sklopu učinkovitosti vlade in državne uprave visoko kotira nemška socialna politika (7. mesto), poleg tega pa tudi dobra organiziranost posameznih institucij in njenih medsebojnih povezav (9. mesto). S poslovnega vidika pa sta predvsem visoko vrednoteni produktivnost in učinkovitost nemških podjetij, ki sta se zadnja leta prav tako izboljšali (s 16. mesta v letu 2007 na 7. mesto v letu 2012).

Pri slabših ocenah se tudi v tem primeru najde nemška davčna politika, in sicer je Nemčija na tem področju uvrščena med zadnjih deset držav. V letopisu 2012 je zasedla 49. mesto, medtem ko je bila leto prej celo na 54. mestu od skupno 59 držav in regij. Druga najslabša ocena zastopa nemški trg dela, ki je uvrščen na 28. mestu in je skozi šestletno obdobje bolj ali manj ostajal na istem mestu. Na prvi pogled je ta ocena v nasprotju s faktorjem zaposlenosti, vendar je po natančnem pregledu možno ugotoviti, da so pri analizi trga dela poleg razpoložljivosti delovne sile vključeni tudi stroški zaposlovanja in delovna razmerja.

Tabela 5: Razvrstitev Nemčije glede na WCY rang po ocenah IMD-ja, v celoti in po posameznih področjih od leta 2007 do 2012, s prikazom števila obravnavanih držav ter prvouvrščenih v določenem letu

Leto		2007	2008	2009	2010	2011	2012	
WCY rang za Nemčijo		16	16	13	16	10	9	
Število obravnavanih držav		55	55	57	58	59	59	
Prvovrščena država		ZDA	ZDA	ZDA	Singapur	Hong Kong	Hong Kong	
Področja	Gospodarska uspešnost	Rang	8	6	6	9	6	5
		Domače gospodarstvo	10	6	3	8	6	4
		Mednarodna menjava	5	6	9	11	11	12
		Mednarodno investiranje	7	7	6	9	6	6
		Zaposlenost	36	38	30	20	16	13
		Cene	5	15	13	23	14	7
	Učinkovitost vlade in državne uprave	Rang	23	26	27	28	24	19
		Javne finance	43	44	43	35	43	24
		Fiskalna (davčna) politika	51	49	52	52	54	49
		Institucionalna organiziranost	15	19	14	15	11	9
		Poslovna organiziranost	24	23	28	29	22	19
		Socialna politika	8	10	11	11	5	7
	Učinkovitost podjetij	Rang	25	28	19	25	16	17
		Produktivnost in učinkovitost	16	19	7	23	11	7
		Trg dela	24	29	25	26	30	28
		Finančni trg	21	16	21	22	15	20
		Izkušnje menedžmenta	26	34	27	25	15	11
		Stališča in vrednote	33	37	32	35	27	24
	Infrastruktura	Rang	7	6	9	8	7	7
		Bazična infrastruktura	11	13	9	5	5	15
		Tehnološka infrastruktura	8	6	7	16	13	13
Znanstvena infrastruktura		3	3	4	3	3	3	
Zdravje in okolje		4	2	9	9	8	7	
Izobrazba		24	21	18	20	16	17	

Vir: International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2007, 2007;
 International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2008, 2008;
 International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2009, 2009;
 International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2010, 2010;
 International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2011, 2011;
 International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2012, 2012.

Nekoliko slabše so uvrščene tudi nemške javne finance, sicer pa te z leti močno variirajo, saj so leta 2012 zastopala 24. mesto, medtem ko so eno leto poprej bili na 43. mestu. Po mnenju IMD-ja so stališča in vrednote v Nemčiji le povprečni (24. mesto); nemška stališča do globalizacije bi lahko bila boljša, saj so v letu 2012 rangirana na 29. mestu, po drugi strani pa naj bi bile potrebne tudi nove ekonomske in socialne reforme (38. mesto).

Ob 25. obletnici izdaje letopisa WCY so raziskovalci naredili okvirni povzetek, kako so se države od prve analize do danes razvijale. Med državami, ki so od leta 1997 večinoma povzpele po lestvici navzgor za pet ali več rangov, je tudi Nemčija, ki je tako uvrščena med »zmagovalce« zadnjih 15 let. Tako se lahko enači s Kitajsko, Izraelom, Korejo, Mehiko, Poljsko, Švedsko, Švico in Tajsko. Z evropskimi državami Švedsko in Švico še posebej, saj imata ti dve državi podobno strategijo za uspeh kot Nemčija, ki temelji na izvozno usmerjeni proizvodnji, diverzifikaciji konkurenčnih malih in srednje velikih podjetij ter proračunski disciplini. Taka strategija je med drugim po besedah predsednika centra IMD World Competitiveness profesorja Stéphana Garellija »zlato pravilo« za doseganje svetovne konkurenčnosti. Ostale evropske države so trenutno kar precej omejene v razvoju zaradi varčevalnih programov, ki zavlačujejo okrevanje in postavljajo predlagane ukrepe pod vprašaj. Zato je kar več kot polovica evropskih držav uvrščena med »poražence«, saj so od leta 1997 precej izgubili na konkurenčnosti (International Institute for Management Development, 2013). Kontinent se nagiblje k propadu in preobrata tega trenda še ni videti. Potemtakem je Nemčija (9. mesto) trenutno edini zastopnik evroobmočja med 10 konkurenčnejšimi državami sveta, saj so Švica (3. mesto), Švedska (5. mesto) in Norveška (8. mesto), ki so rangirani pred Nemčijo, obdržali svojo valuto. Velik korak v skupino »deset najboljših« je Nemčija naredila iz leta 2010 v leto 2011, ko je iz 16. mesta skočila na 10. mesto predvsem zaradi naraščajočega izvoza ter bolj fleksibilnega trga dela.

Prav tako kot WEF tudi IMD od leta 2011 dalje objavlja rezultate anket, vendar pa v tem primeru slednji predstavlja dejavnike, ki se gospodarstvenikom zdijo kot ključno najatraktivnejši v nemškem gospodarstvu. S seznama 15 dejavnikov so anketiranci namreč izbirali pet najbolj atraktivnih. Raziskovalci so nato rezultate sešteli in jih prikazali v odstotkih. Okoli 70-80 % vseh strokovnjakov meni, da so ključni dejavniki atraktivnosti v Nemčiji kvalificirana in produktivna delovna sila, stabilna in predvidljiva politika ter zanesljiva infrastruktura. Okoli 50-60 % hvali tudi visoko raven izobrazbe, močno mrežo raziskav in razvoja ter učinkovitost pravnega okolja. Kot šibko točko pa vidijo, tako kot WEF, nemški davčni sistem. Poleg tega anketiranci tudi slabo ocenjujejo podjetniško delovanje v Nemčiji; podjetniki naj ne bi delovali dovolj odkrito, njihovo upravljanje pa očitno tudi ni dovolj kakovostno. Le 5,2 % meni, da okolja, v katerem podjetja delujejo, niso vedno primerna za njih, sposobnost vlade pa je vse drugo kot na višku atraktivnosti nemškega gospodarstva.

Tabela 6: Ključni atraktivni dejavniki nemškega gospodarstva v letu 2012, prikazani v %

Ključni dejavniki atraktivnosti	%
Usposobljena delovna sila	85,2
Stabilnost politike in predvidljivost	70,4
Zanesljiva infrastruktura	68,7
Močna R&R mreža	57,4
Visoka raven izobrazbe	55,7
Učinkovitost pravnega okolja	48,7
Dinamičnost gospodarstva	33,9
Učinkovitost delovnega razmerja	21,7
Dostopnost financiranja	14,8
Stroškovna konkurenčnost	13,9
Sposobnost vlade	5,2
Podjetju prijazno okolje	5,2
Kakovost podjetniškega upravljanja	3,5
Odprtost in pozitivni odnosi	3,5
Davčni sistem	1,7

Vir: International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Yearbook 2012, 2012.

Leta 2012 so torej od skupno 59 držav in regij bili najbolj konkurenčni kitajski Hong Kong (1. mesto), ZDA (2. mesto) in Švica (3. mesto). Pa kljub temu po 3-letnem nazadovanju od leta 2010 do leta 2013 ZDA kot zvezna republika ostaja na vrhu svetovne konkurenčnosti zaradi dinamičnosti njenih podjetij, njene zmogljivosti za inovacije ter njene edinstvene gospodarske moči, ki ima velik vpliv na preostali svet in je v stiku z vsakim gospodarstvom, tako z naprednim kot tudi s tistim v razvoju. Težko je uveljavljati tako močan vpliv na svet, kot ga imajo ZDA, zato je težko verjeti, da bo Nemčija nekdanj prispela na vrh najboljših deset, čeprav je blizu njega.

3.3 International Finance Corporation (The World Bank Group)

Mednarodna finančna korporacija (v nadaljevanju IFC) je skupaj s Svetovno banko svoje rezultate analiz začela povzemati v sklopu projekta t. i. Doing Business Project in jih od leta 2004 vsako leto javno objavlja v obširnih poročilih. Ta poročila prikazujejo objektivne meritve poslovnih regulacij in njihovih izvrševanj v 185 državah ter izbranih mestih in regijah. Podrobneje opazujejo predvsem majhna in srednje velika domača podjetja ter ocenjujejo njim namenjene regulacije skozi njihov življenjski cikel. Poleg zbiranja in analiziranja kvantitativnih podatkov, s katerimi primerjajo okolja poslovnih regulacij med gospodarstvi skozi čas, projekt tudi spodbuja države, da med sabo konkurirajo glede bolj učinkovite regulacije, jim ponuja merila uspešnosti za nove reforme in služi kot vir za akademike, novinarje, podjetnike, raziskovalce in ostale, katere zanima poslovno okolje v določeni državi (About Doing Business, 2013).

V primerjavi z analizami prejšnjih dveh podpoglavij je ta analiza bolj osredotočena na zasebni sektor in ne prikazuje ocen celotnih gospodarstev. Na splošno nam predstavlja ocene, kako težko ali lahko je za lokalnega podjetnika odpreti in zagnati majhno ali srednje veliko podjetje, ob upoštevanju državnih regulacij. S tem želi institucija tudi opozarjati, da vodilni politiki ne bi smeli namenjati pozornosti le makroekonomskim faktorjem pri okrepitvi zasebnega sektorja v svoji državi, temveč tudi kakovosti zakonov, regulacij in institucionalnih ureditev, ki oblikujejo dnevno gospodarsko delovanje. Analitiki merijo in spremljajo spremembe v regulacijah, ki vplivajo na 11 faz življenjskega cikla podjetij: ustanovitev podjetja, pogajanje za gradbena dovoljenja, pridobivanje električne energije, evidentiranje nepremičnin, pridobivanje kreditov, ščitenje investitorjev, plačevanje davkov, trgovanje prek meja, uveljavljanje pogodb, reševanje insolventnosti in zaposlovanje delavcev (The World Bank, 2013).

Medtem ko je prvo izdano poročilo leta 2004, t. i. Doing Business Report, še zajemalo le pet področij in obravnavalo 133 gospodarstev, danes 185 gospodarstev uvrščajo v sklop desetih faz življenjskega cikla, ki vključujejo kazalnike, kot so na primer dnevi, postopki, stroški itd. V desetih letih je glavni cilj ostal isti, in sicer s kazalniki ugotoviti, katere reforme ter kje, kako in zakaj so se uveljavile. To je objektivna podlaga za razumevanje in izboljšanje regulativnega poslovnega okolja. Kazalnike so oblikovali po dveh vrstah podatkov. Veliko podatkov je iz domačih zakonov in predpisov vsakega obravnavanega gospodarstva. Preučevalo se je med drugim pravo gospodarskih družb za ugotavljanje potrebnih zahtev za izvajanje transakcij med povezanimi podjetji, civilno pravo za ugotavljanje števila postopkov, ki so potrebni za reševanje sporov med pravnimi osebami, preden preidejo na okrajno sodišče ter delovni zakonik, kjer je zapisan kodeks, ki zadeva odnos med delodajalcem in delojemalcem. Ta projekt uporablja tri četrtine tovrstnih podatkov za oblikovanje poročil. Ostala četrtina podatkov je namenjena kazalnikom, ki prikazujejo kompleksnost in stroške regulatornih postopkov. Ti kazalniki merijo učinkovitost pri doseganju regulatornih ciljev, kot na primer število postopkov za pridobivanje gradbenega dovoljenja ali čas, ki je potreben za izdajo statusa pravne osebe za določeno podjetje. Čas in stroške so ocenjevali na podlagi pravilnika pristojbin. Kjer so bile ugotovljene pomanjkljivosti, so ocene oblikovali po izkušnjah. Nekaj podatkov za ta projekt se je tudi zbralo iz povratnih informacij vlad, akademikov, strokovnjakov in recenzentov (About Doing Business, 2013).

Prva misel je morda, da gospodarstva, ki so najvišje uvrščena na lestvici enostavnosti poslovanja, nimajo predpisov in regulacij, vendar je razmišljanje napačno. Najuspešnejša na lestvici so gospodarstva, kjer so vlade uspele ustvarjati pravila, ki omogočajo medsebojno interakcijo na trgu, ne da bi po nepotrebnem ovirali razvoj zasebnega sektorja. Potemtakem so smiselne pametno zastavljene regulacije, ki količinsko ne veljajo po principu »manj je več«. Lastnosti, ki bi jih morale vsake regulacije imeti, so prikazane na Sliki 18.

Slika 18: Lastnosti pametno zastavljenih regulacij za poslovni svet

Vir: *About Doing Business*, 2013.

Metodologija za preoblikovanje vsakega posameznega kazalnika v kvantitativno oceno je pregledna in objektivna. Pri analizah sodelujejo tudi priznani znanstveniki, ki zagotavljajo akademsko strogost. Uporablja se preprost izračun povprečnosti tehtanih komponent za kazalnike, iz katerega izhaja končni indeks enostavnosti poslovanja (angl. *Ease of Doing Business Index*) za določeno državo. Države so razvrščene od ena do 185 po indeksu enostavnosti poslovanja. Za vsako državo je indeks izračunan kot rang iz navadnega povprečja percentilnih rangov za vsako fazo življenjskega cikla posebej (The World Bank, 2013).

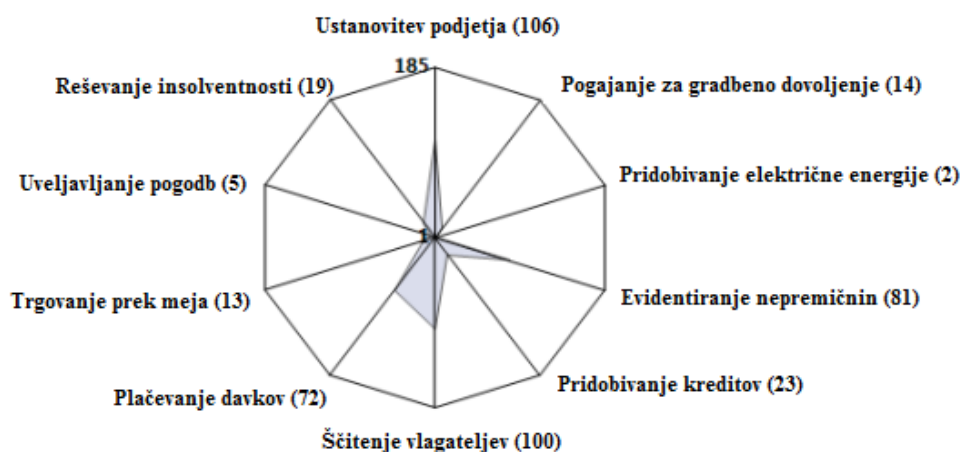
Tudi pri tej analizi so bolj kot pozicija na lestvici zanesljive točke, in sicer odstotne točke, ki merijo razdaljo do »meje« (angl. *Distance to Frontier* - DTF). Ta meja predstavlja najvišjo zmogljivost, ki jo posamezne države zmorejo doseči na podlagi vsakega kazalnika. Oddaljenost določenega gospodarstva do »svoje meje« je naveden na lestvici od 0 do 100, kjer 0 predstavlja najnižjo, 100 pa najvišjo zmogljivost oziroma mejo. Razpon razdalje se nato meri v odstotnih točkah. Ta pokaže, koliko je neko gospodarstvo oddaljeno od svoje najboljše zmogljivosti v primerjavi z drugimi gospodarstvi (Distance to Frontier, 2013). V zadnjih osmih letih je bil za Nemčijo DTF povprečno 77,65 %, kar pomeni, da je Nemčija 22,35 odstotnih točk oddaljena od svoje najboljše zmogljivosti v primerjavi z ostalimi gospodarstvi skozi čas. Na podlagi te zmogljivosti je bila Nemčija leta 2013 uvrščena na

20. mesto. Za primerjavo navajam primer Singapurja, ki je že sedmo leto prvouvrščena država v raziskavah. Njegov DTF je približno 91 %, kar pomeni, da je le 9 odstotnih točk oddaljena od svoje popolne zmogljivosti.

Tudi v tem poročilu je Nemčija precej dobro ocenjena. Od leta 2010 do danes ni bila slabše uvrščena od 160 držav. V letu 2013 se je namreč ponovno uvrstila zelo visoko, in sicer na 20. mesto. Nemčija je v raziskavi uvrščena med članice OECD-ja z visokimi dohodki, in je celo boljša od njihovega povprečja, saj je na 29. mestu (The World Bank, 2013). Na splošno gledano je to za Nemčijo relativno dobra ocena, sicer pa je v nekaterih fazah pri vodenju podjetja tudi precej v zaostanku. Pajkova mreža na Sliki 19 najbolje prikazuje trenutno stanje po posameznih področjih.

Slika 19: Prikaz rangov posameznih faz življenjskega cikla podjetij v pajkovi mreži za Nemčijo v letu 2013

Vir: The World Bank, Doing Business Report – Germany 2013, 2013, str. 8.

Življenjski cikel podjetij se začne pri sami ustanovitvi. Na tem področju je Nemčija najslabše ocenjena v primerjavi z ostalimi fazami, saj je na 106. mestu, medtem ko je povprečje vseh članic OECD-ja z visokimi dohodki na 61. mestu. V Nemčiji je potrebnih povprečno devet postopkov in 15 dni, da postane podjetje uradno ustanovljeno. To je tri dni več kot pri povprečju članic OECD-ja. Že v Maleziji ali na Tajskem je proces ustanovitve krajši kot v Nemčiji. V primerjavi z letom 2004 se število postopkov ni spremenilo, vendar pa je takrat proces trajal kar 45 dni za izvajanje istih postopkov. Stroški ustanovitve so danes 4,9 % dohodka na prebivalca, kar je približno 1.561 evrov in je ena odstotna točka manj kot leta 2004. Ustanovni kapital, ki se ga navadno vplača v banko ali pri notarju pred registracijo, je bil v letu 2004 49,1 % dohodka na prebivalca. V zadnjih petih letih je Nemčija uvedla tri reforme, ki naj bi postopek ustanavljanja podjetja olajšale, in sicer so leta 2008 uvedli reformo, ki naj bi omogočila registracijo podjetja po elektronski poti ter objavo na svetovnem spletu namesto v uradnem listu. Leta 2010 so znižali minimalne kapitalske obveznosti na simbolno vrednost. Leta 2011 so z reformo omogočili učinkovitejšo povezavo

med notarjem in poslovnim registrom in odpravili obvezno objavljanje naznanil o podjetju v časopisu. S temi reformami so želeli predvsem pospešiti proces spreminjanja idej v dejanja ter preprečiti zlorabe (The World Bank, 2013).

Za izpolnitev formalnosti in pridobitev vseh potrebnih dovoljenj za izgradnjo preproste komercialne stavbe je v Nemčiji treba skozi devet postopkov, ki povprečno trajajo 97 dni in zahtevajo stroške v višini 48,1 % dohodka na prebivalca, kar je približno 15.431 evrov. S tem se Nemčija pri pogajanju za gradbeno dovoljenje uvršča na 14. mesto v letu 2013. Povprečje vseh članic OECD-ja je na 53. mestu. Tudi v tem primeru se število postopkov ni spremenilo od leta 2006, sicer pa je pred sedmimi leti trajalo 129 dni za izpolnitev formalnosti in zahtevalo 60,6 % dohodka na prebivalca. Od leta 2008 do danes nemška vlada na tem področju ni sklepala novih reform.

Da je v Nemčiji poslovna stavba dokončno oskrbljena z električno napeljavo, je treba skozi tri postopke, ki trajajo povprečno 17 dni in zahtevajo 48,3 % dohodka na prebivalca, kar znaša približno 15.500 evrov. S tem se Nemčija uvršča na drugo mesto in je daleč pred povprečjem članic OECD-ja, ki je na 55. mestu. V zadnjih treh letih se podatki niso spreminjali, saj tudi država ni uvajala novih reform.

Zagotavljanje, da je lastniška pravica formalna, je bistvenega pomena, v nasprotnem primeru ne velja kot zavarovanje za posojila in s tem omejuje dostop do finančnih sredstev. V Nemčiji traja registracija lastnine in vpis v zemljiško knjigo povprečno 40 dni, da se izvede pet postopkov. Stroški so 5,7 % od vrednosti lastnine. Na lestvici enostavnosti poslovanja je Nemčija tako na 81. mestu, povprečje članic OECD-ja pa na 57. mestu. Število postopkov in dni se v zadnjih osmih letih ni spremenilo, narasli so le stroški za 1,3 odstotnih točk vrednosti lastnine. Stroške so povišali leta 2009 na podlagi uvajanja višjih davkov.

Naslednja faza je pridobivanje posojil, ki se meri s pomočjo štirih kazalnikov. Indeks poglobljenosti kreditnih informacij kaže obseg, kakovost in dostopnost kreditnih informacij v javnih in zasebnih registrih. Meri se z indeksom od 0 do 6, v Nemčiji je ocenjen z indeksom 6. Indeks stopnje pravnega varstva odloča, ali je odobravanje kreditov zakonito v sklopu veljavne kreditne zakonodaje in zakonodaje o stečajnih postopkih. Meri se od 0 do 10, v Nemčiji je ocenjen z indeksom 7. V obeh primerih velja, da višja vrednost indeksa pomeni več kreditnih informacij in višjo stopnjo pravnega varstva za posojilodajalca in posojilojemalca. Kazalnika javnih in zasebnih registrov zadolženosti kažeta število posameznikov in podjetij v registrih, v katerih se beležijo posojilna zgodovina, neplačani dolgovi ali še neodplačani zneski posojil (Chiaiutta, 2008). Tako je Nemčija uvrščena na 23. mesto, medtem ko je povprečje članic OECD-ja na 43. mesto. Indeks poglobljenosti kreditnih informacij je že vedno imel najvišjo vrednost, indeks stopnje pravnega varstva pa je celo od leta 2005 do leta 2009 bil 8. Razlog za poslabšanje je uvedba reforme v letu 2009, ki je dostop do finančnih sredstev otežila, saj je nemška vlada stopnjo pravnega varstva upnikov zmanjšala v primeru reorganizacije podjetja.

Zaščito investitorjev so merili na podlagi štirih indeksov, in sicer indeksa preglednosti transakcij, indeksa direktorjeve odgovornosti pri transakcijah, indeksa enostavnosti tožb, ki jih vložijo delničarji, in indeksa zaščite investitorjev. Vsi štirje indeksi se merijo z vrednostjo med 0 in 10. Pri vseh štiri indeksih je Nemčija ocenjena z vrednostjo indeksa 5. Tako je država na 100. mestu, medtem ko je povprečje članic OECD-ja na 61. mestu. Od leta 2006 na tem področju ni bilo sklenjenih novih reform, zato tudi ni prišlo do opaznih sprememb.

Pri plačevanju davkov je IFC ocenjeval davke in dajatve ter s tem povezana administrativna bremena, s katerimi se mala in srednje velika podjetja soočajo letno. Ugotovili so, da nemška podjetja davke plačujejo povprečno devetkrat na leto, porabijo povprečno 207 ur za vložitev, pripravo in plačilo ter v celoti plačujejo dajatve v višini 46,8 % od dobička. Največ časa in stroškov gre za davke in prispevke za socialno varnost, in sicer kar 134 ur ter 11,2 % od dobička. S temi podatki so Nemčijo uvrstili na 72. mestu, medtem ko je povprečje članic OECD-ja na 56. mestu. Leta 2013 se je Nemčija na tem področju izboljšala, saj je eno leto prej bila še na 88. mestu. Takrat so nemška podjetja davke plačevale v povprečju 12-krat na leto in za to porabila 14 ur več. Leta 2008 je nemška vlada uvedla reformo, ki je znižala stopnjo davka od dohodka pravnih oseb s 25 % na 15 %. Prav tako so tudi stopnjo obrtnega davka znižali in je zdaj med 11 % in 17 %, natančna stopnja davka je v tem primeru odvisna od pristojne občine. Nato je vlada leta 2013 ukinila elektronski sistem dokazovanja dohodnin in drugih davkov. Po mnenju številnih kritikov ta sistem ni nikoli pomagal k zmanjšanju birokracije, temveč je ustvaril celo nove birokratske ovire. To se je izkazalo za dodatno breme podjetij (Befeldt, 2010).

Naslednje področje zajema mednarodno poslovanje, v sklopu katerega IFC preučuje obvezne postopke, ki jih nemška zakonodaja zahteva za izvoz in uvoz tovora dobrin v zabojnikih po odprtem morju. Raziskave so pokazale, da je za izvoz standardiziranega tovora dobrin v zabojnikih iz Nemčije treba imeti štiri dokumente, potrebnih je sedem dni in plačati je treba stroške 872 ameriških dolarjev. Za uvažanje enakega polnega zabojnika dobrin je treba pet dokumentov, potrebnih je sedem dni, stroški pa so 937 ameriških dolarjev. Peti dokument je v tem primeru potrdilo o poreklu. Na lestvici enostavnosti mednarodnega poslovanja je Nemčija na 13. mestu, medtem ko je povprečje članic OECD-ja šele na 33. mestu. Od leta 2006 dalje se glede števila dokumentov in časa ni ničesar spremenilo, le stroški so se skozi leta povišali. Leta 2006 so bili stroški za izvoz iz države namreč še 740 dolarjev. Tudi stroški za uvoz v državo so bili takrat skoraj 200 dolarjev manj kot danes, in sicer 765 dolarjev. Vendar pa na tem področju nemška vlada od leta 2008 dalje ni uvajala novih reform.

Na področju uveljavitve pogodb je IFC s kazalniki meril učinkovitost pravosodnega sistema pri razreševanju tržnih sporov. Pri tem se je gledalo na proces med dvema domačima podjetjema, ki sta kršili kupno pogodbo. Ugotovili so, da sodna uveljavitev pogodbe v Nemčiji traja 394 dni, gre skozi 30 postopkov in stane 14,4 % zahtevka. Pri tem je Nemčija na petem mestu lestvice enostavnosti sodne uveljavitve pogodb in je tako za 31 mest boljša od povprečja članic OECD-ja. To pomeni, da je Nemčija pri razreševanju in uveljavljanju

pogodb hitrejša od samega povprečja članic OECD-ja z visokim dohodkom. Od leta 2004 se na tem področju ni veliko spremenilo, le da so takrat trajali postopki razreševanja 403 dni.

Zadnje področje se nanaša na reševanje insolventnosti in na vprašanje, koliko učinkoviti so postopki insolventnosti v Nemčiji. IFC je ugotovil, da reševanje insolventnosti v Nemčiji traja povprečno 1,2 leta in stane 8 % dolžnikovega premoženja. Najpogostejši izid reševanja je prodano podjetje kot delujoča družba. Povprečna stopnja izterjave je 78,1 centa na dolar. V tem primeru je Nemčija na 19. mestu, šest mest pred povprečjem članic OECD-ja. Dobro izvedljivi stečajni postopek naj bi pomagal ločiti tista podjetja, ki so v finančni stiski, a ekonomsko sposobna, da se rešijo, in tista podjetja, ki so neučinkovita. A kljub temu obstajajo primeri, ko se je izločevalo tudi sposobna podjetja. Nemčija je zato začela ukrepati proti takim zmotam. Število reform je omogočilo, da se je več sposobnih podjetij rešilo. Leta 2009 je nemška vlada spremenila zakonodajo o stečaju, da bi lažje pomagala dolžnikovemu podjetju. Novi zakon je omogočil, da sodišče ustavi izvršilne ukrepe zoper premoženje, ki je pomembno za nadaljevanje poslovanja. Leta 2010 so na novo ovrednotili prezadolženost, saj so za potencialno uspešna podjetja odpravili zahtevo, da prijavi takojšnjo insolventnost v tem primeru. Leta 2013 pa je okrepila stečajni postopek s sprejetjem nove zakonodaje o stečaju, ki omogoča prestrukturiranje podjetja v sodnem postopku in pridobivanje novih upnikov (The World Bank, 2013).

Na splošno gledano je Nemčija na štirih področjih slabše ocenjena kot povprečje članic OECD-ja z visokim dohodkom. In sicer pri ustanovitvi podjetja, evidentiranju nepremičnin, ščitenju vlagateljev in plačevanju davkov. Tako kot WEF je torej tudi IFC ugotovil težave pri ustanavljanju podjetij in pri davčni zakonodaji. Te težave so ugotovili predvsem na podlagi pretirane birokracije, ki pogosto pelje v zavlačevanje postopkov. Strokovnjaki tudi kritizirajo nemško odškodninsko pravo, saj menijo, da je za delničarje razmeroma težko pred sodiščem postopati proti slabemu upravljanju menedžmenta. Po drugi strani pa je Nemčija na vrhu, ko gre za pridobivanje električne energije in uveljavitev pogodb.

Vse tri analize konkurenčnosti so pokazale, da je Nemčija na nekaterih področjih precej blizu vodilnih konkurentov. Predvsem infrastruktura je zelo dobro ocenjena, kar je pomembno za tako močno izvozno gospodarstvo, kot je Nemčija. Tudi specifične poslovne lastnosti: velik domač trg, razvita tehnologija, kakovostni dobavitelji, visoke kapacitete za inovacije, usposobljena delovna sila ter povezanost in organiziranost posameznih institucij so v obravnavanih analizah konkurenčnosti visoko vrednotene. Vse dobro ocenjene lastnosti kažejo na učinkovito poslovno okolje, ki pomaga pri uspešnem poslovanju nemških podjetij. Tudi povprečno ocenjene regulacije, ki so namenjene upravljanju podjetij, niso toliko problematične, da bi onemogočile njihovo poslovanje. Zato četrta hipoteza, ki pravi, da je Nemčija med najkonkurenčnejšimi državami v Evropski uniji in v svetu zaradi inovativnega in uspešnega gospodarstva ter ustreznega poslovnega okolja, drži. Da Nemčija vodi inovativno in uspešno gospodarstvo, so dokazali tudi podatki v drugem poglavju.

4 IZZIVI ZA PRIHODNOST

Nemško gospodarstvo je iz današnje perspektive dobro pozicionirano za obvladovanje izzivov 21. stoletja. Država vodi učinkovito politiko, ki ji sledi uspešno gospodarstvo. Poleg tega so nemška podjetja v zadnjih desetletjih znala dobro izkoristiti možnosti globalizacije in so svoje pozicije na svetovnem trgu dobro uveljavljala ali delno nadgradila. Na splošno gledano ima Nemčija veliko konkurenčno prednost pred drugimi državami. Sicer pa ne sme počivati na lovorikah, saj se v prihodnosti obetajo že novi izzivi. Po Lizbonski strategiji je Evropska unija razvila novo strategijo, t. i. Evropa 2020, ki naj bi ohranila in okrepila konkurenčnost držav njenih članic, kljub gospodarski krizi. Naloga posameznih članic Evropske unije je to strategijo uveljavljati v svojo politiko in ustrezno ukrepati. Nemčija pri uresničevanju te strategije aktivno sodeluje. Ima pa poleg postavljenih ciljev strategije še druge točke, ki so se izkazale za šibke in je nujno, da jih reši za ohranitev konkurenčnosti.

4.1 Evropa 2020

Poleti 2010 je Evropski svet sklenil novo strategijo »Evropa 2020«, ki je nadgradnja Lizbonske strategije. Cilj slednje je bil nedavno v obdobju med letoma 2000 in 2010 povečati konkurenčnost, produktivnost in inovativnost v gospodarskem prostoru Evropske unije. Cilj je ostal isti, bistvena razlika je le, da Evropa 2020 opredeljuje kvantificirane temeljne cilje in da se njihova uresničitve bolj vztrajno nadzoruje. Glavni namen pa je, da naj bi ta strategija pomagala evropskim državam premagati in okrepljeno izstopiti iz finančne in gospodarske krize, spodbujati zaposlitev ter reševati problem močne gospodarske soodvisnosti držav Evropske unije (Mischke, 2013).

Za dodatni cilj si je Evropska unija zastavila v naslednjem desetletju postati pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo. Pametna rast pomeni povečanje uspešnosti Evropske unije na področju izobraževanja, raziskav in inovacij ter na področju digitalne družbe. S trajnostno rastjo želi razviti konkurenčnejše nizkoogljično gospodarstvo, z namenom skrbno varovati okolje ter krepiti svojo vodilno vlogo pri razvoju novih zelenih tehnologij. Kot vključujoče gospodarstvo pa naj bi povišala stopnjo zaposlenosti ter krepila ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo. Te tri prednostne naloge so temelj za države članice pri sprejemanju konkretnih ukrepov, s katerimi bodo dosegle omenjene cilje. Konkretno je imenovanih pet kvantificiranih temeljnih ciljev, in sicer na področju zaposlovanja, inovacij, izobraževanja, socialne vključenosti in podnebja/energetike, ki jih Evropska unija želi doseči do leta 2020 (Europäische Kommission, b.l.):

- 75-odstotna zaposlenost aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let;
- 3-odstotni BDP letno za naložbe v raziskave in razvoj ter inovacije;
- za 20 % manjši izpust toplogrednih plinov v ozračje, za 20 % več energije iz obnovljivih virov in za 20 % večja energetska učinkovitost;

- manj kot 10 % mladih opusti šolanje in vsaj 40 % oseb med 30. in 34. letom zaključi visokošolsko izobraževanje;
- vsaj 20 milijonov revnih in socialno izključenih oseb manj.

Za doseganje teh ciljev se je Evropska unija z vsako državo članico dogovorila o individualnih ciljnih vrednosti za vsako posamezno področje. Odvisno od položaja in okoliščin so te nacionalne ciljne vrednosti lahko pod ali nad povprečjem Evropske unije. Evropski uniji se zdijo ti temeljni cilji nujni, saj so področja posredno med seboj povezana. Napredek se bo meril ob izvajanju strategije in uresničevanju teh ciljev. Nekateri od teh ciljev so utemeljeni v evropski zakonodaji, medtem ko drugi niso. Zato je vsaka država članica sprejela oziroma priredila svoje nacionalne cilje in ukrepe. Tako je storila tudi Nemčija, ki je poleg ciljev Unije postavila tudi svoje prilagojene cilje v nacionalni reformni program zvezne vlade, za katerega je pristojno nemško ministrstvo za gospodarstvo in tehnologijo (Mischke, 2013). V njem je določeno, s katero politiko in katerimi ukrepi želi država spodbujati rast in zaposlitev, da uresniči čim večje število ciljev iz strategije Evropa 2020. Nacionalni reformni program se obravnava skupaj s programom stabilnosti, ki vsebuje proračunski načrt za naslednja tri do štiri leta (Europäische Kommission, b.l.).

Razvoj vrednosti glavnih ciljev in indikatorjev za Nemčijo in Evropsko unijo je bolj podrobno naveden v Tabeli 7. Možno je razbrati, da je Nemčija vedno nekoliko na boljšem kot pa povprečje 27 članic Evropske unije. Pri stopnji zaposlenosti je Nemčija že skorajda dosegla svoj zastavljeni cilj s 77-odstotno stopnjo, saj je v državi trenutno zaposleno 76,7 % aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let. S to vrednostjo je tudi že prestopila zahtevani cilj, ki je bil zastavljen pri 75 %. Podobno je bil dosežen cilj nameniti 3 % BDP-ja za naložbe v raziskave in razvoj. Nemčija je leta 2012 vložila 2,92 % svojega BDP-ja v raziskave in razvoj in v to področje investirala celo več, kot je to storilo povprečje Evropske unije. Glede emisij toplogrednih plinov sta jih tako Nemčija kot tudi celotna Evropska unija v primerjavi z letom 1990 že precej znižali. Nemčija je v dvajsetih letih znižala emisijo za približno 25 %, kar je že več od zastavljenega cilja, ki predvideva 20 % manj do leta 2020. Tudi pri uporabi energije iz obnovljivih virov sta Nemčija in Evropska unija na dobri poti, saj je več izkoristita kot pa še nekaj let nazaj. Na tak način jim bo tudi uspelo zmanjšati primarno in končno porabo surove nafte.

Število oseb, ki predčasno prenehajo šolanje med 18 in 24 letom starosti, počasi pada, a jih je še vedno veliko. Po podatkih ministrstva za izobrazbo in raziskave je v Nemčiji trenutno okoli 850.000 oseb, ki prekinejo izobraževanje na splošnih šolah, in malo več kot 50.000 oseb, ki nimajo dokončane niti osnovne šole (Bundesministerium für Bildung und Forschung, b.l.; DeStatis, 2012b). Po drugi strani pa se število oseb, ki uspešno zaključujejo terciarno šolanje oziroma univerzitetno izobrazbo in so stare med 30 in 34 let, povečuje. Sicer pa morajo uvesti bolj učinkovit ukrep, da do leta 2020 povišajo število oseb za 10 odstotnih točk. Število socialno ogroženih oseb je bilo konstantno od leta 2005. Cilj Nemčije je, da bo do leta 2020 330.000 manj socialno ogroženih oseb.

Tabela 7: Glavni cilji in indikatorji strategije Evropa 2020, njihov razvoj v Nemčiji in EU 27 od 2005 do 2012 ter njihove ciljne vrednosti

Enota		Referenčno obdobje												Cilj	
		2005		2008		2009		2010		2011		2012			
		EU	Nemčija	EU	Nemčija	EU	Nemčija	EU	Nemčija	EU	Nemčija	EU	Nemčija	EU	Nemčija
75-odstotna zaposlenost aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let															
Stopnja zaposlenosti - starostna skupina 20-64 let	%	68,0	69,4	70,3	74,0	69,0	74,2	68,5	74,9	68,6	76,3	68,5	76,7	75	77
3-odstotni BDP letno za naložbe v raziskave in razvoj ter inovacije															
Bruto domači izdatki za R&R	% BDP-ja	1,82	2,51	1,91	2,69	2,01	2,82	2,01	2,80	2,05	2,89	2,07	2,92	3	3
za 20 % manjši izpust toplogrednih plinov v ozračje v primerjavi z letom 1990, za 20 % več energije iz obnovljivih virov in za 20 % večja energetska učinkovitost															
Emisija toplogrednih plinov	Indeks 1990 = 100	93,22	80,9	90,29	79,27	83,74	74,17	85,72	76,7	83,03	74,48	np	np	80	np
Delež energije iz obnovljivih virov v končni bruto porabi energije	%	8,5	6,0	10,4	8,4	11,6	9,2	12,5	10,7	13,0	12,3	np	12,7	20	18
Primarna poraba energije ¹	v mio. tonah surove nafte	1.702,8	314,7	1.681,8	313,4	1.592,4	298,8	1.644,6	306,4	1.583,0	286,4	np	np	1.474,0	np
Končna poraba energije ²	v mio. tonah surove nafte	1.191,9	229,5	1.173,0	223,8	1.110,1	213,2	1.152,5	217,4	1.103,3	207,1	np	np	1.078,0	np
manj kot 10 % mladih opusti šolanje in vsaj 40 % oseb med 30. in 34. letom zaključi visokošolsko izobraževanje															
Osebe, ki prezgodaj opustijo šolanje in izobraževanje - starostna skupina 18-24 let	%	15,8	13,5	14,8	11,8	14,3	11,1	14,0	11,9	13,5	11,7	12,8	10,6	10	9,9
Uspešno zaključeno terciarno šolanje - starostna skupina 30-34 let	%	28,0	26,1	31,0	27,7	32,2	29,4	33,5	29,8	34,6	30,7	35,8	32,0	40	42
vsaj 20 milijonov revnih in socialno izključenih oseb manj															
Socialno ogrožene osebe	1.000 oseb	124.329	15.022	116.478	16.345	114.353	16.217	116.847	15.962	120.177	16.074	123.118	15.909	np	np
	% celotnega prebivalstva	25,7	18,4	23,7	20,1	23,2	20,0	23,7	19,7	24,3	19,9	24,8	19,6	np	np

Legenda: np ... ni podatka

¹ Bruto domača poraba brez neenergetske uporabe energentov, kot na primer zemeljski plin, katerega se ne uporabi za gorivo, temveč za proizvodnjo kemikalij.

² Vsa dostavljena energija v industrijo, promet, gospodinjstvo, storitve in kmetijstvo, razen dostave v energetske sektor.

Vir: *Headline indicators, 2013.*

Po nadaljnjih analizah evropske komisije je Nemčija pri konkretizaciji priporočil za leto 2012 dosegala delne napredke; nemške javne finance so se izboljšale, istega leta so celo beležili majhen presežek. Regulacija in nadzor finančnega trga sta bili okrepljena, učinkovitost bančnega sektorja pa bi se lahko dalo še izboljšati. Nemčija trenutno poskuša pospešiti gradnjo energetskih omrežij z obnovljivimi viri, vendar ukrepa za zmanjševanje skupnih stroškov za prenavo niso dokončno izvedli. Pri spodbujanju zaposlovanja so bila po mnenju evropske komisije reformna prizadevanja premajhna. Tudi ukrepi za spodbujanje konkurenčnosti v storitvenem sektorju so bili le delno uspešni. Najbolj potrebno je odstraniti pomanjkljivosti na trgu dela in pri energetiki ter povečati učinkovitost pri nekaterih javnih izdatkih in davčnem sistemu (Europäische Kommission, b.l.).

4.2 Pregled stanja

Nemčija se je v zadnjih letih gospodarsko tako dobro razvila kot nobena druga država v Evropi doslej. Gospodarstvo beleži že nekaj let pozitivno rast, zaposlovanje je po dolgem času zopet na rekordnih ravneh, beležijo presežek v plačilni bilanci in nizko stopnjo inflacije, javni dolgovi se nekoliko znižujejo. Gre za eno najmočnejših izvoznih držav, njena infrastruktura pa je odlično organizirana in v veliki meri brezhibna. Na podlagi tega je dovoljeno trditi, da je Nemčija v dobri kondiciji, tudi po zaslugi dobre reformne politike v preteklosti. Država se je znala odločno odzvati na mednarodno finančno krizo, na poznejšo gospodarsko recesijo ter na dolžniško krizo v Evropi. Politika je ustvarila pogoje, ki so jih ljudje koristno uporabili. Tako so na primer socialni partnerji na podlagi učinkovitih ukrepov zaščitili delovna mesta. Vsi akterji nemškega gospodarstva so torej uspeli, da je Nemčija okrepljeno izstopila iz krize, kar je povod za zanesljiv nemški uspeh tudi v prihodnosti.

Tako kot v drugih državah ima tudi Nemčija šibke točke, ki jih mora začeti odpravljati. Niso bili vsi prebivalci Nemčije deležni tega pozitivnega razvoja. Še vedno so nekateri žrtve negotovih zaposlitvenih razmer in prenizkih dohodkov za preživetje. To je posledica še vedno prisotne dohodkovne neenakosti. V razpravi je prav tako še vedno prenizek delež žensk na vodilnih položajih in razlika v plači med moškimi in ženskami. Velika slabost so tudi predsodki o tujih državljanih, ki jih ovirajo pri izobraževanju, in obeti za prihodnost. Nemčiji že tako primanjkuje visoko kvalificiranih ljudi, ki so ključni za nadaljnje raziskave in inovacije in so temelj za konkurenčno prednost. Naraščajoče cene energije naj ne bi smele preobremenjevati gospodinjstva in podjetja. Zaostanki v infrastrukturi so posledica nepravilno razporejenih denarnih sredstev iz državnega proračuna. Vse to so razlogi za nadaljnja politična prizadevanja.

Najbolj pa izstopajo šibke točke iz posameznih analiz konkurenčnosti, ki so vse prišle do istega zaključka, da v Nemčiji še vedno največ težav povzročajo pretirana birokracija, zapletena in neučinkovita davčna zakonodaja ter restriktivno delovno pravo. Na podlagi teh slabosti je najverjetneje, da pride med drugim tudi do ovir pri ustanavljanju podjetij, ki prav tako prispevajo k uspešnosti gospodarstva. Poleg tega se zdi nemška zakonodaja za nekatere

pristranska, saj se pristojni politiki predvsem v težko rešljivih situacijah radi izgovarjajo na evropsko zakonodajo.

Kljub temu želi Nemčija nadaljevati s pozitivnim razvojem in odpraviti pomanjkljivosti, kjer je možno. Trenutno je nemško izvozno usmerjeno gospodarstvo v mnogih pogledih mednarodno prepleteno in tekmuje z drugimi industrijskimi državami ter s številnimi gospodarstvi v razvijajočih se državah. Cilj vlade je državo narediti še boljšo, kot je danes, sicer pa se zavedajo, da je za vsak uspeh potrebno trdo delo. Navsezadnje je tudi Evropska unija odvisna od uspešne Nemčije, kar je velika odgovornost.

K uspehu bistveno prispeva socialno tržno gospodarstvo, ki je del odprte, liberalne in solidarne družbe. Deluje kot zanesljiv smerokaz, ki omogoča polno zaposlenost in blaginjo ter hkrati utrjuje socialno ravnovesje in družbeno kohezijo v državi. Nemški politiki si prizadevajo okrepiti to socialno tržno gospodarstvo in njena načela prenesti tudi v Evropo in zunaj nje.

4.3 Predlogi za izboljšanje poslovnega okolja

Nekatere politike, ki so med drugim tudi slabše ocenjene v analizah iz prejšnjih poglavij in so po mojem mnenju nujne za razpravo, navajam v nadaljevanju s svojimi predlogi.

Dejstvo je, da brez zakonov in pravil ne gre. Kar pa zadeva birokracijo v Nemčiji, je treba reči, da gredo nekateri predpisi čez vsako razumno mejo. Nemški državljani se ne pritožujejo samo zaradi absurdnosti nekaterih predpisov, ampak tudi zaradi velike porabe davkoplačevalskega denarja pri njihovem izvajanju v praksi. Nek zakon na primer predpisuje, da mora biti vsaka vzpenjača varna, zato imajo tudi vse nemške zvezne dežele svoj zakon o vzpenjačah, čeprav nimajo hribov ali gora. Za dojenčke zahtevajo biometrične slike za potne liste, čeprav je nemogoče slikati majhnega otroka po strogih predpisih. Ob eni steklenici penečega vina je danes treba plačati 1,02 evra davka. Uvedli so ga leta 1909, da so financirali cesarsko mornarico. Čeprav te danes ni več, davek še vedno teče v državni proračun, in sicer 500 milijonov evrov letno. Najbolj nenavaden pa je predpis, ki določa, da lekarne nemške vojske same proizvajajo razna mazila za zaščito kože, da so vojaki v primeru obrambe »opremljeni«. Ta proizvodnja zahteva ogromne stroške. V resnici se od teh proizvodov porabi le eno desetino. Lahko bi naštevali še vrsto že skoraj komičnih predpisov. Birokracija pa ne obremenjuje le vsakdanjega življenja prebivalcev, tudi podjetniki se pritožujejo nad vedno večjimi bremenimi s predpisi. Birokracija naj bi se v zadnjih petih letih celo povečala predvsem na področju okoljevarstva, davčne politike ter delovnega in socialnega prava, kar je največja ovira za gospodarski razvoj v Nemčiji. Že sam zakon o dohodnini ima 99 členov. Sicer je vlada že ukrepala, vendar pa so skozi nove zakone na državni in evropski ravni nastale dodatne birokratske obremenitve (Paulsen, 2013). Iz teh razlogov sem mnenja, da so nujni obsežni pregledi nemških predpisov ter njihova poenostavitev, da ne bi po nepotrebnem ovirali in obremenjevali vsakodnevnih dejanj.

Nesmiselne predpise in izjeme je treba umakniti ter se izogibati raznim odvečnim inšpekcijskim pregledom in dokumentacijskim zahtevam, ki omejujejo manevrski prostor podjetij.

Tudi delovno pravo je preveč kompleksno. Poleg njega je pri razrešitvi določenih primerov pogosto treba upoštevati še specifične zakone. Sicer pa velik del nemškega delovnega prava, kot je odgovornost delojemalcev in delavske pravice, zakonsko ni urejeno. Nemško delovno pravo bi moralo biti fleksibilnejše in razumljivejše za delojemalca in delodajalca. Tudi na tem področju bi bilo treba birokracijo poenostaviti. Le tako bi Nemčija ostala konkurenčna in dajala pozitivno spodbudo za zaposlovanje.

Vendar je že sam prehod na trg dela za nekatere težak, predvsem za migrante v Nemčiji. Z željo po boljšem življenju tuji državljani prihajajo v državo. Pa kljub temu, da nekateri tujci v Nemčiji živijo že desetletja, nekateri še vedno ne znajo nemškega jezika. Politiki pravijo: kdor želi v državi prejemati storitve, naj se nauči tudi jezika. Znanje jezika je namreč predpogoj za uspešno integracijo. S tem se tudi poveča možnost zaposlitve. Podatki nemškega zavoda za zaposlovanje kažejo, da je še vedno preveč tujcev brezposelnih, zato prejemajo socialno pomoč. Zdi se tudi, da tisti, ki so že večji nemščine in imajo celo visoko izobrazbo, nimajo enakih možnosti pri zaposlitvi kot Nemci. Delo dobijo prej v tovarnah kot na višjih položajih. Problem so še vedno predsodki in pričakovanja do tujcev, ki jih ovirajo pri uveljavljanju njihovega znanja v nemški razvoj. Po mnenju delodajalcev pogosto obstaja nevednost, kako nagraditi njihovo izobrazbo. Pri tujcih tudi velikokrat manjka motivacija za integracijo. Opaža se tudi, da se ti v Nemčiji preveč družijo s sodržavljani, zato ne spoznajo dovolj novega okolja. Vendar pa problem ni samo pri osebah, ki naj bi se integrirale, ampak tudi pri Nemcih, ki se premalo povezujejo z njimi. S tem bi morali tudi prestrukturirati integracijsko politiko, ki bi spodbujala tujce v integracijo in bi njihov uspeh lahko nagradila s pravico do daljšega bivanja v Nemčiji ali z boljšo zaposlitvijo. S tem uspehom bi imela tudi država večjo korist in konkurenčnost. Število prejemnikov socialnih pomoči bi se z motivacijskim ukrepom po vsej verjetnosti zmanjšalo.

Tudi nemški šolski sistem prispeva k temu, da se potencial otrok priseljencev podcenjuje. Zato je za veliko priseljencev njihovo poreklo problem in ne možnost. Že po štirih letih osnovne šole se v Nemčiji odloča, na kateri šoli bo otrok nadaljeval izobraževanje, saj obstajajo v državi tri splošne izobraževalne ustanove: Gymnasium, Realschule, Hauptschule. Prva je gimnazija, kjer lahko dijaki delajo maturo, s čimer se jim omogoči nadaljnje izobraževanje na univerzah. Druga je realka, kjer se izobražujejo "povprečni" dijaki in končujejo izobraževanje z malo maturo. Zadnja ustanova pa je nadaljevanje osnovne šole, kjer pridobivajo dijaki osnovno strokovno izobraževanje. Logično to pomeni, da v Nemčiji že zelo zgodaj določajo, ali je otrok nadarjen ali ni. Poleg tega se zdi, da imajo tisti, ki pridejo na gimnazijo pozneje, tudi večje možnosti za boljšo zaposlitev, tisti, ki nadaljujejo na osnovni šoli, pa slabše. Ne nazadnje je v teh šolah tudi veliko otrok priseljencev. Po mojem mnenju ta razdelitev že zgodaj povzroča prevelik razkorak med nadarjenimi in

nenadarjenimi učenci ter dopušča, da ima socialno ozadje otrok priseljencev vpliv na njihov uspeh. Boljša alternativa tem ustanovam je t. i. Gesamtschule. Gre za srednješolski center, kjer se učenci skupaj učijo in obiskujejo pouk. Ne ločujejo se po stopnji nadarjenosti. Prednost je predvsem v skupnem učenju ter po potrebi podpora in pomoč, kar tudi nadgrajuje socialno kompetenco. Slabost pa bi bila predvsem za dijake, ki bi običajno obiskovali gimnazije, saj se s svojo posebno spretnostjo ne bi mogli osebno naprej razvijati. Torej je to kompleksno vprašanje, kaj je boljše za državo; imeti povprečno izobražene ljudi ali nadarjene in manj nadarjene. Dejstvo je, da je zadnja PISA študija OECD-ja Nemčijo znova uvrstila na slabše mesto. Izobraževalna politika ne deluje dovolj učinkovito. Morda bi bila učinkovitejša, če bi odpravili strogo ločevanje in določili srednješolski center kot osnovo z dodatnimi tečaji za manj ali bolj nadarjene ter dopuščali mladoletnim, da se pozneje po svoji presoji odločajo za nadaljnje izobraževanje.

Medtem ko si vedno več ljudi prizadeva za boljše in udobna delovna mesta, ki prinašajo zadovoljiv zaslužek, je v agrarnem sektorju le še okoli 2 % zaposlenih in tudi delež prispevka agrarnega sektorja v BDP je zelo nizek. Zdi se skorajda nemogoče, saj statistika kaže, da se še vedno okoli 52 % nemškega ozemlja aktivno uporablja za kmetijske namene. Poleg tega Nemčija tudi presenetljivo velja za tretjo največjo izvoznico agrarnih pridelkov (O nemškem kmetijstvu, 2013). Iz podatkov je torej mogoče logično sklepati, da se je »tradicionalno« ekološko kmetijstvo skozi leta vedno bolj spreminjalo v industrijsko kmetijstvo z monokulturo in množično rejo živali. Tudi tehnične inovacije, kot so razni kmetijski stroji, se je začelo vedno bolj uporabljati in tako se je produktivnost povečala, število delovnih mest pa se je znižalo. Na žalost ima to negativne posledice za številne podeželske vasi, kjer se je včasih tradicionalno kmetovalo, saj zaradi množičnih izseljevanj v večja mesta takšne vasi počasi izginjajo. Mladi zaradi pomanjkanja delovnih mest in slabe infrastrukture ne želijo ostati na podeželjih, starejši pa izumirajo. Da bi se vasi obdržale, bi morala država spodbujati ekološko kmetovanje s subvencijami, saj bi tako ohranila kulturne pokrajine. Poleg tega bi bilo treba razviti živahno vaško jedro s trgovinami, poštami in bančnimi storitvami ter vsem ostalim, kar je nujno za vsakdanje življenje. Glede izobraževalnih in zdravstvenih ustanov bi morale sosednje vasi sodelovati. Mlade ljudi na vaseh bi obdržale tudi ugodnejše zazidljive parcele ali nepremičnine ter zanesljiva infrastruktura. Dejstvo je, da se ne bi dalo rešiti vseh vasi, kjer so mladi že odšli, zato obstaja le majhno upanje, da se bodo vrnil. V vaseh, kjer še prebivajo mladi, bi jih bilo mogoče spodbujati s finančno pomočjo. Državi se bolj izplačajo subvencije in postopna nadgrajevanja kot pa ponovna sanacija izgubljenih vasi.

Leta 2011 je nemška vlada po jedrski nesreči v japonski Fukušimi sklenila v prihodnosti izvesti »energijski preobrat«, in sicer želi pospešeno opuščati jedrsko energijo. Nemudoma so ustavili osem od 17 jedrskih elektrarn. Ustavljanje ostalih devet naj bi sledilo do leta 2022. Jedrsko energijo naj bi tako v tem času popolnoma zamenjali z energijo iz obnovljivih virov z razvitim električnem omrežjem ter z novimi zbiralniki za ekološko energijo. Dejansko je energetika iz obnovljivih virov zaenkrat še v začetni fazi. Delež energije iz

obnovljivih virov v skupni končni porabi je bil leta 2012 12,7 % (leta 1990: 1,9 %) (Zeitreihen zur Entwicklung der erneuerbaren Energien in Deutschland, 2013). Cilj, da bo do leta 2050 80 % toka iz obnovljivih virov, je torej še daleč. Na splošno je Nemčija kar precej ambiciozna na tem področju, saj je njen cilj zmanjševati negativne vplive na atmosfero in klimatski sistem. Mednarodno je med drugim celo prevzela usmerjevalno vlogo pri klimatski in energijski politiki (Wege zu einer modernen Klima- und Energiepolitik, 2013). Z obetavnim sektorjem obnovljivih virov energije, kot so fotovoltaika, vetrna energija in bolj učinkovita tehnologija elektrarn, je tržni delež Nemčije 30 % v svetu. Skoraj četrtina vseh prijav patentov za okoljevarstveno tehniko pri evropskem patentnem uradu je torej iz Nemčije (Germany's new Wirtschaftswunder, 2013). Po eni strani je na energijskem preobratu pozitivno to, da je energetika iz obnovljivih virov že sedaj postala nova vodilna tehnološka panoga v Nemčiji, ki skrbi za rast, ekološko korist, regionalni izkoristek in nova delovna mesta. Po drugi strani pa se zvišujejo cene elektrike, ki obremenjujejo tako gospodinjstva kot tudi podjetja. Povišanje cen je posledica subvencioniranja ekološkega toka, kar pa ima lahko negativne posledice predvsem za gospodarstvo. Nemška vlada bo morala biti pazljiva, da ne bo resno škodovala konkurenčnosti nemške industrije. V najslabšem primeru to lahko vodi do množičnega odseljevanja industrije, kar se počasi že začinja. Po mojem mnenju je Nemčija po jedrski nesreči v Fukušimi, prehitro sprejela odločitve pospešenega odpuščanja jedrske energije. Zdaj želi večina nemških predsednikov deželnih vlad uvesti energijo z obnovljivimi viri, kar pa je za državo precej velik zalogaj naenkrat. Za gradnjo take energije bi bilo treba postaviti jasen načrt in cilj ter projekte premišljeno razdeliti. Najprej je treba izrisati načrt o napeljavah in povečati učinkovitost zabožnikov za shranjevanje energije. Pri tem bi bilo treba veliko vložiti v raziskave in razvoj, kar bi olajšalo gradnjo. Je pa mogoče, da tak proces načrtovanja in gradnje traja tudi več let, vendar bi se investicija vseeno izplačala.

Obstajajo pa pomembni dogodki, ki zadevajo cel svet. Gre za nepredvidljive dogodke, pri katerih lahko le slutimo njihov nadaljnji razvoj. Tudi na te mora biti Nemčija pripravljena ustrezno ukrepati. V zadnjih nekaj desetletjih je bilo opazno, da so se vse države ekonomsko zbližale, postopoma so padale prepreke, ki so ovirale tok idej, storitev, blaga in kapitala. Nastal je velik globalni gospodarski prostor. Razvoj je privedel do hitre rasti blaginje in še vedno skriva potencial za nadaljnjo gospodarsko rast. Po drugi strani pa je bilo v zadnjih letih opazno tudi, da je ta rast svetovnega gospodarstva zašla v globalno neravnovesje. Vidni simptom za to neravnovesje je predvsem razvoj plačilne bilance v posameznih državah. Pogosto se omenjajo ZDA, ki imajo v plačilni bilanci velik deficit, ter Kitajska in ostale izvozne države, ki beležijo suficite. Takoj za tem se te države primerja z Nemčijo, kar je nesmiselno, saj gre v tem globalnem kontekstu prej za primerjavo s celotnim evroobmočjem. V primerjavi z ostalimi veledržavami ima evropsko območje nekoliko uravnoteženo bilanco. Vendar pa je glede na tesno sodelovanje tudi v interesu Nemčije, da Evropska unija to ravnovesje ohrani. Drugi dogodek, ki lahko privede do nepredvidljivih sprememb, je globalno segrevanje. Ta naravni razvoj tudi Nemčiji ne prizanesi. V najhujšem primeru lahko državo prizadene z dvigom morske gladine, ekstremnimi vremenskimi razmerami,

topljenjem ledenikov in z visokimi vodami v bližini rek ter s sušo in gozdnimi požari. To bi državo še dodatno finančno obremenjevalo, saj bi prišlo do škod na cestah in jezih. Tudi turizem bi se zmanjšal, v kmetijstvu bi nastale škode, ljudje bi zboleli in s tem bi se zmanjšala tudi njihova produktivnost. Tretji scenarij, katerega država ne more predvideti, pa je poraba redkih virov. Glede na to, da Nemčija že tako ne razpolaga z veliko naravnimi viri, bo treba v prihodnje še bolje razmišljati o racionalni uporabi omejenih virov. Po besedah predsednika evropske komisije Joséja Manuela Barrosa si porabo v takšnem obsegu, kot je bila do sedaj, nobena država Evropske unije ne bi smela več privoščiti. To namreč obremenjuje Zemljo in naredi gospodarstva še bolj odvisna od uvoza in izvoza. V teh primerih je nujna prilagoditev na nepredvidljive spremembe, ki od vseh držav zahteva nov trajnostni model blaginje z vsemi dodatnimi možnimi ukrepi. Ta model naj bo oblikovan tako, da združuje gospodarsko rast, okoljevarstvo in družbeno kohezijo ter upošteva zahteve prihodnjih generacij. Le tako lahko ostanejo take situacije obvladljive.

Glede na ugotovitve v tem poglavju peta hipoteza pravi, da bodo Nemčijo pri obvladovanju prihodnjih izzivov omejevali različni dejavniki in to popolnoma drži. Vendar pa ni dvoma, da Nemčija ne bi na vse te slabosti in dogodke ustrezno ukrepala. Na vseh teh zgoraj navedenih temah so se odvijale že številne razprave. Konec koncev Nemčija na podlagi negativnih izkušenj razvija nove načrte za prihodnost in dela v smeri zadovoljstva državljanov. Vprašanje je le, kdaj država te napake oziroma slabosti zazna, kdaj jih namerava rešiti in v kolikšni meri ima Evropska unija vpliv na njeno odločanje.

SKLEP

Nemčija je bila pred drugo svetovno vojno industrijsko že precej napredna. Z razlastitvijo industrijskih kompleksov in uničenih transportnih poti zaradi vojne se država brez izdatne pomoči še nekaj časa ne bi mogla sama okrepiti. Z zagotovljenimi sredstvi iz Marshallovega načrta, ki so ga razvili Američani, so Nemci dobili priložnost za obnovitev in graditev še močnejših industrijskih temeljev. To je privedlo do hitrega gospodarskega okrevanja. S to ugotovitvijo potrjujem prvo hipotezo, da je bil zagon nemškega gospodarstva precej odvisen od tuje pomoči.

Hitra rast je v Zahodni Nemčiji v enem desetletju celo podvojila življenjski standard. V začetku 60. let je torej Nemčija že veljala za najvplivnejšo ter finančno najmočnejšo izvozno državo v Evropi. Konec 60. in začetek 70. let jo je prizadela naftna kriza. Šele sredi 80. let se je država zopet razvijala v pozitivno smer. Tudi ob združitvi Zahodne in Vzhodne Nemčije je država kljub slabemu ekonomskemu stanju bivše socialistične države gospodarsko močno rasla. Zato moram drugo hipotezo ovreči, saj se je gospodarska rast upočasnila šele v obdobju 1992/93, ko je nastopila mednarodna recesija.

Od sredine 90. let naprej je nemško gospodarstvo le še skromno raslo. Več let je imelo le nizko stopnjo rasti. Nedavno je prišlo do mednarodne finančne krize, poznejše gospodarske recesije ter dolžniške krize v Evropi. Seveda so posledice občutne še na marsikaterih področjih, a še zdavnaj ne toliko kot v drugih članicah Evropske unije. Ker ni bila toliko prizadeta od krize, se ji gospodarska moč in blaginja relativno zvišujeta. Zdi se pa, da mora iz tega razloga močnejša država reševati druge, saj je Nemčija danes ena tistih članic, ki iz krize rešuje problematične primere v Evropski uniji. Tretja hipoteza, ki pravi, da je kriza Nemčijo manj prizadela kot ostale države, torej vsekakor drži. Morda ni napačno trditi, da je Nemčijo rešil prav visok industrijski delež v gospodarstvu.

Na podlagi treh analiz konkurenčnosti sem ugotovila, da Nemčija tudi precej visoko kotira na lestvici najkonkurenčnejših držav na svetu. Tudi te analize so mi znova potrdile, da ima Nemčija postavljene dobre pogoje za uspešno gospodarstvo in dobro podlago za visoko inovativnost tudi v prihodnje. Ne glede na nekaj zapletenih zakonskih ureditev, ki morda upočasnjujejo proces izvajanja gospodarskih dejavnosti, je Nemčija zmožna nadaljevati po uspešni gospodarski poti. Zato potrjujem četrto hipotezo.

Cilji, ki izhajajo iz strategije Evropa 2020, pomenijo nove izzive tako za politično kot tudi gospodarsko področje. Vendar pa je Nemčija dosegla že tak napredek, da je od ciljev oddaljena le še majhen korak. Če ciljne vrednosti doseže še v letošnjem letu, ima šest let v dobrem. Sicer pa to ni razlog, da lahko počiva, saj obstajajo še številni drugi problemi v državi, ki so bolj potrebni rešitve. Nemčija ima na primer težave z vedno večjim staranjem prebivalstva, pretirano birokracijo, delovnim pravom, integracijsko politiko, šolskim sistemom itd. Tudi preureditev energetike na obnovljive vire ji dandanes dela preglavice. A to so področja, ki niso nerešljiva. O pomanjkanju finančnih sredstev ni bilo govora. Treba je le najti najučinkovitejši načrt. Dejstvo pa je, da obstajajo dejavniki, ki upočasnjujejo proces reševanja težav. Birokracijo je težko odpravljati, saj se tako na državni kot tudi na evropski ravni pojavljajo vedno nova pravila in zakoni. Integracijsko politiko je težko izpopolnjevati, če tuji državljani v Nemčiji ne želijo sodelovati pri integraciji, pomlajevanje prebivalstva tudi ni preprosto, saj se ta proces vleče skozi več generacij itd. Na globalni ravni je reševanje izzivov precej odvisno od sodelovanja drugih držav. Vsaka država lahko pomaga pri omilitvi globalnih groženj, kot je na primer zmanjšanje emisij toplogrednih plinov proti globalnemu segrevanju, ne more je pa sama obvladati oziroma rešiti. Da lahko torej različni dejavniki omejujejo obvladovanje prihodnjih izzivov, je torej odvisno od težavnosti izzivov in od vrst dejavnikov, na globalni ravni pa tudi od sodelovanja ostalih. Zato peta hipoteza ni povsem napačna.

Sicer pa lahko po tej raziskovalni nalogi tudi lažje odgovorimo na vprašanje: Kaj naredi Nemčijo edinstveno? Po mojem mnenju je to vsekakor dejstvo, da se je država kljub ruševinam in razlastitvi industrijskih kompleksov uspela vključiti med najpomembnejša gospodarstva na svetu. Ta preobrat ji je uspel že v času ene generacije. Vsekakor je s preteklimi dogodki pridobila samozavest, da se sooča s svojo preteklostjo, jo sprejme in

poskuša popraviti posledice. Morda tudi iz tega izhajajo karakterne lastnosti; delovna ambicioznost ter potreba po organiziranosti in uspehu. Analize konkurenčnosti so pokazale, da je Nemčija na nekaterih področjih precej blizu vodilnih konkurentov. Predvsem njena infrastruktura je zelo pohvalna, kar je tudi zelo pomembno za tako močno izvozno gospodarstvo, kot je Nemčija. To sicer ni edinstvena lastnost. Kar zadeva globalni uspeh, ima Nemčija posebno in edinstveno strategijo: namesto, da stavi na količino in ceno, se bolj osredotoča na kakovost in inovacije. Nekateri podjetniki po celem svetu so že poskusili posnemati to strategijo, vendar je Nemčija danes edino gospodarstvo, ki je to strategijo v celoti prevzela in je to postalo njeno osnovno načelo.

Statistike, ki so torej pokazale, kako se je v vseh teh letih gospodarsko razvijala, so po mojem mnenju zelo objektivne. Iz tega raziskovalnega dela bi torej lahko sklepali, da je bila Nemčija na podlagi statističnih podatkov v času gospodarskega čudeža najmočnejša. To je res, subjektivno gledano pa Nemčija ni bila nikoli tako politično in gospodarsko močna, kot je danes. Do leta 1990 so obstajale štiri države v Evropski uniji, kjer se je zdelo, da so gospodarsko enako močne: Velika Britanija, Francija, Italija in Nemčija. Pravi potencial nemškega gospodarstva pa se je pokazal šele po koncu nedavne gospodarske krize. Danes vsi občudujejo nemški gospodarski red. ZDA najbolj zanima, kako je Nemčija lahko brez visoke stopnje brezposelnosti prišla iz krize. Zanimiva je tudi njena mešanica velikih koncernov in majhnih, vendar močnih podjetij, ki žanjejo uspeh. Po drugi strani pa Nemčija danes tudi precej izstopa, ker ima trenutno premoč pri vodenju Evropske unije. Razlog je predvsem v zdajšnji šibkosti Francije. Evropska unija je bila namreč že od nekdaj odvisna od sodelovanja med Francijo in Nemčijo.

Zaradi vseh ugotovitev zato ni dvoma, da bo Nemčija uspešna še naprej. Pomembno je le, da vztraja pri večini svojih zdajšnjih načel in strategij, ki vodijo do jasno zastavljenih ciljev.

LITERATURA IN VIRI

1. Abels Decker Kuhfuss & Partner – ADK. (2012). *Doing Business in Germany: the perfect place to do business*. Düsseldorf: Abels Decker Kuhfuss & Partner.
2. *About Doing Business*. Najdeno 19. septembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/about-us>
3. ADAC e. V. (2012). Zahlen, Fakten, Wissen. Aktuelles aus dem Verkehr. Najdeno 14. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.adac.de/_mmm/pdf/statistik_zahlen_fakten_wissen_0512_46600.pdf
4. *Angaben zur Konfession*. Najdeno 15. novembra 2013 na spletnem naslovu http://www.bundestag.de/bundestag/abgeordnete18/mdb_zahlen/konfession/260136
5. Arbeitslosigkeit in Deutschland. (2011, 4. januar). *KHD-Research*. Najdeno 15. oktobra 2012 na spletnem naslovu http://www.khd-research.net/Archiv/Arbeitslos.html#Spiegel_97
6. Basisdaten der deutschen Landwirtschaft. (b.l.). *Veggiday*. Najdeno 13. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.veggiday.de/landwirtschaft/deutschland/220-landwirtschaft-deutschland-statistik.html>
7. Befeldt, H. (2010, 21. maj). ELENA baut Bürokratie nicht ab, sondern errichtet neue bürokratische Hürden. *Befeldt Steuerblog*. Najdeno 4. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://befeldtsteuerblog.wordpress.com/2010/05/21/bvmw-elena-baut-burokratie-nicht-ab-sondern-errichtet-neue-burokratische-hurden/>
8. *Berlin im Überblick*. Najdeno 11. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.berlin.de/berlin-im-ueberblick/index.de.html>
9. Bevölkerung. (2013). V *DeStatis*. Najdeno 14. oktober 2013 na spletni strani https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Indikatoren/LangeReihen/Bevoelkerung/lrbev04.html?cms_gtp=151956_list%253D1&https=1
10. Bevölkerung in Deutschland. (2013). V *Statista*. Najdeno 26. januarja 2013 na spletni strani <http://de.statista.com/statistik/faktenbuch/338/a/1-nder/deutschland/bevoelkerung-in-deutschland/>
11. *Binnenschiff*. Najdeno 19. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.binnenschiff.de/>
12. Boom-Jahr endet mit Quartals-Absturz. (2011, 11. januar). *Tagesschau*. Najdeno 7. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.tagesschau.de/wirtschaft/bip142.html>
13. Bosse, F. (1994). Keine Arbeitslosen in Japan? Ein Versuch, die japanische Arbeitsmarktstatistik »richtig« zu lesen. V *Japan: Wirtschaft, Politik, Gesellschaft* (str. 181-187). Hamburg: Institut für Asienkunde.
14. Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung. (b.l.-a). Bevölkerungsentwicklung. Najdeno 26. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.politik-fuer-alle-generationen.de/DE/Services/BiB/BiB_node.html;jsessionid=33CDEA98DD070B9BD3E62870117EF182.1_cid343
15. Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung. (b.l.-b). Deutschland ist ein Zuwanderungsland. Najdeno 15. novembra 2013 na spletnem naslovu http://www.demografie-portal.de/SharedDocs/Informieren/DE/Statistiken/Wanderung_Deutschland_Ausland.html

16. Bundesländer. (2013). V *Maps of World*. Najdeno 11. januarja 2013 na spletni strani <http://www.mapsofworld.com/deutsch/deutschland/deutsche-bundeslaender-und-ihre-hauptstaedte-landkarte.html>
17. Bundesministerium für Bildung und Forschung. (b.l.). Entwicklung der Zahl der Schulabgänger/Schulabgängerinnen aus allgemein bildenden Schulen von 2000 bis 2015. Najdeno 5. decembra 2013 na spletnem naslovu http://www.bmbf.de/_media/bbb_pdf/bbb2007_ueb09.pdf
18. Bundesministerium für Wirtschaft und Energie. (b.l.-a). Die wirtschaftspolitische Entwicklung von 1949 bis heute. Najdeno 15. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.bmwi.de/DE/Ministerium/Geschichte/wirtschaftspolitik-seit-1949,did=159304.html>
19. Bundesministerium für Wirtschaft und Energie. (b.l.-b). Fakten zum deutschen Außenhandel 2012. Najdeno 10. januarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/F/fakten-zum-deutschen-aussenhandel-2011>
20. Bundeszentrale für politische Bildung. (2012a, 26. september). Bevölkerungsentwicklung und Altersstruktur. Najdeno 15. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61541/altersstruktur>
21. Bundeszentrale für politische Bildung. (2012b, 28. november). Ausländische Bevölkerung nach Staatsangehörigkeit. Najdeno 21. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61631/staatsangehoerigkeit>
22. Bundeszentrale für politische Bildung. (2013, 9. september). Entwicklung des deutschen Außenhandels. Najdeno 4. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52842/aussenhandel>
23. Center for Economic Studies. (b.l.). Global Competitiveness Index. Najdeno 24. marca 2013 na spletnem naslovu http://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Business-and-Financial-Markets/Enterprise-Environment/Performance/GCI_ranking_ranks/fileBinary/GCI_ranking_ranks.xls
24. Chiaietta, A. (2008). *Enostavnost poslovanja v Sloveniji: Ocena kakovosti regulacije z raziskavo Doing Business Svetovne banke*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
25. DeStatis. (2012a, februar). Wirtschaft und Statistik - Januar 2012. Najdeno 13. januarja 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/Publikationen/WirtschaftStatistik/Monatsausgaben/WistaJanuar12.pdf?__blob=publicationFile
26. DeStatis. (2012b, 29. marec). 6,5 % der Schulabgänger 2010 ohne Hauptschulabschluss. Najdeno 5. decembra 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2012/03/PD12_117_211.html

27. DeStatis. (2013a, 26. februar). Frankreich war Deutschlands wichtigster Handelspartner im Jahr 2012. Najdeno 5. novembra 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/02/PD13_071_51.html;jsessionid=0D1FE56B3A23F79ED4B513BE9C850E48.cae2
28. DeStatis. (2013b, 7. maj). Weiter hohe Zuwanderung nach Deutschland im Jahr 2012. Najdeno 14. oktober 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/05/PD13_156_12711.html
29. DeStatis. (2013c, 4. julij). 2012: Mehr Geburten, Sterbefälle und Eheschließungen. Najdeno 14. oktober 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/07/PD13_223_126.html
30. DeStatis. (2013č, 27. avgust). 80,5 Millionen Einwohner am Jahresende 2012 – Bevölkerungszunahme durch hohe Zuwanderung. Najdeno 14. oktober 2013 na spletnem naslovu https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/08/PD13_283_12411.html
31. *Deutsche Geschichten*. Najdeno 15. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.deutsche geschichten.de/indexplus.asp>
32. *Deutschland*. Najdeno 10. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.europa-experte.de/europa/deutschland>
33. *Deutschland im Überblick*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/inhaltsseiten-home/zahlen-fakten/bundesrepublik-deutschland.html>
34. Deutschland ist der einzige Euro-Staat in den Top Ten. (2012, 31. maj). *Handelsblatt*. Najdeno 13. junija 2013 na spletnem naslovu <http://www.handelsblatt.com/politik/konjunktur/nachrichten/wettbewerbsfaehigkeit-deutschland-ist-der-einzige-euro-staat-in-den-top-ten/6692666.html>
35. *Distance to Frontier*. Najdeno 27. septembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/data/distance-to-frontier>
36. Eichengreen, B., & Ritschl, A. (2008). *Understanding West German Economic Growth in the 1950s*. Berlin: Humboldt-Universität.
37. Erdgaswirtschaft. (2013). V *Statista*. Najdeno 2. novembra 2013 na spletni strani <http://de.statista.com/statistik/faktenbuch/70/a/branche-industrie-markt/energiewirtschaft/erdgaswirtschaft/>
38. Erdmann, L. (2012, 17. december). Studie zu Geburtenrückgang: Deutschland im Baby-Blues. *Spiegel.de*. Najdeno 27. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/studie-deutsche-wuenschen-sich-immer-weniger-kinder-a-873338.html>
39. Erdöl in Deutschland. (2013). V *Statista*. Najdeno 2. novembra 2013 na spletni strani <http://de.statista.com/themen/802/erdoel-in-deutschland/>

40. *Erfolgreiches Modell der Sozialen Marktwirtschaft*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/wirtschaft/main-content-06/erfolgreiches-modell-der-sozialen-marktwirtschaft.html>
41. Europäische Kommission. (b.l.). Europa 2020 in Deutschland. Najdeno 2. decembra 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/deutschland/country-specific-recommendations/index_de.htm
42. Fernreisebus als Konkurrent zur DB? (2013, 19. januar). *Verbraucherschutz*. Najdeno 20. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://verbraucherschutz.de/fernreisebus-als-konkurrent-zur-db/>
43. GDP growth rate. (2012). V *The World Bank*. Najdeno 8. oktobra 2012 na spletni strani <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>
44. *Germany's new Wirtschaftswunder*. Najdeno 4. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.make-it-in-germany.com/make-it/deutschland-im-portraet/wirtschaft/>
45. *Geschäftsfelder*. Najdeno 17. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.deutschebahn.com/de/konzern/geschaeftsfelder/>
46. Giebel-Felten, E. (2002). *Deutschlands wirtschaftliche Entwicklung im EU-Vergleich 1962-2001*. Sankt Augustin: Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.
47. Gievert, S. (2009, 28. avgust). Parteien für Einsteiger. *BPB*. Najdeno 1. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/42031/parteien-fuer-einsteiger>
48. Grandt, M. (2010, 21. oktober). Wir zahlen immer noch für den Zweiten Weltkrieg. *Kopp Online*. Najdeno 29. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://info.kopp-verlag.de/hintergruende/deutschland/michael-grandt/wir-zahlen-immer-noch-fuer-den-zweiten-weltkrieg.html>
49. *Größter Hafen von Deutschland*. Najdeno 19. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.topwerte.info/Groesster_Hafen_Deutschland.php
50. Grundgesetz - GG für die Bundesrepublik Deutschland. III. preambula ustave: Bundestag: prvi odstavek 38. člena GG - Volilni zakon; pravni red poslancev.
51. Grundgesetz - GG für die Bundesrepublik Deutschland. XI. preambula ustave: Prehodne in končne določbe: prvi odstavek 120. člena GG - Zakon o stroških okupacij.
52. Haerder, M. (2012, 13. april). Deutschland droht der Verkehrs-Infarkt. *Wirtschaftswoche*. Najdeno 15. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.wiwo.de/politik/deutschland/infrastruktur-deutschland-droht-der-verkehrs-infarkt/6495654.html>
53. Haertl, C. (2009a, 5. oktober). Der Weg zur Sozialen Marktwirtschaft. *Suite 101*. Najdeno 7. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://suite101.de/article/der-weg-zur-sozialen-marktwirtschaft-a62729#axzz2HHRsgyzX>
54. Haertl, C. (2009b, 22. oktober). Das Stabilitäts- und Wachstumsgesetz. *Suite 101*. Najdeno 7. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://suite101.de/article/das-stabilitaets-und-wachstumsgesetz-a63583#axzz2HHRsgyzX>
55. *Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland*. Najdeno 10. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.hdg.de/lemo/home.html>

56. *Headline indicators*. (2013). V *Eurostat*. Najdeno 3. decembra 2013 na spletni strani http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators
57. Hergnyan, M. (2005, 29. september). *The Global Competitiveness Report 2005-2006*. Prezentacija. Najdeno 8. maja 2013 na spletnem naslovu http://www.ev.am/media/documents/GCR/2005_2006/GCR_2005_Presentation_english.pdf
58. Heß, D. (2012, 5. oktober). *Unternehmen versinken in der Bürokratie*. *Handelsblatt*. Najdeno 11. maja 2013 na spletnem naslovu <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/deregulierung-der-bundesregierung-gescheitert-unternehmen-versinken-in-der-buerokratie-seite-all/7212880-all.html>
59. *Historical Data for Germany*. (2013). V *Doing Business*. Najdeno 3. oktobra 2013 na spletni strani <http://www.doingbusiness.org/Custom-Query/germany>
60. *Infrastruktur*. Najdeno 12. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/DE/Invest/Standort-deutschland/Geschaefftliches-umfeld/infrastruktur,did=214170.html>
61. *Inkassofirmen melden: Zahlungsmoral bei Unternehmen geht zurück*. (2013, 6. november). *Deutsche Mittelstands Nachrichten*. Najdeno 4. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.deutsche-mittelstands-nachrichten.de/2013/11/56754/#comments>
62. *Innerdeutsche Grenze*. (2013). V *Wikipedia*. Najdeno 10. oktobra 2013 na spletni strani http://de.wikipedia.org/wiki/Innerdeutsche_Grenze
63. Institut für Wachstumsstudien – IWS. (2005). *Zeitschrift für Wachstumsstudien*. Gießen: Sommerland & Selm GbR.
64. International Institute for Management Development. (2001). *The World Competitiveness Yearbook 2001*. Lausanne: World Competitiveness Center.
65. International Institute for Management Development. (2002). *IMD World Competitiveness Yearbook 2002*. Lausanne: World Competitiveness Center.
66. International Institute for Management Development. (2003). *IMD World Competitiveness Yearbook 2003*. Lausanne: World Competitiveness Center.
67. International Institute for Management Development. (2004). *IMD World Competitiveness Yearbook 2004*. Lausanne: World Competitiveness Center.
68. International Institute for Management Development. (2005). *IMD World Competitiveness Yearbook 2005*. Lausanne: World Competitiveness Center.
69. International Institute for Management Development. (2006). *IMD World Competitiveness Yearbook 2006*. Lausanne: World Competitiveness Center.
70. International Institute for Management Development. (2007). *IMD World Competitiveness Yearbook 2007*. Lausanne: World Competitiveness Center.
71. International Institute for Management Development. (2008). *IMD World Competitiveness Yearbook 2008*. Lausanne: World Competitiveness Center.
72. International Institute for Management Development. (2009). *IMD World Competitiveness Yearbook 2009*. Lausanne: World Competitiveness Center.

73. International Institute for Management Development. (2010). *IMD World Competitiveness Yearbook 2010*. Lausanne: World Competitiveness Center.
74. International Institute for Management Development. (2011). *IMD World Competitiveness Yearbook 2011*. Lausanne: World Competitiveness Center.
75. International Institute for Management Development. (2012). *IMD World Competitiveness Yearbook 2012*. Lausanne: World Competitiveness Center.
76. International Institute for Management Development. (2013). IMD releases its 25th Anniversary World Competitiveness Rankings. Najdeno 14. junija 2013 na spletnem naslovu <http://www.imd.org/news/World-Competitiveness-2013.cfm>
77. *International Labor Comparisons*. Najdeno 9. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.bls.gov/fls/#data>
78. Internetnutzung in Deutschland steigt weiter. (2013). *ARD/ZDF-Onlinestudie*. Najdeno 26. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.ard-zdf-onlinestudie.de/>
79. *Kultur- und Kreativwirtschaft im Kommen*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/wirtschaft/main-content-06/kultur-und-kreativwirtschaft-im-kommen.html>
80. Ludlow, P. (1982). *The making of the European monetary system. A case study of the politics of the European community*. London: Butterworth.
81. Martens, B. (2010, 30. marec). Die Wirtschaft in der DDR. *BPB*. Najdeno 1. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/47076/ddr-wirtschaft?p=all>
82. Mischke, J. (2013). *Europa 2020 – Die Zukunftsstrategie der EU*. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt.
83. *Mittelstand im Überblick*. Najdeno 4. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.ifm-bonn.org/statistiken/mittelstand-im-ueberblick/#accordion=0&tab=1>
84. *Nemčija*. Najdeno 27. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.laibach.diplo.de/Vertretung/laibach/sl/01-willkommen-im-gastland/L_C3_A4nderinfo/Laenderinfo_Deutschland_Seite_SVN.html
85. Nicklisch, U. (2012, 16. februar). Aus Vier wird Einer – Flughafen Berlin Brandenburg. *RBB-online*. Najdeno 17. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.rbb-online.de/themen/flughafen-ber/flughafen_ber/rueckblick/die_berliner_flughaefen.html
86. OECD-Staaten: Deutschland bei Hochqualifizierten nur Entwicklungsland. (2011, 14. september). *Newscentral*. Najdeno 26. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.newscentral.de/oecd-staaten-deutschland-bei-hochqualifizierten-nur-entwicklungsland-1169>
87. Paulsen, N. (2013, 10. junij). Skurrile Fakten des Bürokratie-Wahnsinns. *BZ-Berlin*. Najdeno 11. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.bz-berlin.de/aktuell/deutschland/skurrile-fakten-des-buerokratie-wahnsinns-article1691893.html>

88. Politische Ureditev Nemčije. (2013). V *Izvozno okno*. Najdeno 1. februarja 2013 na spletni strani http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Nemcija/Predstavitev_drzave_4261.aspx
89. Politisches System der Bundesrepublik Deutschland. (2013). V *Wikipedia*. Najdeno 1. februarja 2013 na spletni strani http://de.wikipedia.org/wiki/Politisches_System_Deutschlands
90. Politisches System Deutschlands. (2013). V *Uni-Protokolle*. Najdeno 1. februarja 2013 na spletni strani http://www.uni-protokolle.de/Lexikon/Politisches_System_Deutschlands.html#Das_Regierungssystem_der_Bundesl%C3%A4nder
91. Priewe, J. (2011). *Die Weltwirtschaft im Ungleichgewicht. Ursachen, Gefahren, Korrekturen*. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung.
92. Riemen, M. (2013, 2. januar). Fernbusse – echte Konkurrenz für die Bahn. *RP-online*. Najdeno 18. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.rp-online.de/region-duesseldorf/duesseldorf/nachrichten/fernbusse-echte-konkurrenz-fuer-die-bahn-1.3121640>
93. Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV Založba.
94. Schäder, B. (2011, 29. april). EU-Ermittlungen: 16 Großbanken unter Kartellverdacht. *Financial Times Deutschland*. Najdeno 13. maja 2013 na spletnem naslovu <http://www.ftd.de/unternehmen/finanzdienstleister/eu-ermittlungen-16-grossbanken-unter-kartellverdacht/60045372.html>
95. Schader-Stiftung. (2002). Arbeitslosigkeit. Najdeno 15. oktobra 2012 na spletnem naslovu http://www.schader-stiftung.de/gesellschaft_wandel/441.php
96. *Starke Branchen in Industrie und Dienstleistung*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/wirtschaft/main-content-06/starke-branchen-in-industrie-und-dienstleistung.html>
97. Statista GmbH. (2013a). Anzahl der Ausländer in Deutschland nach Herkunftsland (Stand: 31. Dezember 2012). Najdeno 21. novembra 2013 na spletnem naslovu <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1221/umfrage/anzahl-der-auslaender-in-deutschland-nach-herkunftsland/>
98. Statista GmbH. (2013b). Anzahl der Studierenden an Hochschulen in Deutschland vom Wintersemester 2002/2003 bis 2012/2013. Najdeno 26. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/221/umfrage/anzahl-der-studenten-an-deutschen-hochschulen/>
99. Stockburger, C. (2012, 21. junij). Studie über Staus: Brummt die Wirtschaft, steht der Verkehr. *Spiegel-Online*. Najdeno 16. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.spiegel.de/auto/aktuell/studie-ueber-stauzeiten-in-deutschland-a-840246.html>
100. The World Bank. (2013). *Doing Business Report – Germany 2013*. Washington DC: World Bank Group.

101. US-Bankenkrise: Wie faule Kredite zur globalen Krise wurden. (2008, 15. september). *Merkur-Online*. Najdeno 12. maja 2013 na spletnem naslovu <http://www.merkur-online.de/aktuelles/wirtschaft/usbankenkrise-faule-kredite-globalen-krise-wurden-14817.html>
102. *Verkehrssituation auf Deutschlands Straßen*. Najdeno 15. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Magazine/MagazinInfrastrukturNeueLaender/014/s1-verkehrssituation-auf-deutschlands-strassen.html>
103. Verwaltungsaufbau der Länder (Bundesländer). (2010, 8. december). *Öffentliche Verwaltung*. Najdeno 10. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.oeffentlicheverwaltung.net/laender-der-bundesrepublik-deutschland>
104. Wagner, A. (2011). *Kompetenzentwicklung in vernetzten Kontexten – Herausforderungen für die Bildungspolitik*. Kassel: Universität Kassel.
105. *Wege zu einer modernen Klima- und Energiepolitik*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletnem naslovu <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/umwelt-klima-energie/startseite-klima/wege-zu-einer-modernen-klima-und-energiepolitik.html>
106. Wertvolle deutsche Konzerne. (2012, 27. december). *Süddeutsche*. Najdeno 4. november 2013 na spletnem naslovu <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/top-liste-der-wertvollsten-unternehmen-wertvolle-deutsche-konzerne-1.1559701>
107. Wirtschaft in Deutschland. (2013). V *Statista*. Najdeno 31. oktobra 2013 na spletni strani <http://de.statista.com/statistik/faktenbuch/355/a/laender/deutschland/wirtschaft-in-deutschland/>
108. World Economic Forum. (2008). *The Global Competitiveness Report 2008-2009*. Ženeva: World Economic Forum.
109. World Economic Forum. (2009). *The Global Competitiveness Report 2009-2010*. Ženeva: World Economic Forum.
110. World Economic Forum. (2010). *The Global Competitiveness Report 2010-2011*. Ženeva: World Economic Forum.
111. World Economic Forum. (2011). *The Global Competitiveness Report 2011-2012*. Ženeva: World Economic Forum.
112. World Economic Forum. (2012). *The Global Competitiveness Report 2012-2013*. Ženeva: World Economic Forum.
113. *Zahl der Züge in Deutschland*. Najdeno 17. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://de.globometer.com/zug-deutschland.php>
114. *Zeitreihen zur Entwicklung der erneuerbaren Energien in Deutschland*. Najdeno 15. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.erneuerbare-energien.de/unserservice/mediathek/downloads/detailansicht/artikel/zeitreihen-zur-entwicklung-der-erneuerbaren-energien-in-deutschland/>